

บทบรรณาธิการ

วารสารกระแสวัฒนธรรม ฉบับที่ 26 ปีที่ 14 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2556) ประกอบด้วยบทความวิจัย 5 เรื่อง บทความวิชาการ 1 เรื่อง โดยมีเนื้อหาเริ่มจากบทความวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการสังกัดสำนักงาน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร อีก 3 บทความ เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหาร ละครย้อนยุค และการท่องเที่ยวในย่านชุมชน ส่วนอีก 2 บทความ เป็นบทความเกี่ยวกับการเรียนปฏิบัติดนตรี และวิถีชีวิตนักดนตรีตาบอดในสังคมไทย โดยมีบทความวิชาการ 1 บทความเป็นเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการรับประทานอาหารของคนไทย และคนอเมริกันเพื่อการปรับตัวของประชาชนของทั้งสองประเทศ ซึ่งทุกบทความเนื้อหาน่าสนใจ และเป็นประโยชน์ ทั้งนี้ทุกบทความได้ผ่านการประเมินจากมีผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) เพื่อให้บทความที่ตีพิมพ์มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

ทำนนี้ ในนามของกองบรรณาธิการวารสารกระแสวัฒนธรรม ขอถือโอกาสเชิญชวนคณาจารย์และนักวิชาการเสนอบทความเข้ามาตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณชนโดยสามารถส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <http://culturalapproach.siam.edu> หรือหากมีข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงให้วารสารมีคุณภาพมากขึ้น กองบรรณาธิการยินดีรับข้อเสนอแนะด้วยความขอบคุณยิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา มงคลวนิช
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

- วิถีชีวิตนักดนตรีตาบอดในสังคมไทย : กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร
สมพร ปานยินดี และผศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ ๓
- ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการสังกัดสำนักงาน
เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
มานะชัย กฤตอำไพ ๑๖
- การสำรวจย่านชุมชนดั้งเดิมที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี
เพื่อสร้างทางเลือกทางการท่องเที่ยว
ผศ.สืบพงศ์ หงษ์ภักดี ๓๐
- การปฏิบัติคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้น
วิสุทธิ์ ไพเราะ ๔๔
- บทบาทของละครย้อนยุคที่มีต่อการสืบสานและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย
กัญจน์ดามาศ โกพล และสุพัชรจิต จิตประไพ ๕๗

บทความวิชาการ

- A COMPARATIVE STUDY OF THAI AND AMERICAN'S EATING CULTURES
FOR AN ADJUSTMENT OF PEOPLE OF THE TWO COUNTRIES
Sathita Thanasabkasem ๗๐

วิถีชีวิตนักดนตรีตาบอดในสังคมไทย : กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร

THE WAY OF LIFE OF BLIND MUSICIANS IN THAI SOCIETY : CASE STUDY BANGKOK

สมพร ปานยินดี
มหาวิทยาลัยสยาม
ผศ.ดร.พิทักษ์ ศรีวงศ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของนักดนตรีตาบอดในสังคมไทย และเพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของนักดนตรีตาบอดในสังคมไทย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักดนตรีตาบอดจำนวน 9 คน ที่เลี้ยงนักดนตรี 3 คน ผู้ประกอบการในพื้นที่ใกล้เคียงกับการแสดง 3 คน และผู้บริจาคน 6 คน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnomethodology) วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participate Observation)

ผลวิจัยพบว่า นักดนตรีตาบอด มีครอบครัวโดยแต่งงานกับคนปกติ ภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ระดับการศึกษาสูงสุดคือมัธยมศึกษาตอนต้น นักดนตรีคนตาบอดสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ใกล้เคียงกับคนปกติ นอกจากการแสดงดนตรีแล้วอาชีพเสริมคือการค้าขาย โดยแสดงดนตรีในสถาบันการศึกษาเป็นหลัก รูปแบบการตั้งวงมีลักษณะความเป็นครอบครัว เครื่องดนตรีเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้แล้ว กลยุทธ์ในการแสดงดนตรีคือการเลือกเพลงให้ตรงกับกลุ่มผู้ฟัง และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังขอเพลงได้ การจัดสรรรายได้เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วจะแบ่งเท่ากัน ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงดนตรีคือ สภาพอากาศ สภาพเศรษฐกิจ การแย่งวงเป็นศิลปินเดี่ยว มิจอาชีพ และเจ้าหน้าที่เทศกิจ

นักดนตรีตาบอดได้สร้างอัตลักษณ์แห่งตนขึ้นมาผ่านความสามารถในการแสดงดนตรี เพื่อรื้อถอนวาทกรรมของสังคมที่มองว่าเป็นผู้ด้อยโอกาส แต่ถึงแม้ว่านักดนตรีตาบอดจะพยายามสร้างอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนให้สังคมทั่วไปประจักษ์ แต่วิถีชีวิตของพวกเขาก็ยังจำเป็นต้องอยู่ในโครงกรอบของกฎเกณฑ์ในสังคม บางครั้งนักดนตรีตาบอดได้นำเอาสิ่งที่สังคมคาดหวังและนิยามความหมายให้กับพวกเขามาใช้สร้างอัตลักษณ์

คำสำคัญ : วิถีชีวิต นักดนตรีตาบอด อัตลักษณ์

ABSTRACT

The purpose of this research was to study a characteristic of the way of life of blind musicians in Thai society and to construct identity on their life. Data were collected from a sampling group of 9 blind musicians, 3 entrepreneurs who locate near the performing state and 6 donators by applying a qualitative research method by means of ethnomethodology, a data-gathering means with the in-debt interview, focus group and participate observation.

The research findings demonstrate that most of blind musicians were congenitally blind; have a family by getting married with normal people; were people with domiciles in the countryside and had the maximum educational level being a secondary school. The blind could live their daily lives the same as people with normal eyesight. Other than performance of music, their supplementary occupation was trading. There had been emphasis on playing in the educational institutions. A format for setting up a band was of a familial character. Musical instruments were those already used. Strategies in performing music were selection of songs befitting a group of audients. Allocation of income after deduction of expenses would be equally divided. Problems and obstacles in performing music were a weather and economic condition, band seclusion to become soloists, criminals and municipal officials

Blind musicians constructed identity by play music for deconstruct social 's discourse, that they were disadvantaged people. Although blind musicians construct their identity to appear for people, but their way of life still under social construction. Perhaps blind musicians get expectation and define my meaning to construct identity.

Keywords : The Way of Life, Blind Musicians

บทนำ

ชีวิตของมนุษย์มีความแตกต่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านเพศ เชื้อชาติ ร่างกาย ทำให้มนุษย์มีการดำเนินชีวิตที่ต่างกัน และในยุคที่ผู้คนต่างต้องแข่งขันดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ผู้คนที่ด้อยโอกาส หรือผู้คนที่สังคมมองว่าไม่สามารถดูแลตนเองได้ ถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง (พงศศฤษฎ์ บำรุงพงศ์, 2550 : 1) คนกลุ่มหนึ่งที่สังคมมองว่าไม่สามารถดูแลตนเองได้เราเรียกว่า ผู้พิการ

ผู้พิการเป็นทรัพยากรมนุษย์ส่วนหนึ่งของประเทศ แต่เนื่องจากสภาพของความไม่สมประกอบทางด้านร่างกาย เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการมีส่วนร่วมในสังคม (เกศกนก นรเดชาพันธ์, 2554 : 16) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ประกาศกำหนดประเภทความพิการ 6 ประเภท ได้แก่ ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม หรือออทิสติก ความพิการทางสติปัญญา ความพิการทางการเรียนรู้ และ ความพิการทางการเห็น จากข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พค.) พบว่า ในประเทศไทย นับตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2537 – 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2555 มีจำนวนคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการทั้งหมด 1,315,030 คน โดยเป็นผู้พิการทางการได้ยิน 209,807 คน ทางการเคลื่อนไหว 605,180 คน ทางจิตใจหรือพฤติกรรม 87,299 คน ทางสติปัญญา 108,468 คน ทางการเรียนรู้ 3,321 คน ทางการเห็น 146,977 คน

ทางออกที่สติก 3,475 คน พิการเข้าชื้อน 94,538 คน และไม่ระบุ 55,965 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2555) จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้พิการมีจำนวนไม่น้อยในสังคมไทย

การดำเนินชีวิตของผู้พิการหลายคนยังต้องประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง เพื่อไม่ให้เป็นการของครอบครัว ดังนั้นการประกอบอาชีพของผู้พิการเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากต่อคุณภาพชีวิต ผู้พิการหลายคนยังขาดโอกาสในการประกอบอาชีพในหลาย ๆ ด้าน เพราะถูกจำกัดสิทธิด้วยเหตุแห่งความพิการ สังคมไทยยังเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยที่ไม่ได้เปิดโอกาสให้คนพิการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและไม่เปิดโอกาสสำหรับวิชาชีพต่าง ๆ อย่างทั่วถึง (อานนท์ วันลา, 2553 : 5) อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าผู้พิการบางกลุ่มไม่ต้องการที่จะเป็นการให้กับครอบครัวและสังคม พยายามที่จะสร้างงานสร้างอาชีพด้วยตนเอง เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองมีคุณค่า มีประโยชน์ เช่น ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว แต่มีความสามารถในการวาดภาพ ประดิษฐ์สินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ ผู้พิการทางสายตาหรือคนตาบอด มีความสามารถที่จะเป็นนักวิชาการ อาจารย์ และนักดนตรีได้ โดยในสังคมไทยมีคนตาบอดที่ใช้เครื่องดนตรีเป็นเครื่องมือหาเลี้ยงชีพ เช่น เป็นครูสอนดนตรี นักดนตรีอาชีพ นักดนตรีที่บรรเลงอยู่ตามข้างถนนหรือที่สาธารณะต่าง ๆ

วงดนตรีคนตาบอดเราสามารถพบได้ทุกจังหวัด รูปแบบการแสดงจะมีตั้งแต่วงดนตรีขนาดเล็ก หรือเรียกว่าศิลปินเดี่ยว ไปจนกระทั่งวงดนตรีขนาดกลางที่มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีเครื่องดนตรีและอุปกรณ์เครื่องเสียงต่าง ๆ หลายชิ้น จัดแสดงตามสถานที่ที่มีคนเดินผ่านไปมาจำนวนมาก เช่น ตลาดนัด งานกาชาดทางเท้า ริมนน ไปจนถึงสถานศึกษา หน่วยงานราชการและเอกชน อย่างไรก็ตาม สังคมยังขาดความเข้าใจอันลึกซึ้ง ขาดการยอมรับในความรู้ความสามารถ ตลอดจนวิถีชีวิตที่แท้จริงของนักดนตรีตาบอด นักดนตรีตาบอดทั้งที่เป็นนักดนตรีอาชีพและสมัครต่างก็มีปัญหาในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพด้วยกันทั้งสองฝ่าย นักดนตรีตาบอดคาดหวังว่าในอนาคตรัฐบาลควรจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบและสามารถช่วยเหลือคนตาบอดให้มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ จนนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อจะได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (พีระชัย ลีสุมบูรณ์ผล, 2536 : 40)

ดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ศึกษาวิถีชีวิตนักดนตรีตาบอดในสังคมไทย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดการรื้อถอนวาทกรรมใหม่ที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคม เพื่อเปิดโลกทัศน์ให้สังคมได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในวิถีชีวิตของนักดนตรีตาบอด นำไปสู่การยอมรับ การให้ความช่วยเหลือ และการเปิดโอกาสให้นักดนตรีตาบอดได้มีสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชีวิตได้เท่าเทียมกับคนปกติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตของนักดนตรีตาบอดในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของนักดนตรีตาบอดสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษาวิถีชีวิต และการอัตลักษณ์ของนักดนตรีตาบอดในสังคมไทย
2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักดนตรีตาบอด พี่เลี้ยงนักดนตรี กลุ่มผู้ประกอบการค้าบริเวณใกล้เคียงพื้นที่การแสดงดนตรี และประชาชนที่บริจาคเงิน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ กรุงเทพมหานคร

4. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม 2555

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต

ธงชัย ลุมพेश (2554 : 9) กล่าวว่า วิถีชีวิต หมายถึง ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต หรือแบบแผนในการดำรงชีวิตของบุคคลแต่ละคน หรือกลุ่มคนในสังคม ซึ่งแสดงถึงการประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อการอยู่รอด และเพื่อให้ตัวเองมีความสุขตามที่ตัวเองต้องการ โดยมีปัจจัยภายนอกเป็นตัวกำหนดในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามสภาพสังคมและสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อการอยู่รอดของชีวิต โดย สันธาร หอมนาน (2548 : 10-11) กล่าวว่า การปรับตัวมีหลายระดับ ทั้งสรีรวิทยา การปรับตัวในเชิงพฤติกรรมและการปรับตัวในระดับจิตสำนึก อีกทั้งด้านของการปรับตัวมีทั้งการจัดการกับตัวเอง และการเข้าไปจัดการกับปัจจัยรอบตัวเพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะให้สามารถเผชิญกับแรงกดดันนานาชนิดจากสิ่งแวดล้อมได้อย่างราบรื่น

องค์ประกอบของวิถีชีวิต มี 2 ส่วน

1.1 ส่วนที่เป็นวัตถุ หมายถึง เครื่องมือเครื่องใช้ ที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งที่ได้จากธรรมชาติ และการสืบทอดมาแต่คนยุคก่อน ๆ และหรือประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่ ซึ่งจะเกิดมาได้มนุษย์ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถและฝีมือความชำนาญในการประดิษฐ์

1.2 ส่วนที่เป็นเทคนิควิธีการ วิธีในการดำเนินชีวิตแบบแผนพฤติกรรมซึ่งรวมถึง วิธีกิน วิธีอยู่ วิธีแต่งกาย วิธีพักผ่อน วิธีแสดงอารมณ์ วิธีสื่อความ วิธีจรรยาและขนส่ง วิธีรวมกันอยู่เป็นคณะ ตลอดจนวิธีแสวงหาความสุขต่อมนุษย์ด้วยกัน และต่อธรรมชาติแวดล้อม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์

พิศิษฐ์ คุณวโรตม์ (2545 : 6) กล่าวว่า อัตลักษณ์หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและคนอื่นมองเรา ความเชื่อมโยงระหว่างตัวเราเองกับคนอื่นไม่เพียงชี้วัดด้วยความสัมพันธ์ระหว่างวิธีที่เรานิยามตัวเอง (self-ascription) และวิธีที่ผู้อื่นนิยามตัวเรา (ascription by others) เท่านั้น หากยังชี้วัดด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เราต้องการจะเป็นกับอิทธิพล ความกดดัน และโอกาสต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ ความบิบบคั้นด้านกายภาพทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นขวางกั้นเราจากการแสดงตัวของเราเองในตำแหน่งแห่งที่บางอย่างให้เป็นผลสำเร็จ อันเป็นความบิบบคั้นซึ่งรวมถึงการรับรู้เข้าใจของผู้อื่นด้วย (เรื่องฟ้า บุราคร, 2550 : 31)

Durkheim (อ้างถึงใน นิลวดี พรหมพักพิง, 2547 : 11) กล่าวว่า สังคมที่ดีต้องเป็นสังคมที่เปิดช่องให้ปัจเจกเป็นตัวของตัวเอง โดยไม่เกิดความแตกแยกหรือเกิดความวุ่นวาย อัตลักษณ์ร่วมของสังคมนั้นมีอาจลดทอนลงไปเป็นจิตสำนึกของปัจเจกคนใดคนหนึ่งได้ เพราะอัตลักษณ์ของสังคมไม่ใช่การนำเอาอัตลักษณ์ของปัจเจกแต่ละคนมารวมกัน โดยเชื่อว่าสังคมมีโครงสร้างยิ่งใหญ่กว่านั้น และเป็นสิ่งที่มีคุณภาพใหม่ในตัวเอง อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงอำนาจเหนือกว่าของสังคมที่มีต่อปัจเจกนั่นเอง การสร้างลักษณะร่วมของสังคมนั้น มีการใช้ศาสนา

พิธีกรรม ความเชื่อ เป็นต้น มาเป็นตัวกำหนดอัตลักษณ์ของกลุ่ม ซึ่งมีนัยของการควบคุมทางสังคมโดยผู้มีอำนาจเหนือเท่านั้น ที่จะเป็นผู้สามารถสร้างวาทกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาครอบงำผู้คนในสังคมได้ ในขณะที่ปัจเจกไม่อาจมีพลังพอที่จะส่งเสียงตอบโต้ขึ้นมาได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการทำงานของคนพิการ ของ กิตติยา นรามาส (อ้างถึงในจตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร และคณะ, 2555) กล่าวว่า งานและการทำงานของคนพิการมีข้อควรพิจารณาและทำความเข้าใจ ดังต่อไปนี้

3.1 คนพิการต้องทำงานเพื่อแสดงความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและครอบครัว ไม่ว่าด้านเศรษฐกิจหรือภาระการรับผิดชอบดูแล มีคนพิการจำนวนมากต้องเข้าโรงพยาบาลโรคจิตเพราะไม่สามารถปรับตัวได้เมื่อไปใช้ชีวิตที่บ้าน และเป็นภาระให้ครอบครัวรับผิดชอบดูแลหาเลี้ยง

3.2 คนพิการต้องการงานที่ตนสนใจหรือชอบ และเป็นงานที่ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้กำลังและความสามารถที่มีอยู่

3.3 คนพิการต้องการงานที่ทำให้เกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จ เพราะจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น มีความรู้สึกว่าได้มีส่วนช่วยสร้างความเจริญให้ชุมชนและสังคม และเกิดความรู้สึกรักในงานที่ทำ

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีวิทยาสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnomethodology) เนื่องจากเป็นวิธีที่มุ่งเน้นกระบวนการสังเกตพฤติกรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มทางสังคม และวัฒนธรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แล้วรายงานโดยละเอียดถึงพฤติกรรม ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติ ตลอดจนค่านิยมอันเป็นผลมาจากพฤติกรรมของคนในกลุ่มนั้นๆ (ชาย โพธิสิตา, 2548 : 34) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ไปพร้อมกับ การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นนักดนตรีตาบอด จำนวน 9 คน พี่เลี้ยงนักดนตรีจำนวน 3 คน ผู้ประกอบการที่อยู่บริเวณที่มีการแสดงของวงดนตรีคนตาบอดจำนวน 3 คน และประชาชนที่บริจาคอีก 6 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) กับนักดนตรีตาบอด พี่เลี้ยงนักดนตรี ผู้บริจาค และผู้ประกอบการที่อยู่บริเวณใกล้เคียงพื้นที่ในการแสดงดนตรี ข้อมูลการปฏิสัมพันธ์พฤติกรรมของนักดนตรีตาบอดจะเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participate Observation)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้เลือกใช้การบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปและสมาร์ทโฟน และที่สำคัญคือผู้วิจัยซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะเป็นผู้ดำเนินการวิจัยตลอดทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่กำหนดหัวข้อการวิจัย คำถามการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการออกแบบการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย (ชาย โพธิสิตา, 2552 : 44)

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล การตรวจสอบความน่าเชื่อถือสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เลือกใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสามเส้า (Triangulation) แบบเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participate Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเป็นการสอบทานการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก ระหว่างการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สำหรับขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มจากการถอดเทปการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งในการดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้วิจัยได้มีแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ เมื่อดำเนินการถอดเทปแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งข้อมูลโดยการกำหนดรหัสให้กับข้อมูลหลักสองกลุ่มคือด้านวิถีการดำเนินชีวิตและด้านการสร้างอัตลักษณ์ของนักดนตรีตาบอด จากนั้นดำเนินการเปรียบเทียบข้อมูล และนำเสนอข้อมูลการวิจัยด้วยวิธีการเขียนบรรยาย

ผลการศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์นักดนตรีตาบอดผู้ให้ข้อมูลหลัก และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษามีดังนี้

1. วิถีการดำเนินชีวิตของนักดนตรีตาบอด

1.1 ข้อมูลพื้นฐาน

ครอบครัว นักดนตรีตาบอดทุกคนได้แต่งงานมีครอบครัว คู่ชีวิตของแต่ละคนเป็นผู้ที่มีสายตาทปกติ และมีบุตรเป็นผู้ที่มีสายตาทปกติเช่นกัน จากการที่ไม่รู้วิธีคุมกำเนิด ทำให้มีลูกมาก ประกอบกับไม่มีเวลาดูแล เพราะต้องไปแสดงดนตรีในต่างจังหวัด ทำให้ลูกเป็นเด็กมีปัญหา ไม่เรียนหนังสือ มีครอบครัวตั้งแต่อายุน้อย สร้างภาระให้กับพ่อแม่ แนวทางการแก้ไขของครอบครัวนักดนตรีตาบอดคือ ต้องยอมให้ลูกไม่เรียนหนังสือในระบบ แต่ให้เรียนผ่านระบบคนแทน และทุกครั้งที่แสดงจะนำลูกไปด้วย เพื่อเป็นกำลังเสริมในการยกเครื่องดนตรีสำหรับเตรียมการแสดง และยังสามารถดูแลได้อย่างใกล้ชิด

ที่พักอาศัย นักดนตรีตาบอดส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัด จึงต้องเช่าห้องพักในพื้นที่ที่ตนเองใช้ทำมาหากินเป็นประจำ ในการเลือกที่พักมักจะเลือกที่พักใกล้กัน เพื่อความสะดวกในการฝึกซ้อมและการรวมตัวเพื่อออกไปแสดงดนตรี ราคาเช่าที่พักไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน บางครอบครัวอยู่ต่างจังหวัดที่มีระยะทางไกลจากกรุงเทพฯ มาก ไม่สามารถเดินทางกลับได้ในวันนั้น จะซื้อห้องพักไว้ตามชานเมือง เพื่อใช้พักอาศัยชั่วคราว

การศึกษา นักดนตรีตาบอดมีระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก มีตั้งแต่ไม่รู้หนังสือ ไปจนกระทั่งจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และหลายคนเรียนที่โรงเรียนสอนคนตาบอด การศึกษามีส่วนสำคัญอย่างมากต่อโอกาสในการประกอบอาชีพนักดนตรี เนื่องจากนักดนตรีที่ไม่รู้หนังสือ มุมมองความคิด โอกาสในการหารายได้จากการแสดงดนตรีจะถูกจำกัด เพราะไม่ทราบว่าจะช่องทางในการแสดงดนตรีมีที่ใดบ้าง นอกจากนี้ยังไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นได้ เช่นไม่สามารถขายลอตเตอรี่ หรือค้าขายอื่นได้เพราะไม่รู้ว่าจะทอนเงินอย่างไร ส่วนนักดนตรีตาบอดที่ได้รับการศึกษา จะมีทักษะความคิด การแสวงหาข้อมูลสถานที่แสดง เรียนรู้และใช้ช่องทางการหาข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต และมีการสร้างเครือข่ายที่ดีกว่า

อาชีพเสริมและรายได้ พบว่า นักดนตรีตาบอดนอกจากจะแสดงดนตรีเป็นงานหลักแล้ว ยังมีอาชีพเสริมที่นักดนตรีตาบอดส่วนใหญ่ทำ คือการค้าขาย เช่นขายลอตเตอรี่ ในยามว่างหากไม่มีงานแสดง และช่วงใกล้วันออกสลากกินแบ่งรัฐบาลจะแสดงดนตรี ขณะที่นักดนตรีตาบอดกำลังแสดงดนตรี ครอบครัวอาศัยเวลาว่างขายอาหารเป็นรายได้เสริมหลังจากที่ช่วยเตรียมการแสดงดนตรีแล้ว ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย นอกจากนี้คนตาบอดจะมีรายได้ประจำจากเบี้ยยังชีพผู้พิการเดือนละ 500 บาท เมื่อรวมกับรายได้จากการแสดงดนตรีแล้ว รายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 5,000 บาท รายได้มีเพียงพอใช้จ่ายแบบวันต่อวัน นักดนตรีบางคนต้องการออกมาแสดงดนตรีแต่ประสบปัญหาสุขภาพทรุดเร็ว เช่น เบาหวาน หอบ ความดัน ทำให้เหนื่อยง่ายและแสดงได้ไม่นาน ขณะที่บางคนคิดแค่มีเงินเพียงพอที่จะใช้แบบวันต่อวัน หากมีเงินเพียงพอแล้วจะหยุดพักผ่อนเมื่อเงินใกล้หมด จึงเริ่มจัดการแสดงใหม่

การเดินทาง เมื่อต้องไปแสดงดนตรียังสถานที่ต่าง ๆ นักดนตรีตาบอดจะไปกันเป็นกลุ่มโดยอาศัยพี่เลี้ยงนักดนตรีซึ่งมีสายตาปกติทำหน้าที่ในการขับรถรับส่ง ไม่สามารถเดินทางกันเองได้ หากเป็นเส้นทางที่ใช้ประจำนักดนตรีตาบอดสามารถขึ้นและลงรถโดยสารประจำทางได้อย่างถูกต้อง สำหรับการขึ้นรถโดยสารประจำทางแต่ละสายนั้น จะอาศัยสอบถามเส้นทางของรถโดยสารประจำทางจากคนที่อยู่ที่ป้ายจอดรถประจำทาง ส่วนการลงรถจะใช้ประสาทสัมผัส ความรู้สึก การจดจำสภาพของเส้นทางที่ใช้ประจำ เช่น การขึ้นสะพาน ลงเนิน การเลี้ยว การสะเทือนเมื่อผ่านลูกระนาด จากสภาพดังกล่าวช่วยให้นักตาบอดจดจำสถานที่ต่าง ๆ และลงรถโดยสารประจำทางได้อย่างถูกต้อง

1.2 การเตรียมการแสดงดนตรีและกลยุทธ์ในการแสดง

การเลือกสถานที่ในการแสดงดนตรี ปัจจุบันนักดนตรีตาบอดให้ความสำคัญกับสถานที่ในการแสดง หากเป็นวงดนตรีที่มีสมาชิกในวงประมาณ 3 คนขึ้นไป จะมีเครื่องดนตรีหลายชิ้น มักเลือกแสดงตามสถานศึกษามากกว่าแสดงในตลาดหรือข้างถนน เนื่องจากมีสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่ต้องประสบปัญหาเรื่องฝน มีผู้ฟังจำนวนมากพอ และรายได้มั่นคง อย่างไรก็ตามถ้าในวงดนตรีมีจำนวนนักดนตรีต่ำกว่า 3 คน จะไม่สามารถจัดการแสดงในสถานศึกษาได้ เพราะไม่สามารถดึงดูดหรือสร้างความบันเทิงได้เท่าที่ควร เหมาะกับการแสดงบริเวณตลาดมากกว่า ในการขออนุญาตเข้าไปแสดงดนตรีในสถานศึกษานักดนตรีตาบอดจะอาศัยให้ คนในครอบครัว หรือ พี่เลี้ยง ช่วยค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์ไปยังองค์การโทรศัพท์เพื่อขอเบอร์ หลังจากได้เบอร์แล้ว จะโทรติดต่อกับสถานศึกษาเพื่อนัดหมายวันเวลา และมีการส่งรายละเอียดอีกครั้งผ่านแฟกซ์ ทุกวันนี้จะมีวงดนตรีตาบอดหมุนเวียนมาแสดงตามสถานศึกษาไม่ขาดสาย ทำให้แนวโน้มการแสดงในสถานศึกษาของแต่ละวงถูกจำกัดลงเหลือวงละ 1 ครั้งต่อปี ระยะเวลาในการแสดงที่แตกต่างกันโดยเฉพาะการแสดงในสถานศึกษามีรอบเดียว ระยะเวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ทำให้นักดนตรีไม่เหนื่อยมาก แต่หากแสดงบริเวณตลาด จะต้องเตรียมการแสดงถึง 2 รอบ คือรอบเช้า และรอบเย็น รอบเช้าต้องตั้งตั้งแต่ตี 5 เพื่อมาเตรียมความพร้อม เริ่มแสดง 6.00 – 8.00 น. รอบเย็นต้องเตรียมตัวตั้งแต่ 15.00 เริ่มแสดง 16.00-17.00 น. ซึ่งจะเหนื่อยมากสำหรับนักดนตรี

การเตรียมความพร้อมก่อนแสดง นักดนตรีแต่ละวงจะวางแผนเกี่ยวกับเพลงที่จะใช้แสดง โดยนักดนตรีจะใช้เกณฑ์พิจารณาเลือกเพลง คือสถานที่ที่จะไปแสดง เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย องค์การเอกชน หน่วยงานราชการ และตลาดที่มีคนมาจับจ่ายใช้สอย หากเป็นกลุ่มสถานศึกษา

ผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นเด็ก วัยรุ่น ดังนั้นเพลงที่ร้องจะเป็นเพลงสตริง เพลงวัยรุ่นที่กำลังดังทันสมัย หากแสดงตามตลาดสด หรือตลาดนัด เพลงที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเพลงลูกทุ่ง ลูกกรุง เพลงเพื่อชีวิต และเพลงที่กำลังได้รับความนิยมในขณะนั้นผสมอยู่ด้วย เครื่องดนตรีที่ใช้แสดงแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับศักยภาพของวง เครื่องดนตรีหลักได้แก่ กีตาร์ อูปรกรณ์เสริม เช่น ลำโพง เครื่องปั่นไฟ มิกเซอร์ แอมป์ ไมค์ สำหรับอูปรกรณ์ที่ใช้ในการแสดงส่วนใหญ่จะซื้อที่คลองถม เครื่องเสียงมักมีราคาค่อนข้างสูง ดังนั้นนักดนตรีเลือกที่จะใช้สินค้านำมือ 2 มากกว่า อย่างไรก็ตามอูปรกรณ์เครื่องเสียงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ฟัง หากแสดงดนตรีแล้วเครื่องเสียงมีปัญหา จะได้รับเสียงบ่นจากผู้ฟัง และส่งผลต่อรายได้ของนักดนตรีด้วย

รูปแบบการดำเนินงาน วงดนตรีตาบอดในปัจจุบันมีรูปแบบการดำเนินงาน 2 แบบคือ แบบครอบครัว และการรวมตัวของเพื่อนหรือคนรู้จัก โดยในแบบครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีคนหนึ่งที่ตาบอดและเป็นนักดนตรี ไปชักจูงหรือรวมตัวกับเพื่อนที่ตาบอดเหมือนกันทำวงดนตรีออกแสดง โดยให้สมาชิกในครอบครัว เช่นภรรยาหรือลูกทำหน้าที่เป็นพีเลียงหรือผู้ประสานงาน ส่วนการรวมตัวแบบที่ 2 เกิดจากกลุ่มเพื่อนหรือคนรู้จักมาแสดงดนตรีด้วยกัน สมาชิกในวงและพีเลียงไม่มีความเกี่ยวข้องในฐานะญาติ พีเลียงสำหรับนักดนตรีตาบอด จัดว่าเป็นบุคคลที่สำคัญมาก มีหน้าที่จัดพิมพ์หนังสือขออนุญาตแสดงดนตรี ส่งแฟกซ์ ขับรถรับส่งนักดนตรี พาเข้าห้องน้ำ ซื่ออาหารและน้ำดื่ม ยกอูปรกรณ์ จัดวางตำแหน่งของกล่องรับบริจาค และอำนวยความสะดวกให้กับนักดนตรีจนกว่าจะเสร็จสิ้นการแสดง ในส่วนของนักดนตรีจะต้องมีทั้งผู้หญิง และผู้ชาย นักดนตรีหญิงจะต้องร้องเพลงของนักร้องผู้หญิง และเป็นคนถือกล่องรับบริจาค ส่วนนักดนตรีชายจะร้องเพลงผู้ชายและเล่นเครื่องเล่นกีตาร์

การรวมตัวตั้งวง วงดนตรีตาบอดนั้น จะต้องประกอบด้วยนักดนตรีตาบอดประมาณ 3 คน เป็นชายและหญิงผสมกัน และมีพีเลียงนักดนตรี ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ขับรถรับส่ง ยกอูปรกรณ์เครื่องเสียง เครื่องดนตรีต่าง ๆ ช่วยติดตั้ง ความสัมพันธ์มีทั้งที่เป็นญาติ คนในครอบครัว และเป็นเพียงคนรู้จักที่มีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน คนตรีแต่ละวงจะมีชื่อวง และตราสัญลักษณ์วง เพื่อใช้ในการทำหนังสือขอจัดแสดงตามสถานที่หรือหน่วยงานต่าง ๆ แนวโน้มของวงดนตรีตาบอดในปัจจุบัน มีรูปแบบที่เป็นศิลปินเดี่ยวมากขึ้น การรวมตัวเป็นวงลดลง เพราะรายได้เฉลี่ยต่อคนที่ลดน้อยลงเมื่อรวมตัวเป็นวงไม่คุ้มค่า แต่หากแสดงเดี่ยวสามารถเลือกวันเวลาที่แสดงได้ อูปรกรณ์น้อย ลงทุนน้อยกว่า รายได้ต่อคนมากกว่า เช่น บางคนแสดงตามตลาดนัดคนเดียวได้เงิน 800 บาท แต่หากแสดงเป็นวง 3 คน ได้เงิน 3,000 บาท เมื่อหักค่าเดินทาง ค่าอาหาร และให้กับพีเลียงผู้ประสานงานแล้ว เหลือเงินเฉลี่ยต่อหัวนักดนตรีต่ำกว่า 800 บาท ดังนั้นทำให้วงดนตรีคนตาบอดในปัจจุบันมีแนวโน้มลดน้อยลง

ระยะเวลาในการแสดงดนตรี ระยะเวลาที่ใช้ในการแสดงดนตรีมีจำกัด ขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่อนุญาตให้ไปแสดง เช่น หน่วยงานราชการและเอกชนมักอนุญาตในช่วงเวลากลางวัน เช่น 12.00-13.00 น. เป็นช่วงพักรับประทานอาหาร เพราะพิจารณาว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมไม่รบกวนการทำงาน แต่หากเป็นสถานศึกษาเวลาเรียน เวลาพักไม่ตรงกัน ดังนั้นเมื่อถูกจำกัดเวลาในการแสดงเฉพาะช่วงเที่ยง เงินบริจาคที่ได้รับมีจำนวนไม่มากนักไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย นักดนตรีจึงมักละเมิดสัญญาคือแสดงตั้งแต่ประมาณ 10.00-13.00 น. ซึ่งทำให้ผู้ประสานงานของสถานศึกษาไม่พอใจ เพราะเสียงดนตรีไปรบกวนการเรียนของนักเรียน การแสดงดนตรีในสถานศึกษากำลังได้รับความนิยมจากวงดนตรีตาบอดอย่างมาก เนื่องด้วยมีขั้นตอนขออนุญาตที่ไม่ยุ่งยาก

ประกอบกับสถานศึกษามีนโยบายในการช่วยเหลือสังคมอยู่แล้ว และกิจกรรมดังกล่าวช่วยสร้างความบันเทิงให้กับนักเรียน ลดความเครียดจากการเรียน ส่วนใหญ่จะอนุญาตให้แสดงเทอมละ 1 ครั้ง หมุนเวียนเปลี่ยนวงกันมาเรื่อย ๆ การแสดงแต่ละครั้งจะได้เงินบริจาคขั้นต่ำประมาณ 2,000 บาท สถานศึกษาที่แสดงแล้วได้รับเงินบริจาคมากได้แก่โรงเรียนคริสเตียน ซึ่งมีระบบและระเบียบในการจัดนักเรียนลงมาชมการแสดง ความประทับใจของนักดนตรีตาบอดไม่ใช่แค่เงินบริจาคที่ได้รับ แต่จากการมีส่วนร่วมในการร้องเพลงของผู้ชม ทำให้รู้สึกตนเองมีความสำคัญ เหมือนเป็นนักร้องกำลังแสดงคอนเสิร์ต ประกอบกับการดูแลเอาใจใส่ของอาจารย์ทั้งเรื่องการจัดเตรียมสถานที่ อาหาร และน้ำดื่ม แต่ไม่บ่อยครั้งที่วงดนตรีตาบอดจะมีโอกาสในการเข้าไปแสดงดนตรีในโรงเรียนคริสเตียน ขณะเดียวกันอาจารย์ผู้ประสานงานบางคนก็สร้างความรู้สึกรักที่ไม่ดีด้วยการใช้คำพูดที่รุนแรงว่ากล่าว ตูถูก ต่ำหนีดุขยิบตา ไม่ให้เกียรตินักดนตรีตาบอด

การจัดสรรรายได้จากการแสดงดนตรีเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งมี 2 แบบ คือหากเป็นวงดนตรีประเภทครอบครัว จะประกอบด้วยนักดนตรี และผู้ประสานงานที่เป็นคนในครอบครัว เช่น ภรรยา น้องสาว ลูกชาย แต่ก็จะมีนักดนตรีอื่นที่ไม่ใช่คนในครอบครัว เกณฑ์ในการแบ่งรายได้ จะแบ่งให้กับนักดนตรีคนละ 10 % จากเงินรายได้ทั้งหมด เงินที่เหลือผู้ประสานงานหลักจะแบ่งเงินให้คนในครอบครัวตามความเหมาะสม อีกประเภทหนึ่งคือการรวมตัวของเพื่อนหรือคนรู้จัก เกณฑ์ในการแบ่งคือนำรายได้หักค่าใช้จ่าย เงินที่เหลือนำมาแบ่งเท่ากัน นอกจากนี้นักดนตรีตาบอดยังยินดีแสดงเพื่อเป็นการกุศลเพื่อช่วยเหลือสังคม

กลยุทธ์ในการแสดงดนตรี การเลือกเพลงที่สอดคล้องกับอายุของผู้ฟัง เช่น ผู้ฟังเป็นเด็กนักเรียน วัยรุ่น จะเน้นเพลงสมัยใหม่ เพลงของนักร้องวัยรุ่น เพลงสตริง ถ้าเป็นผู้ฟังผู้ใหญ่ จะเป็นเพลงเพื่อชีวิต เพลงลูกทุ่ง และเพลงที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน การวางกล่องรับบริจาค เลือกวางกล่องในจุดที่คนเดินผ่าน และจะให้นักดนตรีตาบอดถือกล่องรับบริจาคพร้อมกับร้องเพลงด้วย อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมด้วยการขอเพลง นอกจากนี้ยังมีการหยุดร้องเพื่อพูดคุยสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเอง ทักทายผู้ฟังและกล่าวขอบคุณ การหยุดร้องเป็นระยะเป็นการช่วยพักเสียงและพักเหนื่อยของนักดนตรีอีกทางหนึ่ง

1.3 ปัญหาและอุปสรรคของนักดนตรีตาบอด

นักดนตรีตาบอดต้องเผชิญกับปัญหาสภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ ฝนตก โดยเฉพาะแสดงตามตลาดหรือสถานที่เปิดโล่ง น้ำฝนจะส่งผลกระทบต่อเครื่องดนตรีที่เป็นไฟฟ้าเมื่อกระทบความชื้น เกิดไฟฟ้ารั่ว อีกทั้งยังทำให้ รายได้จากการบริจาคลดลง อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รายได้ลดลง คือค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้คนส่วนใหญ่ระมัดระวังการใช้จ่ายเงินในการทำบุญ นอกจากนี้นักดนตรีตาบอดยังต้องเผชิญกับการกดทับ จากกลุ่มคนหลายกลุ่มในสังคม ได้แก่ กลุ่มประชาชนทั่วไป ผ่านสายตาและคำพูดที่ดูถูก ไม่ให้เกียรติ กลุ่มมิชชันนารีซึ่งแฝงตัวมาขโมยเงินในกล่อง โดยเฉพาะกล่องที่ตั้งอยู่ไกลดูแลไม่ทั่วถึง บางครั้งเจอนักเลงหรือคนเมามาหาเรื่องและนำเงินไป นักดนตรีตาบอดส่วนใหญ่จะไม่ตอบโต้ แต่จะปรับวิธีเก็บเงิน ไม่ให้เหลือเศษเงินที่เป็นธนบัตรอยู่ในกล่อง เพื่อให้ไม่เป็นสิ่งล่อตาแก่กลุ่มมิชชันนารี กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะเทศกิจที่คอยตรวจจับเวลาออกไปแสดงในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม กลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มนักดนตรีตาบอดด้วยกันเอง โดยเฉพาะคนที่มีความสามารถในการร้องเสียงดี จะเรียกเก็บค่าตัวในราคาสูง และมีการลาออกจากวง ไปเป็นศิลปินเดี่ยว ทำให้วงดนตรีเดิมต้องหยุดชะงัก นักดนตรีที่เหลือรู้สึกถึงความไม่มั่นคงในอาชีพ

2. การสร้างอัตลักษณ์ของนักดนตรีตาบอด

นักดนตรีตาบอดสร้างอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนจากความสามารถในการแสดงดนตรี การร้องเพลง การแสดงที่สร้างความสุขให้กับผู้ฟัง โดยต้องการให้ตนเองมีค่าแตกต่างจากขอทาน พยายามพัฒนาคุณภาพการร้องเพลง เรียนรู้เพลงใหม่ ๆ ที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ปรับกลยุทธ์การแสดง เช่น ในวงจะมีทั้งนักร้องหญิง และนักร้องชาย ทำให้สามารถร้องเพลงได้ถูกใจผู้ฟังทุกเพศ ทุกวัย ในมุมมองของนักดนตรีตาบอด เขาเชื่อว่าเขาไม่ต่างอะไรกับคนปกติที่มีเป้าหมายอย่างเดียวกันคือขายเสียงแลกเงิน อาชีพของเขาคือนักดนตรีหรือนักร้อง ไม่ใช่ขอทาน ขณะที่คนในสังคมมองนักดนตรีตาบอดเป็นเพียงผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ไม่ให้การยอมรับ การให้เงินหรือการช่วยเหลือเพราะความเมตตาสงสาร ไม่ได้เกิดจากคุณภาพหรือความสามารถในการแสดงดนตรี นอกจากนี้ในด้านกฎหมาย นักดนตรีตาบอดมักถูกเทศกิจตรวจจับ ไม่ให้แสดงในสถานที่ ทั้ง ๆ ที่บางจุดมีคนเร่ร่อน หรือหาบเร่แผงลอยสามารถขายได้ แต่ถ้าเป็นนักดนตรีตาบอดมาแสดงมักถูกเทศกิจจับ ดังนั้น แม้ว่านักดนตรีตาบอดจะพยายามสร้างอัตลักษณ์ หรือสร้างความเป็นตัวตนให้สังคมทั่วไปประจักษ์ แต่วิถีชีวิตของพวกเขาจำเป็นที่จะยังคงอยู่ในโครงกรอบของกฎหมายในสังคม

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยวิถีชีวิตนักดนตรีตาบอดในสังคมไทย พบว่า นักดนตรีตาบอดมีรูปแบบการใช้ชีวิตใกล้เคียงกับคนปกติ คือ แต่งงานมีครอบครัว มีบุตร ภูมิลำเนาเป็นคนต่างจังหวัด พักอาศัยตามห้องเช่าราคาถูก โดยรวมกันอยู่เป็นกลุ่ม อาชีพหลักคือการเป็นนักดนตรี ซึ่งรายได้จากการแสดงนั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ดังนั้นจึงต้องมีอาชีพเสริมได้แก่การขายอาหารและสลากกินแบ่งรัฐบาล อย่างไรก็ตามนักดนตรีตาบอดก็ยังให้ความสำคัญกับการแสดงดนตรีมากกว่าเพราะส่วนใหญ่มีใจรักในเสียงเพลง มีความสุขในการร้องเพลง ซึ่งพวกเขาได้พยายามพัฒนากลยุทธ์ในการแสดงดนตรี ตั้งแต่การเลือกสถานที่แสดง โดยจะเลือกสถาบันการศึกษามากกว่าสถานที่อื่นเพราะจุดแข็งเรื่องสถานที่ที่มีความสะดวกสบาย กลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีจำนวนมาก แม้จะมีระยะเวลาในการแสดงสั้นแต่รายได้ที่ได้นั้นก็คุ้มค่ากับการแสดง มีนักร้องทั้งหญิงและชายเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อเพลง ก่อนการแสดงจะมีการเลือกเพลงไว้ล่วงหน้า เพลงที่ร้องจะขึ้นอยู่กับกลุ่มลูกค้าในสถานที่นั้น ๆ ระหว่างที่ร้องเพลงจะมีการพูดคุยเป็นระยะ ๆ กับผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการแสดงด้วย นอกจากนี้มีการปรับกลยุทธ์การวางจุดตั้งกล่องรับบริจาคให้สะดวกและปลอดภัยจากมิจฉาชีพ

การสร้างอัตลักษณ์ของนักดนตรีตาบอด พบว่า นักดนตรีตาบอดสร้างอัตลักษณ์แห่งตนขึ้นมา เพื่อให้คนทั่วไปยอมรับ ว่าไม่ใช่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ด้วยความสามารถในการร้องเพลง การแสดงดนตรี สังคมกดทับนักดนตรีตาบอด โดยถูกวาเทกรรมไปแล้วว่าคนตาบอดที่แสดงดนตรีนั้นเป็น “ขอทาน หรือ วณิพก” ขณะที่คนปกติเล่นดนตรีริมทางเท้า หรือสถานที่สาธารณะเพื่อรับเงินบริจาค สังคมเรียกกลุ่มคนเหล่านี้ว่า “นักดนตรีเปิดหมวก” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแสดงออกของนักดนตรีตาบอดทั้งหมดยังอยู่ภายใต้กรอบโครงสร้างและวาทกรรมของสังคม ซึ่งคงต้องอาศัยเวลา ในการพิสูจน์ความสามารถหรือศักยภาพในการแสดงให้สังคมประจักษ์เพื่อนำไปสู่การยอมรับต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้ชีวิตประจำวันของคนตาบอดไม่ได้แตกต่างจากคนทั่วไป แต่งานมีสามิ ภรรยา และลูกเหมือนคนปกติ ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน แต่ก็ไม่ต้องการให้ตนเองเป็นภาระของสังคม โดยพยายามพัฒนาศักยภาพด้านใดด้านหนึ่งตามที่ตนเองถนัด เพื่อใช้ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว อาชีพที่คนตาบอดนิยมทำกันอาชีพหนึ่งคือการเป็นนักดนตรี สอดคล้องกับ พรจันท์ เกียรติศิริโรจน์ (2551) ที่กล่าวว่า ผู้พิการต้องการทำงานเพื่อแสดงความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและครอบครัว ทั้งในด้านเศรษฐกิจและภาวะความรับผิดชอบในครอบครัว ต้องการงานที่ตนสนใจหรือชอบ เป็นงานที่สามารถทำได้โดยใช้กำลังความสามารถที่มีอยู่ ต้องการงานที่ทำให้เกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จเพราะจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น การแสดงดนตรีในปัจจุบันมีความยากลำบากมากขึ้น การดำเนินงานในลักษณะธุรกิจครอบครัว ขนาดวงไม่เกิน 5 คน กลยุทธ์ในการแสดงต้องมีการปรับรูปแบบในการแสดงให้สอดคล้องกับสถานที่และกลุ่มผู้ฟัง อย่างไรก็ตามความสามารถทางด้านดนตรีของนักดนตรีตาบอดไม่สูงมากนัก ขาดความรู้ ขาดทักษะในการร้องเพลงและแสดงดนตรี ไม่มีการพัฒนาเพลงใหม่ ๆ ทำให้ไม่เป็นที่ประทับใจของคนบริจจาค สอดคล้องกับ พิระชัย ลีสมบูรณ์ผล (2536) พบว่า มีคนตาบอดจำนวนน้อยมากที่ใช้ดนตรีเป็นอาชีพหลักอย่างแท้จริง เนื่องจากคนตาบอดส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแสดงดนตรีได้คุณภาพถึงระดับที่ทำให้ได้รับความสนใจ และยกย่องจากบุคคลทั่วไป อย่างไรก็ตามนักดนตรีตาบอดมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการแสดงดนตรี ทั้งการเลือกเพลงที่เหมาะสมกับผู้ฟังและสถานที่ การสร้างความเป็นกันเอง เทคนิคการวางจุดรับบริจจาค ซึ่งจะสอดคล้องและแตกต่างกันไปตามสถานการณ์

นักดนตรีตาบอดพยายามสร้างอัตลักษณ์ให้ตนเองผ่านการแสดงดนตรี เป็นการแสดงให้เห็นความสามารถและคุณค่าที่อยู่ในตนเอง สอดคล้องกับอานนท์ วันลา (2553) ที่พบว่า ทศนคติของคนตาบอด คือการมองตนเองว่าไม่เคยสูญเสียอะไร ประเมินตามความรู้สึกว่าตนเองไม่แตกต่างมีความสามารถและมีคุณค่า นั่นคือการเห็นคุณค่าของตนเอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และเป็นพื้นฐานของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนขึ้นมาใหม่ แทนที่อัตลักษณ์ของผู้พิการที่สังคมมอบให้ ที่ว่าคนพิการน่าสงสาร น่าเวทนา ควรได้รับการช่วยเหลือ สู้อัตลักษณ์แห่งตัวตนใหม่ ทำให้สังคมยอมรับในความสามารถ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยจากผลการวิจัย พบว่า นักดนตรีตาบอดมีลักษณะวิถีชีวิตใกล้เคียงกับคนปกติ แต่จะประสบปัญหาความยากลำบากในการทำมาหากิน ทางเลือกในการประกอบอาชีพมีไม่มากนัก โดยเฉพาะการเป็นนักดนตรีตาบอด ขาดเสียงแลกกับเงินบริจจาค ซึ่งปัจจุบันการแข่งขันค่อนข้างสูง มีนักดนตรีศิลปินเดี่ยวเพิ่มขึ้นจำนวนมาก สังคมไม่ให้การยอมรับในความสามารถทางการแสดงดนตรีของนักดนตรีมากนัก เหตุผลของการบริจจาค มาจากความสงสารมากกว่าชื่นชมในเสียงเพลง อีกทั้งการช่วยเหลือจากรัฐบาลไม่มีความชัดเจน ทั้งระดับนโยบายและความเป็นรูปธรรม ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขแก่บุคคล 3 ฝ่ายได้แก่

1. นักดนตรีตาบอด ควรพัฒนาความสามารถในการแสดงดนตรี หมั่นฝึกฝนการร้องเพลงให้ได้มาตรฐานสามารถร้องได้ทุกแนว ติดตามเพลงที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน ก่อนการแสดงทุกครั้งควรเตรียมความพร้อมศึกษาข้อมูลของกลุ่มลูกค้าในสถานที่ที่จะไปแสดง ว่าเป็นกลุ่มใดคนทำงาน นักเรียน นักศึกษา อายุเท่าใด เพื่อให้สนองความต้องการของผู้บริจจาคได้ทุกกลุ่ม การแต่งกายควรสุภาพเรียบร้อย เพื่อภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความสนใจให้กับกลุ่มผู้ฟังได้

2. ประชาชนทั่วไป ทั้งกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่อยู่ในสถานที่ใกล้เคียงกับการแสดง ที่อาจจะได้รับผลกระทบจากการแสดงดนตรี ซึ่งทุกกลุ่มควรให้เกียรติซึ่งกันและกันเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ ของทุกคน หากนักดนตรีทำอะไรที่ไม่ถูกต้องเช่นเสียงดนตรีดังเกินไป ควรพูดจาด้วยความสุภาพไม่ต้องใส่ อารมณ์เพราะกลุ่มนักดนตรีตาบอดส่วนใหญ่ไม่ต้องการมีปัญหาหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับใคร ปัญหาที่ ผ่านมาเกิดจากความไม่รู้ไม่เจตนามากกว่า

3. ภาครัฐควรเพิ่มโอกาสในการแสดงความสามารถทางดนตรี จัดเวทีการแสดงในสถานที่หน่วยงาน ราชการ หรือสวนสาธารณะ ให้นักดนตรีตาบอดได้แสดง เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ เปรียบเสมือนการ โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปเห็นความสามารถเชิงประจักษ์ เพราะคนในสังคมบางกลุ่มไม่มั่นใจ ในความสามารถ ขณะที่วงดนตรีคนตาบอดที่มีศักยภาพเป็นนักดนตรีมืออาชีพยังมีอยู่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง “วิถีชีวิตนักดนตรีตาบอดในสังคมไทย : กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร” ซึ่งเป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตประจำวันของนักดนตรีตาบอด และการประกอบอาชีพ ของนักดนตรีตาบอด ทั้งในบริบทกระบวนการแสดงดนตรี กลยุทธ์ในการแสดงดนตรี การสร้างอัตลักษณ์ของนักดนตรีตาบอด ซึ่ง เป็นการศึกษามรรคนะด้านการร้องเพลงเพียงอย่างเดียว ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ ทำการศึกษาสมรรถนะด้านอื่นของนักดนตรีตาบอด เพื่อให้ทราบสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถอื่น ๆ ของ นักดนตรีตาบอด เพื่อนำไปสู่การวางแผนจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาอาชีพ เป็นการเพิ่มทางเลือกใน การประกอบอาชีพ สร้างรายได้ และควรศึกษาคุณภาพชีวิตของนักดนตรีตาบอดก่อนฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มีความเปลี่ยนแปลงในคุณภาพชีวิตหรือไม่ นอกจากนี้ยังใช้เป็นแนวทางการ พัฒนาผู้พิการประเภทอื่นให้เขาสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองโดยไม่เป็นภาระของผู้อื่น

บรรณานุกรม

กิตติยา (นรามาศ) รัตนากร. (2531). **คนพิการ : การสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพ.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เกศกนก นรเดชานนท์. (2554). “ความคิดเห็น เกี่ยวกับการจ้างงานผู้พิการเข้าทำงาน ของ ผู้ประกอบการธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เครือข่ายงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. **พระราช บัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534.** เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2555. [http:// www.fap.or.th /subfapnews.php?id =652](http://www.fap.or.th /subfapnews.php?id =652)

จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร และคณะ. **รายงานวิจัยฉบับ สมบูรณ์ รูปแบบและแนวทางการส่งเสริม กลุ่มอาชีพหรือสวัสดิการสำหรับคนพิการ.** เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2555. http://www. healthyability.com/detail_new.php?content _id=576

ชาย โปธิสิตา. (2548). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. (2552). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ธงชัย ลุมพेश. (2554). “วิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ ตำบลบ้านดอน อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สาขาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นิลวดี พรหมพักพิง. (2547). “การสร้างอัตลักษณ์ของชาวชุมชนแออัดในจังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พงศ์ศฤงฆ์ บำรุงพงศ์. (2550). “โครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการทางสายตาจังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พรจันทร์ เกียรติศิริโรจน์. (2554). การส่งเสริมการมีงานทำของคนพิการ. ค้นเมื่อ 9 มกราคม 2554, จาก <http://gotoknow.org/blog/pornjan/145237>.

พิศิษฐ์ คุณวโรตม์. (2545). “อัตลักษณ์และกระบวนการต่อสู้เพื่อชีวิตของผู้ติดเชื้อ HIV”. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พีระชัย ลีสมบูรณ์ผล. (2536). “ดนตรีของคนตาบอดในประเทศไทย : การเรียนรู้และการประกอบอาชีพ” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

เรืองฟ้า บุราคร. (2550). “การสื่อสารกับการสร้างอัตลักษณ์ กระทบ ในพื้นที่คาบารัตโซว์” วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (สื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สันธรา หอมนาน. (2548). “การประกอบอาชีพและวิถีชีวิตผู้ขับขี่มอเตอร์ไซค์รับจ้างในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาซอยอภาภิมย์และซอยเสื่อใหญ่อุทิศ” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2535). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาการประกอบอาชีพอิสระของผู้สำเร็จอาชีวศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อานนท์ วันลา. (2553). “การสร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตนของสมาชิกวุฒิสภาผู้พิการทางสายตา” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร-มหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการสังกัดสำนักงาน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

FACTORS AFFECTING JOB SATISFACTION OF CIVIL OFFICERS ATTACHED TO YANNAWA DISTRICT OFFICIALS, BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

มานะชัย กฤตอำไพ
สำนักงานเขตยานนาวา

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างระดับความพึงพอใจในการทำงานให้แก่ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้ข้าราชการที่ทำงานในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา จำนวนทั้งสิ้น 120 คนโดยศึกษาประชากรทั้งหมด ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative research) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ไคสแควร์ และวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ 1. ระดับความพึงพอใจด้านต่างๆ ในการทำงานโดยรวมของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ ด้านความเจริญก้าวหน้า ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่วนด้านการยอมรับนับถือ มีระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา อยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยด้านต่างๆที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ อายุ และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ อายุราชการ 3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา โดยหัวหน้าหน่วยงานควรจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาข้าราชการ ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ ด้านความเจริญก้าวหน้า ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการเพิ่มระดับความพึงพอใจในการทำงานให้มากขึ้น

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ ข้าราชการสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา

Abstract

The purposes of this research were: 1.To study the level of work satisfaction of the Yannawa District officials. 2. To study the factors which affect the satisfaction of the Yannawa District officials. 3. To suggest how to enhance the level of satisfaction in the work of Yannawa District official. Population is 120 Yannawa District officials. The researcher used a questionnaire to collect data. The statistic was used to analyze quantitative research which included the frequency, the percentage, the hypothesis, the testing which were statistically analyzed by Chi-square, and the measure of the relationship between the Independent and Dependent Variables with 0.05 level of significance. The results of the study were as the following : 1. The working satisfaction of Yannawa District officials was at a high level in all 5 factors, 2. The factors which affected the overall satisfaction of Yannawa's officials with significant level of 0.05 were the age level, the policy and management, the advancement in position, the relationship with colleagues, the atmosphere in the office and the income and welfare of Yannawa District officials. 3. The suggestion to promote working satisfaction of Yannawa District officials was that the department head should organize to promote respect such as coaching mentors some techniques, building a system to work effectively, putting the man on the right job, and manifesting honor, pride, and loyal to the organization to enhance work satisfaction.

Keywords : Factors Affecting Satisfaction, Yannawa District Officials

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว “ การเลือกคนใช้ให้เหมาะแก่ตำแหน่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เป็นนายคน การที่จะรู้ว่าถูกหรือผิดนั้นจะต้องขยันเอาใจใส่ดูอยู่เสมอว่า ผลงานที่เขาทำนั้นเป็นอย่างไร ถ้าเขาทำได้ดีต้องยอมให้ว่าเป็นความคิดของเขาเอง เราจะรับเอาได้เพียงแต่ว่าเลือกคนถูก ถ้าเขาทำผิดเราต้องรับเสียเองว่าเพราะเราเลือกเขาๆจึงมีโอกาสมาคิด ทั้งนี้เพราะอำนาจอยู่ที่ไหนความรับผิดชอบต้องอยู่ที่นั่นด้วย ถ้าเรียกผู้ใดมาสั่งงานจะให้ไปรับตำแหน่งใหม่ ผู้นั้นตอบรับว่าได้โดยเร็วและอายนั้นก็ทำได้ อายนี่ก็งานละก็เตรียมหาคนใหม่ไว้ได้ทันที ถ้าคนใดหนักใจ ชักถามถึงถ่วงเห็นความลำบากละก็ เรานอนหลับตาได้” (เทพมนตรี ลิมปพะยอม, 2555)

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 59 วรรคหนึ่ง กำหนดว่าผู้ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา 53 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 55 ให้ทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ และให้ได้รับการพัฒนาเพื่อให้รู้ระเบียบแบบแผนของทางราชการและเป็นข้าราชการที่ดี และหมวด 4 การเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มาตรา 72 กำหนดให้ส่วนราชการมีหน้าที่ดำเนินการให้มีการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญ เพื่อให้ข้าราชการพลเรือนสามัญมีคุณภาพคุณธรรม จริยธรรม คุณภาพชีวิตมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติราชการ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2551 – 2555 มีจุดมุ่งหมายในการยกระดับการให้บริการและการทำงานของข้าราชการ เพื่อตอบสนองความคาดหวัง และความต้องการของประชาชนที่มีความสลับซับซ้อน

หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปรับรูปแบบการทำงานให้มีลักษณะเชิงบูรณาการ เกิดการแสวงหาความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่างๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มุ่งสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง บุคลากรมีความพร้อม และความสามารถในการเรียนรู้ คิดริเริ่ม เปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ต่างๆ และสร้างระบบการกำกับดูแลตนเองที่ดี เกิดความโปร่งใส มั่นใจ และสามารถตรวจสอบได้รวมทั้งทำให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อนตนเอง ต่อประชาชน และต่อสังคม ประกอบกับยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการพลเรือน มีเป้าประสงค์หลักในการพัฒนาข้าราชการพลเรือนให้มีสมรรถนะและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติราชการ โดยยึดหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี นักบริหารทุกระดับมีศักยภาพในการเป็นผู้นำการบริหารราชการยุคใหม่ ภาคราชการมีขีดความสามารถ และมาตรฐานการปฏิบัติงานในระดับสูงเทียบเท่าเกณฑ์สากล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐ กระทรวงยุติธรรมเห็นความสำคัญของการพัฒนาข้าราชการเพื่อรองรับกับภารกิจของกระทรวงยุติธรรม และทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552)

วิวัฒนาการข้าราชการพลเรือนไทยได้เริ่มมาแต่สมัยกรุงสุโขทัย ซึ่งมีลักษณะการปกครองแบบพ่อปกครองลูก พระมหากษัตริย์เป็นเสมือนพ่อข้าราชการเป็นเสมือนลูก หรือคนในครอบครัว ครั้นต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ระเบียบข้าราชการพลเรือนได้มีลักษณะเป็นระบบทหาร ถือว่าชายฉกรรจ์ทุกคนต้องเป็นทหาร ไม่มีการแยกทหารกับพลเรือนออกจากกัน ในยามปกติก็เป็นพลเรือน เมื่อเกิดศึกสงครามก็เปลี่ยนสภาพเป็นทหาร ต่อมาได้วิวัฒนาการเป็นระบบอุปถัมภ์ คือใครเป็นข้าราชการก็นำญาติพี่น้องหรือพรรคพวกเข้ารับราชการ ตลอดจนการเลื่อนขั้นตำแหน่ง การรับราชการมีลักษณะเป็นอาชีพของชนชั้นสูงหรือผู้ที่มีสกุลและเกือบเป็นการสืบมรดกตกทอดกันไป ในระยะเวลานั้น ข้าราชการมีลักษณะเป็นข้าราชการบริพารมากกว่าที่จะเป็นพนักงานของรัฐ และระเบียบราชการพลเรือนก็ยังไม่ค่อยมีระเบียบกฎเกณฑ์อะไรมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ารับราชการยังไม่มีการสอบคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถแต่อย่างใด คงใช้วิธีนำญาติพี่น้องเข้ารับราชการกันอยู่ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐที่มีต่อประชาชนไม่มีขอบเขตกว้างขวางมากนัก ระบบราชการก็ยังไม่ยุ่งยากซับซ้อน ข้าราชการก็มีจำนวนไม่มากนัก การรับคนเข้ารับราชการ การปูนบำเหน็จความดีความชอบ การแต่งตั้งถอดถอน จึงเป็นอำนาจสิทธิ์ขาดของพระมหากษัตริย์หรือผู้มีอำนาจ โดยยึดหลักธรรมหรือจารีตประเพณีเป็นหลักเท่านั้น ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระเบียบข้าราชการพลเรือนได้เริ่มวิวัฒนาการเข้าระบบใหม่หลายประการ แต่ก็ยังคงเป็นไปในรูปแบบอุปถัมภ์อยู่ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2471 เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตราพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนขึ้น โดยระเบียบข้าราชการพลเรือนไทยจึงได้ยึดถือหลักการของระบบคุณธรรมมาจนกระทั่งปัจจุบันและได้พัฒนาไปในทางเสริมสร้างที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน โดยการปรับปรุงและได้นำวิธีการบริหารงานบุคคลแผนใหม่มาใช้ปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่การปฏิบัติงานขององค์กรมากขึ้น (กรมการปกครอง, 2525)

บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานถือเป็นทรัพยากรที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของหน่วยงานนั้น การกระทำใด ๆ ของเจ้าหน้าที่แต่ละคนย่อมส่งผลกระทบต่อหน่วยงานในภาพรวมมากน้อยตามตำแหน่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้นั้น ดังนั้นทุกหน่วยงานจึงต้องให้ความสำคัญมากที่สุดในการบริหารจัดการด้านบุคลากร จากข้อมูลการขอย้ายหน่วยงานและการลาออกจากราชการของข้าราชการสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา พบว่า

ในปีงบประมาณ 2552 มีข้าราชการขอโอนย้าย 8 ราย ลาออกจากราชการ 1 ราย และลาออกจากราชการก่อนกำหนด 6 ราย ในปีงบประมาณ 2553 มีข้าราชการขอย้าย 10 ราย ลาออกจากราชการ 2 ราย และลาออกจากราชการก่อนกำหนด – ราย (กรุงเทพมหานคร ไม่อนุมัติให้มีโครงการฯ) ในปีงบประมาณ 2554 ที่ผ่านมามีข้าราชการขอย้าย 10 ราย ลาออกจากราชการ 2 ราย และลาออกจากราชการก่อนกำหนด 8 ราย (ข้อมูลด้านบุคลากร ฝ่ายปกครอง สำนักงานเขตยานนาวา, 2554) แสดงให้เห็นว่า ข้าราชการบางส่วนของสำนักงานเขตยานนาวา ต้องประสบปัญหาและขาดขวัญกำลังใจ ไม่พึงพอใจในการทำงาน ทั้งนี้การที่ข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงานสูง ขอย้ายและขอลาออกจากราชการ ย่อมมีผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมในการทำงาน มีผลทำให้สูญเสียข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งถ้าไม่บำรุงรักษาข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงานไว้ สำนักงานเขตยานนาวาก็คงจะประสบปัญหาด้านบุคลากร อันส่งผลกระทบต่อหน่วยงานและประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการที่เหลืออยู่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดความสูญเสียข้าราชการ หน่วยงานควรสร้างแรงกระตุ้นให้ข้าราชการได้ทำงานด้วยความเต็มใจ กระตุ้นการแสดงออกถึงความสามารถที่มีอยู่ และสร้างความพึงพอใจในการทำงาน เพราะความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรในองค์กรนั้นมีผลต่อความสำเร็จของงานและยังเป็นเครื่องหมายแสดงถึงประสิทธิภาพของการทำงานตลอดจนแสดงถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การเพราะการที่แต่ละบุคคลใช้ชีวิตการทำงานอยู่กับสิ่งที่ตนเองพอใจ จะทำให้มีสภาพจิตใจและอารมณ์ดีส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานดีตามไปด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละองค์การจะต้องศึกษาหรือแสวงหาหนทางให้เกิดความสอดคล้องตามความต้องการของบุคคลเพื่อสนองความต้องการของหน่วยงาน โดยการส่งเสริมให้ผู้ทำงานมีความพึงพอใจให้สูงขึ้นช่วยลดอาการเบื่องาน การขาดงานและอัตราการลาออก ของผู้ทำงาน อีกทั้งยังส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีผลทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การในที่สุด

ผู้วิจัยซึ่งรับราชการอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ต้องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการจัดระบบงานและพัฒนาบุคลากร ให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่โดยเสริมสร้างระดับความพึงพอใจในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลสำเร็จต่อการจัดการศึกษาต่อไป และเป็นแนวทางในการบริหารของหน่วยงานอื่น โดยการสร้างความพึงพอใจในการทำงานอันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำงาน และจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การและประเทศชาติโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขต ยานนาวา กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มระดับความพึงพอใจในการทำงานให้แก่ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงาน

อัญชลลา สงวนศักดิ์ (2546 : 47 - 56) ศึกษาความพึงพอใจของพนักงานในการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ ในองค์การญี่ปุ่น กรณีศึกษาบริษัท โซนี่โลจิสติกส์ (ประเทศไทย) จำกัด. พบว่า (1) พนักงานเพศชายมีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าพนักงานเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) พนักงานที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าพนักงานที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (3) พนักงานที่มีตำแหน่งสูงกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าพนักงานที่มีตำแหน่งต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (4) พนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าพนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชุตินา เทียงคำ (2547 : 55 - 68) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของนักบัญชี บริษัท ปตท. พบว่า นักบัญชีของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า (1) นักบัญชีที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศชายมีระดับความพึงพอใจมากกว่าเพศหญิง (2) นักบัญชีที่มีอายุมากกว่า มีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่านักบัญชี ที่มีอายุน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (3) นักบัญชีที่มีตำแหน่งสูงกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่านักบัญชีที่มีตำแหน่งต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (4) นักบัญชีที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่ามีความพึงพอใจมากกว่าและนักบัญชีที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วชิรพล รัตนสุวรรณ (2548 : 80 - 104) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช หลังการปฏิรูประบบราชการ ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมข้าราชการมีความพึงพอใจในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ข้าราชการชายมีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าข้าราชการเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าข้าราชการที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ข้าราชการที่มีตำแหน่งสูงกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าข้าราชการที่มีตำแหน่งต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรมีความสำคัญและได้รับความสนใจทำการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร ในองค์การ ความพึงพอใจในการทำงานนั้นมีความเกี่ยวข้องกับ เจตคติในการทำงานและความต้องการเป็นสำคัญ ซึ่งมีองค์ประกอบที่คล้ายคลึง และแตกต่างกันตามลักษณะของบุคลากรซึ่งผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีและความหมายของปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานจากงานวิจัย ดังนี้

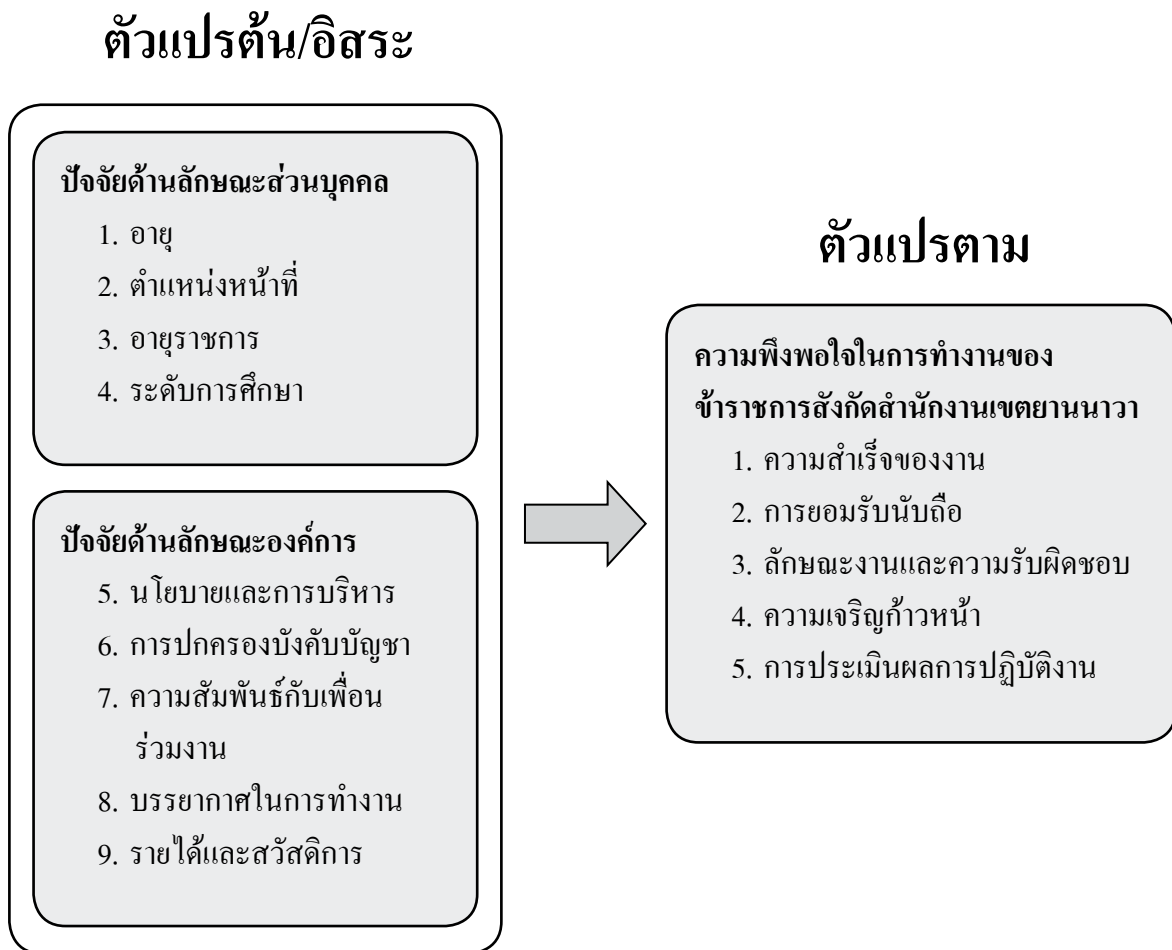
ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง รายละเอียดส่วนตัวของข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับ อายุ ตำแหน่งหน้าที่ อายุราชการ ระดับการศึกษา และเงินเดือน

อายุราชการ หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มรับราชการปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จนถึงปีงบประมาณ 2555 โดยจำแนกเป็นระยะเวลาการทำงานต่ำกว่า 5 ปีระหว่าง 5-10 ปีระหว่าง 11-15 ปี ระหว่าง 16-20 ปีระหว่าง 21-30 ปี และมากกว่า 31 ปี ขึ้นไป

ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของบุคคลที่มีต่องานที่ทำอยู่เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 120 คน โดยใช้ศึกษาประชากรทั้งหมด ดำเนินการศึกษาวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงปริมาณ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กำหนดให้มีตัวแปรต้น / อิสระและตัวแปรตาม ซึ่งได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา แสดงในรูปที่ 1 ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ตำแหน่งหน้าที่ อายุราชการและระดับการศึกษา ข้อคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านการ

ปกครองบังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านบรรยากาศในการทำงาน ด้านรายได้และสวัสดิการ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด = 1, น้อย = 2, ปานกลาง = 3, มาก = 4 และมากที่สุด = 5

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด = 1, น้อย = 2, ปานกลาง = 3, มาก = 4 และมากที่สุด = 5 ซึ่งในการวัดความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการสังกัดสำนักงานเขตยานนาวาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับใช้จากเครื่องมือวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร (มูจรินทร์ ดิษยภิรมย์, 2547 : 43)

วิธีการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้มีการพัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคำถามในแบบสอบถามฉบับร่าง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

2. สร้างแบบสอบถามให้ตรงกับเนื้อหาที่ต้องการ แล้วนำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ ความครบถ้วน ความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงให้สมบูรณ์ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. นำแบบสอบถามไปทดสอบ เพื่อหาความเชื่อมั่นของการตอบแบบสอบถามของกลุ่มทดสอบที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ตัวอย่าง และมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970) พบว่า ในการทดสอบครั้งนี้คำนวณได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.92 ตอนที่ 2 จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.93 หมายถึงมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เชื่อถือยอมรับได้และสามารถนำแบบสอบถามไปใช้เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้สถิติ Nonpara Para ไม่ได้ขึ้นกับระดับการจัดของตัวแปรแต่ขึ้นกับการทดสอบ Assmition วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ทำการตอบแล้วมาทำการนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบคำบรรยายประกอบตาราง โดยข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีระดับมาตราวัด ได้แก่

- 1) สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytical Statistics) เป็นสถิติที่ใช้บรรยายคุณลักษณะทั่วไปของข้อมูล ในการศึกษารุ่นนี้ประกอบด้วยสถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

- 2) สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inference Statistics) ใช้ทดสอบสมมติฐานเป็นแบบไม่มีพารามิเตอร์ (Nonparametric) ได้แก่ ค่าไคสแควร์ (Chi-Square Test) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Gamma (Jamss A Davis 1971 : 49)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการตอบแบบสอบถาม พบว่า ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี และ 46 –50 ปี ขึ้นไปเป็นจำนวน 23 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 19.16 ทำงานอยู่ในตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงานมากที่สุด จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 มีอายุราชการระหว่าง 21–30 ปี มากที่สุด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามากที่สุด จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 54.16

2. ระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ระดับความพึงพอใจในการทำงานโดยรวมของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา ด้านความสำเร็จของงาน พบว่า ข้าราชการสามารถทำงานสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 การที่ผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจในผลการปฏิบัติงานของท่าน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 และผลสำเร็จในการทำงานของท่านนำความก้าวหน้ามาสู่หน่วยงาน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวม ด้านความสำเร็จของงานอยู่ในระดับมาก

2.2 ระดับความพึงพอใจในการทำงานโดยรวมของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ด้านการยอมรับนับถือ พบว่าการเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับปานกลางจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 การได้รับความไว้วางใจในการทำงานจากผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเท่ากันในระดับมากและปานกลาง จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 และความรู้สึกรักมีเกียรติและภาคภูมิใจที่ได้ทำงานอยู่ในหน่วยงานนี้ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวม ด้านการยอมรับนับถืออยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ระดับความพึงพอใจในการทำงานโดยรวมของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ พบว่า งานที่ทำมีรูปแบบระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 งานในความรับผิดชอบเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 50.84 และความพร้อมปฏิบัติงานได้ตลอดเวลาทั้งงานประจำและงานมอบหมายพิเศษ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 58.37 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวมด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก

2.4 ระดับความพึงพอใจในการทำงานโดยรวมของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ด้านความเจริญก้าวหน้า พบว่า ความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 การที่ผู้บังคับบัญชานับสนุนให้ได้รับความก้าวหน้าในการศึกษาต่อ การฝึกอบรมดูงานและการประชุมสัมมนา ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 45.83 และความต้องการ

ได้รับการส่งเสริมให้ก้าวทันกับวิทยาการหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 51.65 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวมด้านความเจริญก้าวหน้าอยู่ในระดับมาก

2.5 ระดับความพึงพอใจในการทำงานโดยรวมของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน พบว่า หน่วยงานมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเท่ากันในระดับมาก และระดับปานกลาง 55 คน คิดเป็นร้อยละ 45.83 การใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่เหมาะสม เพียงตรงไปตรงมาตรวจสอบได้ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 และการที่ผู้บังคับบัญชามีความเป็นธรรมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวมด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

สรุป ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 โดยรวมจำนวน 5 ด้าน พบว่า มีระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการฯ อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จในงาน ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ ด้านความเจริญก้าวหน้า ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และมีระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการยอมรับนับถือ

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เมื่อวิเคราะห์จากสมมติฐานการวิจัยแล้วได้ผล ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย	Chi Sq	(Sig.)	Gamm	(Sig.)	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1 ข้าราชการที่มีอายุมากกว่า มีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าข้าราชการที่มีอายุน้อยกว่า	7.06	<.05	.38	<.01	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 2 ข้าราชการที่มีตำแหน่งหน้าที่สูงกว่า มีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าข้าราชการที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่ำกว่า	.31	>.05	.02	>.05	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 3 ข้าราชการที่มีอายุราชการมากกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าข้าราชการที่มีอายุราชการน้อยกว่า	3.98	<.05	.35	<.05	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 4 ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าข้าราชการที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า	2.92	>.05	.26	>.05	ปฏิเสธสมมติฐาน

สรุปผลการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านต่างๆที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ อายุมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และอายุราชการมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนด้านตำแหน่งหน้าที่และระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา

4. การเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ อายุ อายุราชการ ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านบรรยากาศในการทำงานและด้านรายได้และสวัสดิการ ที่มีผลการวิจัยอยู่ในระดับสูงซึ่งจะทำให้มีระดับความพึงพอใจในการทำงานสูงมากขึ้นไปด้วย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า หัวหน้าหน่วยงานสามารถเพิ่มระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวาได้สูงมากขึ้นอีกทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

ด้านความสำเร็จของงาน ควรให้หน่วยงานมีการประชุมชี้แจงนโยบายและแนวทางในการทำงานให้ทราบอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งและมีความชัดเจนในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่งเสริมให้ข้าราชการสามารถทำงานหรือสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมการฝึกอบรม อบรมเพื่อให้ข้าราชการได้เพิ่มพูนความรู้ จึงจะทำให้ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวากรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจในการทำงานระดับมากที่สุด

ด้านการยอมรับนับถือ หัวหน้าหน่วยงานควรจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมการยอมรับซึ่งกันและกันด้วยลำดับอาวุโส ควรมีการยกย่องชมเชยแสดงความยินดีทำให้มีเกียรติและภาคภูมิใจ การให้กำลังใจจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาควรสนับสนุนความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ที่ทำอยู่ในปัจจุบันให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา อีกทั้งควรส่งเสริมให้บุคคลในหน่วยงานมีความรัก ซื่อสัตย์ต่อหน่วยงานเพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา ด้านการยอมรับนับถือ ในระดับมากหรือมากที่สุดได้เช่นกัน

ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ การมอบหมายงานได้ตรงตำแหน่งงานกับความรู้ความสามารถของตนเอง ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานและการได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจในความสามารถที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จถือว่าเป็นแรงกระตุ้นอย่างดีในการทำงานร่วมกันในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไว้วางใจที่ได้รับจากผู้บังคับบัญชาก็จะสามารถเพิ่มระดับความพึงพอใจในการทำงานให้สูงมากขึ้นได้

ด้านความเจริญก้าวหน้า การให้ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานครมีโอกาสดำเนินงานตนเองโดยเข้าร่วมการอบรมสัมมนาต่างๆที่หน่วยงานของกรุงเทพมหานคร จัดขึ้นจะเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการทำงาน มีการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีถึงระดับปริญญาโทและปริญญาเอก อันจะส่งผลให้มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานระดับสูงต่อไปในอนาคตก็จะสามารถเพิ่มระดับความพึงพอใจในการทำงานให้สูงมากขึ้นได้

ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานควรส่งเสริมให้ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ได้มีโอกาสได้พัฒนาตนเอง โดยเข้าร่วมการอบรมสัมมนาต่างๆ ที่หน่วยงานของกรุงเทพมหานครจัดขึ้นเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อใช้เป็นฐานรองรับการประเมินผลการปฏิบัติงาน และหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร เน้นให้ผู้บริหารทุกหน่วยงานต้องจัดประชุมชี้แจงให้ข้าราชการทุกคนได้รับรู้ รับทราบถึงความสำคัญของการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีและผลของการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีผลต่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและการรับรางวัลผลการปฏิบัติงาน ประจำปี (โบนัส) ของกรุงเทพมหานครอีกด้วย จะสามารถเพิ่มระดับความพึงพอใจในการทำงานให้สูงขึ้นได้

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการสังกัดสำนักงาน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

1. ระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวมด้านความสำเร็จของงานอยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ได้รับการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถนำความรู้ความสามารถที่ได้รับการฝึกฝนมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จและสร้างชื่อเสียงความก้าวหน้ามาสู่หน่วยงาน สอดคล้องกับแนวคิดปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 121) กล่าวว่าบุคคลจะเลือกทำงานในระดับที่ผลออกมาแล้วได้รับประโยชน์มากที่สุดเขาจะทำงานหนักถ้าเขาคาดหวังว่าความพยายามของเขาจะนำไปสู่รางวัลที่เขาต้องการในด้านรายรับหรือตำแหน่งที่สูงขึ้นเพราะว่าความรู้สึกรวมของพนักงานที่มีต่อการทำงานในทางบวกเป็นความสุขของพนักงานที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทนคือผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานมีขวัญและกำลังใจสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานรวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จของงานและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

1.2 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวมด้านการยอมรับนับถืออยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากบุคคลที่ทำงานเป็นข้าราชการมีการแต่งกายเครื่องแบบที่เรียบร้อย มีความภูมิฐานประกอบกับสำนักงานเขตยานนาวาเป็นองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือจึงทำให้สังคมยอมรับและยกย่องว่าข้าราชการมีความพิเศษเหนือกว่าผู้ที่ทำงานในบริษัทห้างร้านต่างๆ ไป สอดคล้องกับผลการศึกษาของจิตติยา ไชยวุฒิ (2545 : 42) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานกรุงเทพจำกัด (มหาชน) ในเขตภาคเหนือ สรุปได้ว่าผู้บังคับบัญชาให้คำปรึกษาแนะนำและให้โอกาสในการทำงานเป็นอย่างดี การได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจในความสามารถที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จถือว่าเป็นแรงกระตุ้นอย่างดีในการทำงานร่วมกันในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไว้วางใจที่ได้รับจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

1.3 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขต ยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวมด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า

ข้าราชการได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานได้ตรงตำแหน่งงานกับความรู้ความสามารถของตนเองจึงมีความพึงพอใจ เนื่องจากสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานและมีโอกาสที่จะก้าวหน้าในอนาคต สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จูติยา ไชยวุฒิ (2545 : 41) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของ พนักงานกรุงไทยจำกัด (มหาชน) ในเขตภาคเหนือพบว่าความอบอุ่นและบรรยากาศในการทำงานด้านลักษณะ ของงานกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ลักษณะงานในหน้าที่ ความรับผิดชอบมีความเหมาะสมและมีโอกาสปฏิบัติงานได้สำเร็จ

1.4 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวมด้านความเจริญก้าวหน้าอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากข้าราชการ มีโอกาส ได้พัฒนาตนเองจากการเข้าร่วมการอบรมสัมมนาต่างๆที่หน่วยงานของกรุงเทพมหานครจัดขึ้นเป็นการพัฒนา ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการทำงาน มีการส่งเสริมให้ได้รับ การศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีถึงระดับปริญญาโทอันจะส่งผลให้มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานระดับ สูงต่อไปในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับ จูติยา ไชยวุฒิ (2545 : 40) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของ พนักงานกรุงไทยจำกัด (มหาชน) ในเขตภาคเหนือพบว่าโอกาสที่ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่าง เต็มที่โอกาสในการเป็นผู้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เป็นผู้ได้รับการพัฒนาระบบงานที่ทันสมัย ได้รับการส่งเสริม อบรมดูงานสัมมนา ทำให้บุคลากรมีการพัฒนาความสามารถก้าวหน้าสูงขึ้น มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การ งานมากยิ่งขึ้น

1.5 ผลการศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวม ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ได้มีโอกาสได้พัฒนาตนเองจากการเข้าร่วมการ อบรมสัมมนาด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานที่หน่วยงานของกรุงเทพมหานครจัดขึ้นเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อใช้เป็นฐานรองรับการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี สอดคล้องกับผล การศึกษาของจูติยา ไชยวุฒิ (2545 : 40) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานกรุงไทยจำกัด (มหาชน) ในเขตภาคเหนือพบว่าโอกาสที่ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่โอกาสในการเป็น ผู้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เป็นผู้ได้รับการพัฒนาระบบงานที่ทันสมัย ได้รับการส่งเสริมอบรม ดูงานสัมมนาของ หน่วยงาน ทำให้บุคลากรมีการพัฒนาความสามารถก้าวหน้าสูงขึ้น มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานมากยิ่งขึ้น

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

2.1 ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวาที่มีอายุมากกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าข้าราชการที่มีอายุน้อยกว่า นั้นอาจเป็นเพราะข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวาที่มีอายุมาก ย่อมมี วิทยุวุฒิ คุณวุฒิและวุฒิภาวะในด้านต่าง ๆ มาก ประกอบกับได้รับราชการมานาน ย่อมมีรายได้และสวัสดิการมากขึ้น มีประสบการณ์ในการทำงานมาก และมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานสูงขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษา ของประจวบ แสงวิเชียร (2543) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของครูประถมศึกษารัฐบาลตาม ทฤษฎีของเฮิร์ท พบว่าครูที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกัน ในระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ครูที่มีอายุ ตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ครูที่มีอายุต่ำกว่า30 ปีมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.2 ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา ที่มีอายุราชการมากกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าข้าราชการที่มีอายุราชการน้อยกว่า นั้น อาจเป็นไปได้ว่าข้าราชการที่มีอายุการทำงานมาเป็นระยะเวลานานย่อมมีค่าตอบแทนหรือรายได้ต่อเดือนสูง และมักจะมีโอกาสอาวุโสในงานได้รับการยอมรับจากสังคม การทำงานที่มีระบบงานที่มีความมั่นคง มีโอกาสเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลยา สงวนศักดิ์ (2546) ศึกษาความพึงพอใจของพนักงานในการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ในองค์การญี่ปุ่น กรณีศึกษา บริษัท โชนิโกลิสติกส์ (ประเทศไทย) จำกัด. ผลการศึกษาพบว่าพนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าพนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความพึงพอใจด้านต่างๆในการทำงานโดยรวม จำนวน 5 ด้านของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวาอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่มีความพึงพอใจในระดับมาก คือด้านความสำเร็จในงาน ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ ด้านความเจริญก้าวหน้าและด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ยกเว้น ด้านการยอมรับนับถือมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
2. ปัจจัยด้านต่างๆที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมาก และด้านบรรยากาศในการทำงาน ด้านรายได้และสวัสดิการ อยู่ในระดับ ปานกลาง
3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มระดับความพึงพอใจในการทำงานให้แก่ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจในการทำงาน ด้านการยอมรับนับถืออยู่ในระดับปานกลาง ด้านเดียว ส่วนด้านอื่น ๆ นั้นมีระดับความพึงพอใจในการทำงานอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้วิธีการศึกษาระดับความพึงพอใจของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา ในลักษณะการเก็บข้อมูลระยะยาว เพื่อศึกษาการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของความพึงพอใจของข้าราชการในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวาในแต่ละช่วงเวลา เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของความพึงพอใจในการทำงานที่แท้จริง
2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการกับสำนักงานเขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบหน่วยงานเหล่านี้ว่าจะมีระดับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้มีข้อมูลที่กว้างขวางและหลากหลายมากขึ้น สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานมีความพึงพอใจในการทำงานให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง. (2552). **การบริหารงานบุคคล
ภาครัฐ: สำนักงาน ก.พ. กรุงเทพมหานคร**
คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). **แผน
กลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรบุคคล.**
กรุงเทพมหานคร

ชุติมา เทียงคำ. (2547). **ความพึงพอใจในการ
ปฏิบัติงานของนักบัญชีและนักการเงิน
บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน).** วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เทพมนตรี ลิมปะยอม. (2555). **พระราชดำรัส
ของรัชกาลที่ 5-7. กรุงเทพฯ : สำนักข่าว
เจ้าพระยา.**

ประจวบ แสงวิเชียร. (2533). **ความพึงพอใจใน
การปฏิบัติงานของครูประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด.**
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
บูรพา.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). **จิตวิทยา
อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริม
กรุงเทพ.**

ฝ่ายปกครอง. (2554). **สถิติข้อมูลพื้นฐาน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา
กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขต
ยานนาวา กรุงเทพมหานคร.**

_____. (2556). **แผนปฏิบัติการ
กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตยานนาวา.**
กรุงเทพมหานคร.

มูจรินทร์ ดิยาภิรมย์. (2547). **ความพึงพอใจใน
การปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียน
ใน สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.**

วชิรพล รัตนสุวรรณ. (2548). **ความพึงพอใจใน
การทำงานของข้าราชการกรมอุทยานแห่งชาติ
สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. วิทยานิพนธ์มหา
บัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2556). **แผน
พัฒนากรุงเทพมหานคร 12 ปี (พ.ศ.
2556 - 2559).** กรุงเทพมหานคร.

อัญชลา สงวนศักดิ์. (2546). **ความพึงพอใจของ
พนักงานในการบริหารงานด้านทรัพยากร
มนุษย์ใน องค์การญี่ปุ่น กรณีศึกษา บริษัท
โซนี่ โลจิสติกส์ (ประเทศไทย) จำกัด.
สารนิพนธ์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.**

Davis, J.A. (1971). **Elementary suruzy
analysis.** Englewood Cliffs, NJ: Prentice
Hall. New Jersey.

Maslow, A.H. (1954). **Mativation and
personality.** New York Harper and
Raw.

การสำรวจย่านชุมชนดั้งเดิมที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมในเขตจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อสร้างทางเลือกทางการท่องเที่ยว

THE SURVEY OF TRADITIONAL COMMUNITIES THAT ARE SIGNIFICANCE IN CULTURE IN UBONRATCHATHANI PROVINCE FOR THE CREATION OF ALTERNATIVE TOURISM

ผศ.สืบพงศ์ หงษ์ภักดี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในงานวิจัยนี้ เป็นวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการ (Operational Objectives) โดยแบ่งเป็น 2 ข้อ ดังนี้ (1) เพื่อจัดทำฐานข้อมูล โดยการสำรวจที่ตั้งและศึกษาประวัติความเป็นมาของที่อยู่อาศัยในย่านชุมชนดั้งเดิม ที่มีเอกลักษณ์ มีคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อชุมชน (2) เพื่อพิจารณาคูณค่าของตัวอาคารที่อยู่อาศัย ในด้านสุนทรียภาพ ประวัติศาสตร์ และสังคม สำหรับสร้างข้อเสนอให้เกิดทางเลือกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีโจทย์ของการวิจัยคือ การจัดทำฐานข้อมูล โดยการสำรวจที่ตั้งและศึกษาประวัติความเป็นมาของที่อยู่อาศัยในย่านชุมชนดั้งเดิม ที่มีเอกลักษณ์ มีคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อชุมชน

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ และเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงใช้วิธีการที่หลากหลายรูปแบบในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยการใช้การสำรวจระดับกว้าง แบบการสำรวจระดับละเอียด การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่ามี 4 ชุมชนดั้งเดิมที่มีศักยภาพ คือ มีจุดเด่น มีความน่าสนใจ และมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพรอบชุมชนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามขอบเขตของงานวิจัย ปรากฏชัดในเขตอำเภอเมือง ได้แก่ ชุมชนถนนหลวง และชุมชนบึงกาแซว ในเขตอำเภวารินชำราบ ได้แก่ ชุมชนถนนทหาร และในเขตอำเภอเขมราฐ ได้แก่ชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรี

คำสำคัญ : วัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม ทางเลือกทางการท่องเที่ยว

ABSTRACT

The research objective in this study is an operation objective. The research has 2 objectives, which are (1) to survey, identify and collect background data of the communities in terms of history, their location, cultural heritage as well as social cohesion and characteristics (2) to evaluate the value of local buildings on aesthetics, history and culture for the promoting of an alternative tourism destination. The purpose of this research is the creation of inventory of background data of the local communities concerning the study of location, historical background, and social characteristics of the communities.

The research is an applied and qualitative research using different techniques, which are reconnaissance survey, detailed survey, an in dept interview, key informants interview, participatory action research, focus group, and participated observation.

The research shows that there are 4 local communities in Ubonratchathani province that have potential for promoted as an alternative tourism destination. These communities are Laung community and Bung Gasaew community in Muang District, TanonTahan community in Warinchamrap district, and TanonVisitsri in Khemmarat District.

Keywords : Culture, Traditional Community, Alternative Tourism

บทนำ

ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและโดดเด่นแตกต่างจากชาติอื่นๆ โดยเฉพาะ “วัฒนธรรม” ถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีบทบาทในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากดินแดนต่างๆ สู่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้ไม่น้อย โดยเหตุที่ชนชาติต่างๆ ทั่วโลกต่างก็มีวิถีชีวิตแตกต่างกัน มีวัฒนธรรมที่สมาชิกชนชาตินั้นๆ ร่วมกันสร้างขึ้นมา กลายเป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของแต่ละชนชาติแตกต่างกันไป ทั้งรูปแบบวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ โดยเห็นได้จากการดำรงชีวิตและบรรดาภูมิปัญญาของคนท้องถิ่น ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นตามภูมิปัญญาของตน รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ความเชื่อและพฤติกรรม เป็นต้น โดยจะมีความหลากหลายแตกต่างกันไป ความแตกต่างและความหลากหลายนี้เองที่เป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ มากยิ่งขึ้น ผลที่จะตามมาก็คือ การสร้างงาน สร้างอาชีพ และการกระจายรายได้ในท้องถิ่น ซึ่ง Pigram (1993 : 156 - 174) ได้กล่าวว่า “สิ่งจูงใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็คือ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในความแตกต่างของวิถีชีวิต การได้แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดซึ่งกันและกัน” ดังนั้น ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงได้อาศัยเอกลักษณ์ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชาติเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ มีการนำเสนอวัฒนธรรมของตนให้นักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้รับความรู้และคุณค่าของความรู้เรื่องแห่งอารยธรรมในอดีต ซึ่งจังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว สืบเนื่องมาจากการเป็น “ราชธานี” แห่งเดียวในประเทศไทยซึ่งบ่งบอกได้ถึงความเป็นเมืองที่มีคุณค่าและมีประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า 200 ปี มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์จึงมีย่านที่อยู่อาศัยดั้งเดิม

ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีคุณค่ามรดกวัฒนธรรมและมีความหมายต่อผู้อยู่อาศัยในชุมชน ย่านที่อยู่อาศัยดั้งเดิมนี้ มีวิวัฒนาการมาเป็นเวลานานหลายสิบปีหรือบางแห่งนับเป็นร้อยปีก็มี แต่ปัจจุบันย่านชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิม ต่างๆมีการสำรวจเพื่อหิบบอกมาเป็นทางเลือกทางการท่องเที่ยว น้อยมาก ในงานวิจัยชิ้นนี้จะมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยและโอกาสในการพัฒนาเมืองที่มาจากรากฐานดั้งเดิม เป็นต้นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ซึ่งจะช่วยสร้างทางเลือกทางการท่องเที่ยวและเป็นการเผยแพร่คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ที่มีความสำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในงานวิจัยนี้ เป็นวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการ (Operational Objectives) โดยแบ่งเป็น 2 ข้อ ดังนี้ (1) เพื่อจัดทำฐานข้อมูล โดยการสำรวจที่ตั้งและศึกษาประวัติความเป็นมาของที่อยู่อาศัยในย่านชุมชนดั้งเดิม ที่มีเอกลักษณ์ มีคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อชุมชน (2) เพื่อพิจารณาคุณค่าของตัวอาคารที่อยู่อาศัย ในด้านสุนทรียภาพ ประวัติศาสตร์ และสังคม สำหรับสร้างข้อเสนอให้เกิดทางเลือกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงประวัติความเป็นมา ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและคุณค่าทางด้านสุนทรียภาพประวัติศาสตร์ และสังคมนวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาทั้งจากภาครัฐ เอกชนและประชาชนในพื้นที่
2. ได้ฐานข้อมูล ชุมชนในย่านที่อยู่อาศัยดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ มีคุณค่ามรดกวัฒนธรรมและมีความหมายต่อชุมชน
3. ได้เผยแพร่ความรู้และผลการวิจัยต่อสาธารณะตลอดจนการเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้แก่ชุมชนและท้องถิ่นต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจย่านชุมชนดั้งเดิมที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรม ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อสร้างทางเลือกทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) และเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีหลักของการทำงานวิจัยคือ การเข้าพื้นที่จริง สังเกตจดบันทึก ถ่ายภาพ สอบถาม สัมภาษณ์บุคคลต่างๆเพื่อนำข้อมูลที่ได้นำประยุกต์ใช้กับระเบียบวิธีวิจัยหลากหลายชนิดเข้าด้วยกัน ดังนี้

การทบทวนเอกสาร (Literature Review) ได้แก่ การศึกษาเอกสาร รายงาน สิ่งตีพิมพ์ ข้อมูลดิจิทัล ที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนเอกสารเกี่ยวกับการศึกษาชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมในประเทศ และต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองและชุมชนประวัติศาสตร์ เนื่องจากการรักษาเอกลักษณ์ชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในระดับสากล จึงได้มีการทบทวนเอกสารรายงานและบทความวิชาการของต่างประเทศที่ได้มีการดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนหรือย่านประวัติศาสตร์ โดยมีเกณฑ์พิจารณา คือ การกำหนดคุณค่าความสำคัญ

การสำรวจพื้นที่ เป็นการเดินทางไปสำรวจพื้นที่จริง โดยการสำรวจมี 2 ระดับ คือ

ก) การสำรวจระดับกว้าง (Reconnaissance Survey) หมายถึงการเก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนที่จัดไว้ในฐานข้อมูล แต่ที่ยังไม่มีรายละเอียดครบถ้วน โดยเฉพาะด้านกายภาพ ได้แก่ ที่ตั้ง ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน รูปแบบองค์ประกอบทางกายภาพและวิถีชีวิต

ข) การสำรวจระดับละเอียด (Detailed Survey) หมายถึงการเก็บข้อมูลชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการประกอบด้วยข้อมูลด้านกายภาพ อาทิ ชื่ออาคารหรือชื่อบ้าน (ถ้ามี) ที่ตั้ง เจ้าของหรือผู้ครอบครอง สถานะในการครอบครอง การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน ประวัติความเป็นมา และความสัมพันธ์กับชุมชนที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านพื้นที่ทำการวิจัย

ขอบเขตในการศึกษา จากการสำรวจเบื้องต้นครอบคลุมบริเวณพื้นที่จำนวน 7 ชุมชนเป้าหมายใน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอโขงเจียม และอำเภอเขมราฐ

ขอบเขตด้านประชากรที่ทำการวิจัย

การศึกษาในเรื่องนี้ได้แยกกลุ่มตัวอย่างการศึกษาออกเป็นกลุ่มคนในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดอุบลราชธานี

- ผู้นำชุมชน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้นำทางความคิด และผู้อาวุโสจำนวน 14 คนใน 7 ชุมชนเป้าหมายใน 5 อำเภอ

- ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในย่านชุมชนดั้งเดิม 35 คน จำนวน 7 ชุมชนเป้าหมายใน 5 อำเภอ

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องจำนวน 7 ชุมชนเป้าหมายใน 5 อำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้าน สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) เน้นการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินการหรือขับเคลื่อนโครงการ (Actors) ในชุมชนที่มีศักยภาพ ซึ่งมีทั้งประชาชน เจ้าของอาคาร สถาบันการศึกษา ผู้บริหารท้องถิ่น

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นวิธีการที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยที่มีความเหมาะสมกับโครงการวิจัยประยุกต์ โดยชาวบ้านจะเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และร่วมส่งเสริมกิจกรรมใดๆ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้การสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ผู้รู้) และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ โดยแบ่งเป็นกลุ่มๆ เพราะการสนทนากลุ่มเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์คนหลายๆ คนในกลุ่มพร้อมๆ กันเกี่ยวกับประเด็นที่มีความสนใจ

วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูลที่ได้เพื่อรายงานผล

- 1) ศึกษาบริบททั่วไป ข้อมูลทางกายภาพ หมายถึง ประวัติศาสตร์เมือง บริบทของพื้นที่ ระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครอง และสิ่งแวดล้อมของ จังหวัดอุบลราชธานี
- 2) สํารวจที่ตั้งและศึกษาประวัติความเป็นมาของที่อยู่อาศัยในย่านชุมชนดั้งเดิม ที่มีเอกลักษณ์ มีคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อชุมชนและพิจารณาคูณค่าของตัวอาคารที่อยู่อาศัย ในด้านสุนทรียภาพ ประวัติศาสตร์ และสังคม
- 3) ศึกษาข้อมูล ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและ ข้อมูลที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่น่าจะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว (จุดขาย) สำหรับสร้างข้อเสนอให้เกิดทางเลือกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นิยามและคุณค่าความสำคัญของชุมชนดั้งเดิม (กองโบราณคดี 2532)

คำว่า ชุมชนดั้งเดิม ในการศึกษาหมายถึงชุมชนที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะพิเศษในแง่ของคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวพันกับการเป็นมรดกวัฒนธรรม โดยมีประเด็นที่ต้องพิจารณา ดังนี้

- 1) ด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์ นับเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นหลักฐานที่แสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรือง ภูมิปัญญา และพัฒนาการของมนุษย์ ซึ่งแต่ละพื้นที่จะไม่เหมือนกันตามคติความเชื่อ ลักษณะภูมิประเทศและความสามารถในการปรับตัวของมนุษย์ในพื้นที่นั้น
- 2) ด้านอายุ ตามหลักปฏิบัติสากลได้กำหนดเส้นแบ่งระหว่างอดีตกับปัจจุบันไว้ที่ 50 ปีจึงมักใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดอายุของโบราณสถานว่าต้องมากกว่า 50 ปี ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาก็ใช้เกณฑ์นี้ และอังกฤษใช้ 30 ปีเป็นอย่างน้อย
- 3) ลักษณะเฉพาะ (Character) ถือเป็นคุณภาพที่สำคัญ ชุมชนดั้งเดิมไม่จำเป็นต้องมีสถาปัตยกรรมที่มีความสวยงามเป็นที่สุดแต่ควรมีลักษณะโดยรวมที่มีความเฉพาะอาจมีความเป็นพื้นถิ่น (Vernacular) สูง
- 4) ด้านวิถีชีวิต (Way of Life) เป็นคุณภาพที่ปัจจุบันให้ความสำคัญมากขึ้น ไม่ได้พิจารณาเฉพาะกายภาพหรือการรับรู้กายภาพอย่างเดียว อาจนับได้ว่าเป็นมรดกวัฒนธรรมด้านจิตใจซึ่งจับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ซึ่งหมายถึงภูมิปัญญา

ดังนั้น ในการกำหนดนิยามชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมในงานวิจัยนี้จึงได้กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยเป็นหลัก มีที่ตั้งทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท
- 2) มีลักษณะเฉพาะทางกายภาพที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์
- 3) มีการตั้งถิ่นฐานมาเป็นเวลานาน 50 ปีขึ้นไป
- 4) มีประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์

สรุปผลการวิจัย

ในการสำรวจข้อมูลและการสำรวจพื้นที่ ได้ชุมชนที่เข้าลักษณะตามนิยามที่ให้ไว้ข้างต้น จำนวน 7 แห่ง ใน 5 อำเภอได้แก่ อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอโขงเจียมและอำเภอเขมราฐ สามารถแบ่งตามลักษณะชุมชนที่ปรากฏและการตั้งถิ่นฐานได้ 3ประเภท ดังนี้

1) ชุมชนริมน้ำ หมายถึง ย่านที่อยู่อาศัยที่ตั้งอยู่ริมน้ำโดยอาศัยการเข้าถึงทางน้ำในอดีต ซึ่ง ส่วนใหญ่มักมีองค์ประกอบอื่นๆ ด้วย เช่น ตลาด ร้านค้า ศาสนสถาน อาคารราชการ อาคารบ้านเรือนมักเป็นแบบห้องแถวไม้ ชุมชนลักษณะนี้พบมากในพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมในอดีตเช่นชุมชนบุงกาแซวในเขตอำเภอเมือง

ภาพที่ 1 ชุมชนริมน้ำ กลุ่มอาคารชุมชนบุงกาแซว

2) ชุมชนย่านการพาณิชย์ หมายถึง ชุมชนที่มีลักษณะที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใจกลางเมืองเป็นส่วนใหญ่ มีลักษณะสถาปัตยกรรมรูปแบบอาคารที่สวยงามตามอิทธิพลแบบช่างเวียดนาม (ญวนหรือแกว) มักพบจำนวนหลายหลังในย่านเดียวกัน เป็นกลุ่มอาคารที่อยู่อาศัยผสมพาณิชยกรรมที่ตั้งอยู่สองฟากถนน เป็นส่วนหนึ่งของย่านพาณิชยกรรมใจกลางเมือง หรือเป็นถนนพาณิชยกรรมสายหลักของเมือง อาคารมักเป็นรูปแบบตึกแถว มีทั้งที่เป็นไม้และคอนกรีตหรือปูน ย่านถนนการค้านี้พบได้ในหลายพื้นที่เช่น ชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรีเชื่อมต่อถนนเขมรรัฐการและถนนกวงพะเนียงในเขตอำเภอเขมรรัฐและชุมชนถนนหลวง (เชื่อมต่อทำน้าวัดหลวง) ในเขตอำเภอเมือง

ภาพที่ 2 ชุมชนย่านการพาณิชย์ กลุ่มอาคารในถนนวิศิษฐ์ศรี ถนนเขมรรัฐการเชื่อมต่อกถนนกพะเนียง

ภาพที่ 3 ชุมชนย่านการพาณิชย์ กลุ่มอาคารในชุมชนถนนหลวงอำเภอเมือง

3) ชุมชนศูนย์กลางคมนาคมใหม่ หมายถึงชุมชนที่ประกอบไปด้วยที่อยู่อาศัยและตลาดที่ตั้งอยู่บนถนน มักอยู่ในพื้นที่ศูนย์กลางเมืองดั้งเดิมหรืออยู่ในพื้นที่เมืองเก่า เป็นชุมชนที่น่าจะมีต้นกำเนิดมาจากการเป็นศูนย์กลางหรือศูนย์รวมกิจกรรม (Node) การค้าที่อาศัยการเดินทางด้วยถนนและทางรถไฟเป็นหลัก แต่อยู่แบบกระจัดกระจาย ทั้งที่เป็นบ้านของเอกชน ศาสนสถาน อาคารพาณิชย์ แต่เมื่อมีการสร้างถนนและได้รับความนิยมมากขึ้นจึงปรับตัวให้เข้ากับเส้นทางคมนาคมแบบใหม่ ได้แก่ ชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อชุมชนรถไฟ ในเขตอำเภอวารินชำราบ

ภาพที่ 4 ชุมชนศูนย์กลางคมนาคมใหม่ กลุ่มอาคารในชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อชุมชนรถไฟ

ผลการสำรวจและศึกษาศักยภาพย่านชุมชนดั้งเดิม

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนชุมชนดั้งเดิมจำแนกตามรายอำเภอ (Reconnaissance Survey)

อำเภอ	จำนวนชุมชนที่สำรวจ	ประเภทย่านชุมชน*			จำนวนชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว
		A	B	C	
เมือง	2	1	1	-	2
วารินชำราบ	1	-	-	1	1
พิบูลมังสาหาร	2	1**	1**	-	-
โขงเจียม	1	1**	-	-	-
เขมราฐ	1	-	1	-	1
รวม	7	3	3	1	4

* ประเภทย่านชุมชน A = ชุมชนริมน้ำ B = ชุมชนย่านการพาณิชย์ C = ชุมชนศูนย์กลางคมนาคมใหม่

** ชุมชนดั้งเดิมที่สำรวจพบมีการอยู่อย่างกระจาย (มีจำนวนน้อย) ไม่เหมาะกับการท่องเที่ยว

ตารางที่ 2 แสดงการดำเนินงานในระดับของการอนุรักษ์ / พื้นฟูด้านต่างๆ ต่อชุมชน

ย่านชุมชนดั้งเดิมในเขตพื้นที่	ระดับการดำเนินการอนุรักษ์ / พื้นฟู*				
	0	1	2	3	4
อำเภอเมือง					
- ย่านชุมชนถนนหลวง			●		
- ย่านชุมชนบึงกาแซว		●			
อำเภวารินชำราบ					
- ย่านชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อย่านชุมชนรถไฟ		●			
อำเภอพิบูลมังสาหาร					
- ย่านชุมชนถนนหลวง	●				
- ย่านชุมชนถนนบำรุงราษฎร์	●				
อำเภอโขงเจียม					
- ย่านชุมชนแก้วประดิษฐ์	●				
อำเภอเขมราฐ					
- ย่านชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรีเชื่อมต่อย่านเขมราฐการ				●	

จากผลการสำรวจข้างต้น พบว่าระดับการดำเนินการอนุรักษ์ / พื้นฟูส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 0 จำนวน 3 ชุมชน เพราะยังไม่มีกรเก็บข้อมูลหรือดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์หรือพื้นฟู หรือยังไม่พบข้อมูล ในระดับ 1 ที่มีการศึกษาหรือริเริ่มโดยการศึกษาประวัติความเป็นมาหรือการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนไว้ประชาสัมพันธ์ มีจำนวน 2 ชุมชน ในระดับ 2 ที่มีองค์กรหรือกลุ่มชุมชนท้องถิ่นที่ก่อตั้งเพื่อการพื้นฟูหรืออนุรักษ์ชุมชน ทั้งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการมีจำนวน 2 ชุมชน ในระดับ 3 มีแผนงานหรือโครงการที่ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นฟู โดยแผนงานนั้นจะต้องมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมที่ชุมชนเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียด้วยมีจำนวน 1 ชุมชน และในระดับ 4 มีการนำแผนมาปฏิบัติในระดับท้องถิ่น มีผลงานให้เห็นเป็นรูปธรรมนั้น ยังไม่พบ

เมื่อจะทำการศึกษาค้นคว้าถึงคุณค่าทางการท่องเที่ยว ของพื้นที่หรือชุมชนประวัติศาสตร์ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งแห่งใดแล้วจะต้องทำการระบุ (Identification) คุณค่าความสำคัญในด้านต่างๆ ด้วยปัจจุบันการแบ่งคุณค่ามรดกวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางคือกฎบัตรบัวร์รา (The Burra Charter) ได้แบ่งคุณค่าออกเป็น 4 ด้านคือ

ก. คุณค่าทางด้านสุนทรียภาพ (Aesthetic Value) หมายถึงคุณค่าที่รับรู้จากประสาทสัมผัสได้แก่รูปทรง ขนาดสีและวัสดุที่ประกอบขึ้นเป็นกายภาพของสถานที่ทางประวัติศาสตร์นั้นและการใช้สอยสถานที่นั้นด้วยคุณค่าทางด้านสุนทรียภาพนี้แบ่งคุณค่าออกเป็น 2 ด้านคือคุณค่าทางศิลปกรรม (Artistic Value) เช่นความสวยงามของลวดลายตกแต่งบนอาคารและคุณค่าทางสถาปัตยกรรม (Architectural Value) เช่นรูปทรงอาคารที่สวยงาม มีลักษณะเฉพาะเป็นอาคารที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจที่สามารถนำมาปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยสนองความต้องการของคนปัจจุบันได้

ข. คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ (Historic Value) เป็นพื้นฐานของคุณค่าในทุกๆด้านสถานที่ใดๆ จะมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ก็ต่อเมื่อสถานที่นั้นมีอิทธิพลหรือได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์และบุคคลในช่วงใดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์เป็นสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์สำคัญคุณค่าทางประวัติศาสตร์จะมีความเด่นชัดเมื่อหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือบุคคลนั้นยังปรากฏอยู่ในพื้นที่หรือสถานที่นั้นยังมีความสมบูรณ์อยู่

ค. คุณค่าทางด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Value) หมายถึงถึงคุณค่าทางการศึกษาวิจัย (Research Value) คุณค่านี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ความหายากและการที่สถานที่นั้นสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลในอนาคตได้

ง. คุณค่าทางด้านสังคม (Social Value) ครอบคลุมคุณค่าของสถานที่ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของจิตวิญญาณ ความเชื่อการเมืองชนชาติหรือวัฒนธรรมของชุมชน

ตารางที่ 3 แสดงการประเมินระดับคุณค่าเพื่อสร้างทางเลือกทางการท่องเที่ยว (จุดขาย)

ย่านชุมชนดั้งเดิมในเขตพื้นที่	คุณค่าทางการท่องเที่ยว			
	Aesthetic	Historic	Scientific	Social
อำเภอเมือง				
- ย่านชุมชนถนนหลวง	●	●	○	○
- ย่านชุมชนบึงกาแซว	○	●	○	●
อำเภวารินชำราบ				
- ย่านชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อชุมชนรถไฟ	○	●	○	○
อำเภอพิบูลมังสาหาร				
- ย่านชุมชนถนนหลวง	-	○	-	-
- ย่านชุมชนถนนบำรุงราษฎร์	-	○	-	-
อำเภอโขงเจียม				
- ย่านชุมชนแกลั่วประดิษฐ์	○	-	-	-
อำเภอเขมรราชู				
- ย่านชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรีเชื่อมต่อดถนนเขมรรัฐการ	●	●	○	○

● หมายถึง มีปรากฏชัดเจน ○ หมายถึง มีปรากฏ

จากผลการสำรวจข้างต้น พบว่าระดับการปรากฏชัดของคุณค่าทางการท่องเที่ยวใน 4 ด้านเป็นดังนี้ คุณค่าทางด้านสุนทรียภาพ ชุมชนที่มีปรากฏชัดเจน จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ย่านชุมชนถนนหลวง (อำเภอเมือง) และย่านชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรีเชื่อมต่อดถนนเขมรรัฐการ ชุมชนที่มีปรากฏ จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ย่านชุมชนบึงกาแซว ย่านชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อชุมชนรถไฟ และย่านชุมชนแกลั่วประดิษฐ์คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนที่มีปรากฏชัดเจน จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ย่านชุมชนถนนหลวง (อำเภอเมือง) ย่านชุมชนบึงกาแซว ย่านชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อชุมชนรถไฟ และย่านชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรีเชื่อมต่อดถนนเขมรรัฐการ ชุมชนที่มีปรากฏ จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ย่านชุมชนถนนหลวง (อำเภอพิบูลมังสาหาร) และย่านชุมชนถนนบำรุงราษฎร์ คุณค่าทางด้านวิทยาศาสตร์ไม่มีปรากฏชัดเจน มีเพียงชุมชนที่มีปรากฏ จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ย่านชุมชนถนนหลวง

(อำเภอเมือง) ย่านชุมชนบึงกาแซว ย่านชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อย่านชุมชนรถไฟ และย่านชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรีเชื่อมต่อย่านถนนเขมรรัฐการคุณค่าด้านสังคมชุมชนที่มีปรากฏชัดเจน จำนวน 1 ชุมชน ได้แก่ ย่านชุมชนบึงกาแซว ชุมชนที่มีปรากฏ จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ย่านชุมชนถนนหลวง (อำเภอเมือง) ย่านชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อย่านชุมชนรถไฟ และย่านชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรีเชื่อมต่อย่านถนนเขมรรัฐการ

ผลการศึกษาย่านชุมชนดั้งเดิมที่มีศักยภาพ คือ มีจุดเด่น มีความน่าสนใจ มีกลุ่มที่อยู่อาศัยในย่านชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงสภาพดีและมีความเป็นลักษณะชุมชนดั้งเดิมในลักษณะกลุ่มที่ปรากฏชัด การเข้าถึงเหมาะกับการท่องเที่ยวและมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพรอบชุมชนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามขอบเขตของงานวิจัย ทั้งนี้ปรากฏชัดในอำเภอเมือง จำนวน 2 ชุมชน คือ (1) ชุมชนย่านการพาณิชย์ ได้แก่ชุมชนถนนหลวง (2) ย่านชุมชนริมน้ำ ได้แก่ชุมชนบึงกาแซว ในอำเภวารินชำราบ จำนวน 1 ชุมชน คือชุมชนศูนย์กลางคมนาคมใหม่ ได้แก่ชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อย่านชุมชนรถไฟ และในอำเภอเขมรรัฐ จำนวน 1 ชุมชนคือชุมชนย่านการพาณิชย์ ได้แก่ชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรีเชื่อมต่อย่านถนนเขมรรัฐการและถนนกษปะเนียง

ชุมชนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามขอบเขตของงานวิจัย

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนอาคารที่มีลักษณะตามนิยามชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมในงานวิจัย

ย่านชุมชนดั้งเดิมในเขตพื้นที่	ประเภทอาคาร				รวม (หลัง)
	อาคารเพื่อการพาณิชย์	อาคารที่อยู่อาศัย	อาคารศาสนสถาน	อาคารราชการ	
อำเภอเมือง					
- ย่านชุมชนถนนหลวง	14	10	4	3	31
- ย่านชุมชนบึงกาแซว	7	11	3	3	24
อำเภวารินชำราบ					
- ย่านชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อย่านชุมชนรถไฟ	9	5	1	2	17
อำเภอเขมรรัฐ					
- ย่านชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรีเชื่อมต่อย่านถนนเขมรรัฐการ	13	10	2	2	27

ศักยภาพ จุดแข็ง และเอกลักษณ์ของชุมชนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามขอบเขตของงานวิจัย

ผลการวิเคราะห์ ชุมชนดั้งเดิมที่ปรากฏชัดด้านเอกลักษณ์ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้ง 4 ชุมชน มีศักยภาพและมีความเป็นเอกลักษณ์ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นับเป็นจุดแข็ง (จุดขาย) ดังนี้

ย่านชุมชนถนนหลวงและ ย่านชุมชนบึงกาแซวในอำเภอเมือง มีศักยภาพในการง่ายต่อการเข้าถึง เพราะตั้งอยู่ในเขตเมืองใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆที่สำคัญ และเป็นที่ตั้งสำคัญของ ศาสนสถาน ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และเป็นที่ตั้งสถานที่ราชการ (ในอดีต) ทั้งยังเป็นย่านการค้าในอดีตที่ตั้งเป็นแนวตามสองฟากถนนตลอดระยะทาง 2.3 กิโลเมตร (ระยะทางเชื่อมต่อย่านชุมชนโดยประมาณ) ทำให้สามารถพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยาน หรือนั่งสามล้อท่องเที่ยวได้ โดยจัดเป็นประเภทการท่องเที่ยวความสนใจต่อเมืองและชุมชน (Interesting Urban Area or City Tour)

ย่านชุมชนถนนทหารเชื่อมต่อกับชุมชนรถไฟ ในอำเภอวารินชำราบและย่านชุมชนถนนวิศิษฐ์ศรีเชื่อมต่อกับถนนเขมรรัฐกร ในอำเภอเขมรรัฐ ทั้งสองชุมชนนี้มีศักยภาพในการเข้าถึงน้อยกว่าเนื่องจากอยู่ในเขตต่างอำเภอ แต่สามารถพัฒนาจุดเด่นคือความเป็นมิตรของผู้คนในท้องถิ่น (Friendliness of Residents) ให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวสัมผัสวิถีชุมชน (Homestay) ได้ ทั้งนี้เพราะยังคงมีลักษณะความเป็นสังคมดั้งเดิมในด้านวิถีชีวิต พิธีกรรมทางศาสนา ภาษา และ มิตรภาพแบบเอื้ออาทร

อภิปรายและสรุปผล

จากผลการศึกษาพบว่าย่านชุมชนดั้งเดิมในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีศักยภาพสามารถสร้างให้เกิดทางเลือกทางการท่องเที่ยวแบบใหม่ต้องมีการบูรณาการหลักและวิธีการต่างๆ โดยพัฒนาจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้มีจุดที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการคือผู้ที่อาศัยในชุมชนดังกล่าวอย่างงานวิจัยของ Peter E. Murphy (2004) ศึกษาในประเทศแคนาดาพบว่า ชุมชนในเขตบริติชโคลัมเบีย อยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยเล็งเห็นว่าชุมชนและภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สามารถทำงานและได้รับผลประโยชน์ร่วมกันได้ด้วยการผสานพลัง (Synergy) Peter Murphy ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ให้แก่ชุมชนต่างๆในเขตดังกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งการวางแผนการท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน เพราะชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่หนึ่งๆ ที่มีความสนใจและมีเอกลักษณ์ร่วมกัน ก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างผู้คนและสถานที่ จึงมีลักษณะที่โดดเด่นและมีแรงขับเคลื่อน เพื่อการอยู่รอด การกระจายอำนาจการตัดสินใจ เพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นนั้นจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม เนื่องจากชุมชนมีมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นธรรมชาติและประเพณีวัฒนธรรม ที่ก่อร่างสร้างเป็นวิถีการดำเนินชีวิต จึงเป็นธรรมดาที่ชุมชนจะรู้ถึงความต้องการในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเองเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้สัมพันธ์กันได้กับการท่องเที่ยว เพราะนอกจากการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างงาน และแหล่งรายได้ของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

ชุมชนดั้งเดิมถือเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางศิลปกรรมประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมดังนั้นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อให้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ซึ่งจากงานวิจัยนี้ได้ศึกษาและค้นพบว่ามีแนวทางที่สามารถดำเนินการได้ประกอบด้วย

1. มีการสำรวจทางด้านกายภาพและระบุคุณค่าความสำคัญเพื่อใช้ในการจัดลำดับความสำคัญและแนวทางในการอนุรักษ์ที่เหมาะสมการสำรวจด้านกายภาพจะพิจารณาความสมบูรณ์ของการเข้าถึงและสภาพพื้นที่โดยรอบส่วนการระบุคุณค่าความสำคัญจะพิจารณาในคุณค่าทางด้านศิลปกรรมคุณค่าทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางสถาปัตยกรรม

2. ในการสำรวจและระบุคุณค่าความสำคัญมีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงประโยชน์ใช้สอยรวมทั้งความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่เคยมีต่อชุมชน โดยแนวทางที่สามารถดำเนินการได้คือการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยเป็นห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้หรือห้องประชุมของชุมชนซึ่งจะเป็นการช่วยรักษามรดกของชาติได้ด้วยการปรับปรุงชุมชนและภาครัฐควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกันให้มีความสอดคล้องกับคุณค่าทางศิลปกรรม ประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมรวมทั้งความต้องการในการพัฒนาเมืองสมัยใหม่

3. จัดรูปแบบของการท่องเที่ยวในเมือง (Urban Tourism)
การท่องเที่ยวในเมืองประวัติศาสตร์ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่ได้รับค่านิยมในปัจจุบันนอกจากจะได้รับการวางแผนในด้านอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์แล้ว สิ่งที่น่าท่องเที่ยวให้ความสนใจท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้แก่

1. รูปแบบทางวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ (Distinctive Cultural Patterns)
2. ความสนใจศิลปท้องถิ่น (Arts and Handicrafts)
3. ความสนใจต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Interesting Economic Activities)
4. ความสนใจต่อเมืองและชุมชน (Interesting Urban Area)
5. สถานที่จัดแสดงรูปแบบทางวัฒนธรรม (Museums and Other Cultural Facilities)
6. ประเพณีและเทศกาลท้องถิ่น (Cultural Festival)
7. ความเป็นมิตรของผู้คนในท้องถิ่น (Friendliness of Residents)

ข้อเสนอแนะ

การเกิดขบวนการอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมได้มีในประเทศต่างๆ ได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ในหลายประเทศเกิดขึ้นก่อนประเทศไทย ประเทศต่างๆ ที่มีพัฒนาการดังกล่าวมักเริ่มจากการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างที่มีความสำคัญ อาทิ ประเทศอังกฤษ กำหนด Conservation Area (พื้นที่อนุรักษ์) ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนด Historic District (ย่านประวัติศาสตร์) และ Landmark District (ย่านภูมิสัญลักษณ์) ในญี่ปุ่น กำหนด Preservation District of Groups of Important Buildings (ย่านอนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์สำคัญ) และมีการขอยกเขตจากโบราณสถานมาถึงการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์หรือชุมชนดั้งเดิม ซึ่งได้มีการปรับปรุงกฎหมายด้านงบประมาณ และการจัดตั้งองค์กรเพื่อให้ประชาชนและให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ ทั้งนี้เป็นเพราะส่วนใหญ่พื้นที่ชุมชนดั้งเดิมที่มีอาคารสำคัญทางประวัติศาสตร์นั้นมักเป็นทรัพย์สินของเอกชน รัฐบาลไม่มีงบประมาณจะเวนคืนหรือเข้าครอบครองมาอนุรักษ์เองได้ นอกจากนั้นยังมีประเด็นเรื่องการใช้ประโยชน์ เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งต่างจากแนวคิดการอนุรักษ์ วัด วัง โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี ซึ่งมักอยู่ในพื้นที่รัฐบาลเป็นเจ้าของเป็นส่วนใหญ่ และมีการปกป้องคุ้มครองที่ชัดเจนอยู่แล้ว

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา และพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.)

บรรณานุกรม

กองโบราณคดี กรมศิลปากร. (2532). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติการอนุรักษ์อนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี. กรุงเทพฯ : หิรัญพัฒน์.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2546). รายงานการปฏิบัติการเรื่องกลยุทธ์ฟื้นฟูชุมชนเมืองริมน้ำ. กรุงเทพฯ : บริษัทศูนย์ถ่ายอินเตอร์ จำกัด.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2553).

โครงการศึกษาวิจัยมาตรฐานที่อยู่อาศัยและชุมชนเพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของเมือง. กรุงเทพฯ : รายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อการเคหะแห่งชาติ.

ธาดา สุทธิธรรม. (2549). รูปแบบแผนผังชุมชนอีสานสายวัฒนธรรมไท (Settlement Patterns of Tai Culture in the Northeast Thailand). ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา

ยงฉนิศร์ พิมลเสถียร. (2552). อาคารที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์บนถนนเจริญกรุงตอนบน. กรุงเทพฯ : อีโคโนมิสไทย.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแนวทางการศึกษา วิเคราะห์และวางแผน. ขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรืองและคณะ. (2545). เส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์. รายวิจัยฉบับสมบูรณ์. เชียงใหม่ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2551, (ก)). คู่มือการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของภาคี เครือข่ายวัฒนธรรม. เอกสารลำดับที่ 31/2551. กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรม. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กระทรวงวัฒนธรรม.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2548). ระบบเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (Cultural

Environment Conservation System) .สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

Charles R. Goeldner and J.R. Brent Ritchie . (2006) .Tourism – Principles, Practices, Philosophies, 10thed, New Jersey : John Wiley & Sons .

Greenwood ,D. (1982). Cultural authenticity. InCulturral Survival Quarterly, New York : W.W. Norton & Company.

Murphy.P. (2004) Strategic Management for Tourism Communities : Bridging the Gaps. Clevedon : Channel View Publications, J.R. Brent and Charles R. Goeldner. Tourism and Hospitality Research : A Handbook for Managers & Researchers, 2eded. New York : John Wiley & Sons.

Pigram J. (1993). Planning for tourism in rural areas :bridging the policy implementation gap.InTourism Research :Critiques and Challenges.Edited by Pearce and Butler. London : Routledge.

Reisinger.Y. (1994). Tourists-Host contact as a part of cultural tourism. World Leisure and Recreation, Queensland, Australia : Griffith University.

การปฏิบัติคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้น

FUNDAMENTAL KEYBOARD PERFORMANCE

วิสุทธิ์ ไพเราะ
มหาวิทยาลัยสยาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเอกสารการเรียนรู้ปฏิบัติดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้น และ ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรู้ปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้น โดยใช้เอกสารการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 300 คน

ผลการศึกษาพบว่า การสร้างเอกสารการสอนปฏิบัติเพื่อใช้ในการเรียนการสอนปฏิบัติคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้น ให้เป็นไปตามเงื่อนไขต่อไปนี้ (1) สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สรุปได้ว่า เอกสารด้านเนื้อหาทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย และสามารถปฏิบัติได้ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ส่วน (2) ผู้สอนสามารถใช้ปฏิบัติงานได้จริง เนื่องจากการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจได้ผลว่าบทเพลงมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) (3) ผู้เรียนแต่ละคนสามารถฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หลังจากผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูผู้สอนเบื้องต้นสามารถฝึกปฏิบัติตามสัดส่วนที่เคยเรียนได้อย่างถูกต้อง ทำให้ส่งผลต่อเนื่องไปยังข้อที่ (4) มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีจำนวนมาก จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน เกี่ยวกับความสามารถ เพราะผู้เรียนมีพื้นฐานที่ต่างกัน จึงมีความจำเป็นต้องสร้างเอกสารการปฏิบัติให้เหมาะสมกับผู้เรียนโดยมีการวัดความพึงพอใจหลังการเรียนจบคอร์ส

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีอายุระหว่าง 15 - 20 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 มีจำนวนทั้งสิ้น 202 คน ในจำนวนนี้เป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจสูงถึง 99 คน ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนส่วนใหญ่คิดว่าอาจารย์ผู้สอนมีวิธีการสอนมีลำดับการสอนที่เหมาะสมจัดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) ด้านประสิทธิภาพของเอกสารการเรียนรู้ พบว่าบทเพลงช่วยพัฒนาทักษะการปฏิบัติมากขึ้นจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) ด้านทักษะการปฏิบัติพบว่าผู้เรียนสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดตามที่กำหนดได้และยังพบว่า การสอนให้ปฏิบัติคีย์บอร์ดช่วยทำให้สมาธิขึ้นจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) ด้านอุปกรณ์และสถานที่ในการเรียนปฏิบัติพบว่าผู้เรียนมีความพอใจต่อห้องเรียนปฏิบัติคีย์บอร์ดจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$)

คำสำคัญ : การปฏิบัติคีย์บอร์ดเบื้องต้น เอกสารการเรียนรู้ปฏิบัติดนตรี

ABSTRACT

This research aims to learn the basic keyboard instrument using learning materials developed. Populations used in this study were Siam University students enrolled subject Art and Music Appreciation school year 2011 totaled 300, the researcher collected the following information for research. (1) development of course materials, practice basic keyboard instrument for concert in popular subjects to teach music to fit the way “Kodaly” style. (2) observe and evaluate the performance of the individual student and the group to study the effectiveness of teaching basic keyboard performance and the achievement of compliance with specific learning disabilities prepared. (3) At the end of the course is to study the satisfaction questionnaires to learn the basics of keyboard students each semester.

The results showed that Most of the students think that teachers are taught how to be organized in order to teach the proper level ($\bar{X} = 4.49$) On the performance of specific learning disabilities found that music helps develop more practical is the highest level ($\bar{X} = 4.62$), the practical skills that students can practice keyboard instruments as required, and also found that teaching to the keyboard helps concentration. Up close at the highest level ($\bar{X} = 4.61$), and place the device in the study found that students' classroom practice satisfaction keyboard is at the highest level ($\bar{X} = 4.59$).

Keywords : Fundamental Keyboard Performance, Keyboard Learning Material

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สังคีตนิยม (Music Appreciation) เป็นรายวิชาหนึ่งในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในปัจจุบัน เริ่มเปิดสอนครั้งแรกที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2500 โดยเป็นวิชาบังคับของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ต่อมาปรับเปลี่ยนเป็นวิชาเลือกในหมวดศึกษาทั่วไปเพื่อเปิดสอนแก่นิสิตคณะครุศาสตร์และนิสิตต่างคณะดังปรากฏในปัจจุบัน นอกจากนี้วิชาสังคีตนิยมยังมีการเปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลกทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานเรื่องความเข้าใจดนตรีซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางสุนทรียที่มนุษย์บรรจงสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อให้เพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองได้ชื่นชม (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2544) จากการศึกษาดังกล่าวถูกกำหนดเป็นวิชาเลือกในหมวดศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งทั่วประเทศ จำนวนผู้เรียนแต่ละภาคการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจึงมีจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาด้านการเรียนการสอนที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือ จำนวนผู้เรียนมากในขณะที่อุปกรณ์การสอนปฏิบัติ รวมทั้งวัสดุการสอนและวัสดุที่ใช้ฝึกฝนเพิ่มเติมด้วยตนเองของแต่ละสถาบันมีจำนวนจำกัด ไม่ว่าจะเป็น เครื่องดนตรีทั้งไทยและสากล เครื่องเล่นแผ่นเสียงและแผ่นเสียงดนตรีคลาสสิก เป็นต้น สำหรับวิชาสังคีตนิยมที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยสยามนั้น ใช้ชื่อรายวิชา 129-102 ศิลปะและสังคีตนิยม (Art and Music Appreciation) จำนวน 2 หน่วยกิต จัดอยู่ในกลุ่มวิชาสุนทรียศาสตร์และพลศึกษา สังกัดหมวดศึกษาทั่วไปซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของคณะศิลปศาสตร์ มีการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาทุกคณะทั้งในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา ตามที่ปรากฏในเอกสารรายละเอียดรายวิชา (มคอ.3) ของ

รายวิชา ระบุให้ผู้เรียนต้องฝึกปฏิบัติทักษะด้านดนตรี จำนวน 30 คาบ และมีการสอบปฏิบัติทักษะด้านดนตรี คิดเป็นร้อยละ 50 ของสัดส่วนการประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในเอกสารรายละเอียดรายวิชา ผู้สอนต้องใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย ได้แก่ การบรรยาย การสอนปฏิบัติเครื่องดนตรี การอภิปรายกลุ่ม เกี่ยวกับดนตรี การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสอนเพื่อนร่วมชั้นฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรี เป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับ รัชชชัช นาควงษ์ (2547, หน้า 2 - 3) การสอนอ่านโน้ตตามแบบโคคายมี 5 ขั้นตอนดังนี้ (ก) ขั้นเตรียม นักเรียนจะเรียน เพลงสะสมไว้และต้องจำเพลงนั้นให้ขึ้นใจเพื่อไปวิเคราะห์ในขั้น 2 ต่อไป (ข) ขั้นวิเคราะห์ จะวิเคราะห์ตัวโน้ตจังหวะ และทำนอง โดยครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือหาวิธีการที่จะทำให้ให้นักเรียนค้นพบด้วยตนเอง (ค) ขั้นเสริมความรู้จะให้ วิเคราะห์เพลงอื่นๆ ที่มีโน้ตที่เคยเรียนมาก่อนให้ผู้รู้จักเพิ่มขึ้น เพื่อให้ครูผู้สอนแน่ใจว่านักเรียนมีความรู้แล้ว จริงๆ (ง) ขั้นประเมินผล ครูหาเพลงใหม่ แต่มีโน้ตที่เคยเรียนมา โดยให้นักเรียนอ่านโน้ตแบบแรกเห็นพร้อมกัน เพื่อทดสอบว่านักเรียนมีความเข้าใจตรงกัน และปฏิบัติได้ถูกต้อง อาจจะมีแบบทดสอบแบบอื่นเช่น การปรบมือ เข้าจังหวะกับโน้ตเพลง การร้องทำนองตามโน้ตเพลง เป็นต้น (จ) ขั้นสังเคราะห์ ให้นักเรียนสร้างวลีเพลงง่ายๆ โดยใช้ความรู้ที่เรียนมา เพื่อทดสอบความรู้ว่านักเรียนเข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ได้ถูกต้อง การสอนลักษณะ แบบนี้จะทำให้เกิดการจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนาน มีความพึงพอใจในการเรียนและสนใจฝึกปฏิบัติ เครื่องดนตรีที่ตนเองเลือกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะด้านดนตรีของผู้เรียนแต่ละคน ต่อไป ซึ่งการเลือกการสอนแบบโคคายนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล รายละเอียดเนื้อหา วิธีการสอนอย่างละเอียด รวมทั้งผู้วิจัยได้ผ่านกระบวนการอบรมปฏิบัติการเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบโคคาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ด ระดับเบื้องต้นด้วยวิธีการสอนแบบโคคาย สำหรับใช้ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดโดยใช้ชุดการเรียนรู้นั้น อันจะ ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนโดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. สร้างเอกสารการสอนปฏิบัติเพื่อใช้ในการเรียนการสอนปฏิบัติวิชาสังคีตนิยมแบบเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญว่าด้วยการปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้น ให้เป็นไปตามเงื่อนไขต่อไปนี้ (1) สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน (2) ผู้สอนสามารถใช้ปฏิบัติงานได้จริง (3) ผู้เรียนแต่ละคนสามารถฝึกปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และ (4) มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีจำนวนมาก
2. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้น โดยใช้ เอกสารการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้เอกสารประกอบการสอนปฏิบัติและแนวทางการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติวิชาสังคีตนิยมแบบ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้นที่สามารถใช้เป็นตัวอย่างการวางรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนปฏิบัติวิชาสังคีตนิยมที่เปิดสอนในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่างๆ ทั้งของรัฐ และของเอกชนได้
2. ทราบความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้น โดยใช้ เอกสารการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น รวมทั้งทราบแนวทางการปรับปรุงเอกสารประกอบการสอนปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยสยามจากทุกคณะที่เรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดในระดับเบื้องต้นในการเรียนวิชา 129 – 102 ศิลปะและสังคมนิยมในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2554 มีจำนวนทั้งสิ้น 300 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาเรื่อง การเรียนปฏิบัติดนตรีในวิชาสังคมนิยมแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : ปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้นด้วยวิธีการสอนแบบโคคาย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยที่ห้องเรียนดนตรีภายในมหาวิทยาลัยสยาม จังหวัดกรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาและระยะเวลา

ผู้วิจัยทำการวิจัย โดยเริ่มต้นจากสร้างเอกสารการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้นให้เหมาะสมกับบทเพลงและวิธีการสอนดนตรีแบบโคคาย แล้วศึกษาผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติและความพึงพอใจของผู้เรียน รวมทั้งข้อคิดเห็นที่มีต่อเอกสารที่สร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงเอกสารประกอบการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดให้ดีขึ้น โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลปฐมภูมิจากเดือนมิถุนายน 2554 – เดือนพฤษภาคม 2555 รวมระยะเวลาที่ใช้ทำการศึกษาวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 11 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยสยามจากทุกคณะที่เรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดในระดับเบื้องต้นในการเรียนวิชา 129 – 102 ศิลปะและสังคมนิยมในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2554 มีจำนวนทั้งสิ้น 300 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาเรื่อง การปฏิบัติคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้น ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยที่ห้องเรียนดนตรีภายในมหาวิทยาลัยสยาม จังหวัดกรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาและระยะเวลา

ผู้วิจัยทำการวิจัย โดยเริ่มต้นจากสร้างเอกสารการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้นให้เหมาะสมกับบทเพลงและวิธีการสอนดนตรีแบบโคคาย แล้วศึกษาผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติและความพึงพอใจของผู้เรียน รวมทั้งข้อคิดเห็นที่มีต่อเอกสารที่สร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงเอกสารประกอบการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดให้ดีขึ้น โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลปฐมภูมิจากเดือนมิถุนายน 2554 – เดือนพฤษภาคม 2555 รวมระยะเวลาที่ใช้ทำการศึกษาวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 11 เดือน

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยสยามที่ลงทะเบียนเรียนวิชาศิลปะและสังคมนิยมมหาวิทยาลัยสยามในปีการศึกษา 2554 จำนวนทั้งสิ้น 300 คน

เครื่องมือ

เพื่อทำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเอกสารการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้นสำหรับในวิชาสังคีตนิยมขึ้นให้เหมาะสมกับวิธีการสอนดนตรีแบบโคคาย แล้วนำมาใช้สอนนักศึกษาในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2554 ผู้วิจัยทำการสังเกต จดบันทึกและประเมินการปฏิบัติของนักศึกษาเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนปฏิบัติคีย์บอร์ดเบื้องต้นโดยใช้เอกสารที่สร้างขึ้นเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนจึงใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนปฏิบัติคีย์บอร์ดเบื้องต้นของนักศึกษาในแต่ละภาคการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้สร้างจากแนวคิดที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ส่วนที่ 1 สร้างเอกสารเพื่อการเรียนปฏิบัติวิชาสังคีตนิยมแบบเน้นผู้เรียนเป็นหลักกว่าด้วยการปฏิบัติเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้นสำหรับใช้ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ใช้วิธีการสังเกตจากการสร้างแบบบันทึกการสอนให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่มีจำนวนมากโดยสามารถใช้ปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง

1.1 ด้านเนื้อหา เกี่ยวกับทฤษฎีดนตรีสากลเบื้องต้น เทคนิคการปฏิบัติคีย์บอร์ดเบื้องต้นเช่น การฝึกพัฒนาการกล้ามเนื้อ เริ่มจากง่าย – ยาก เทคนิคการสอนแบบโคคายเช่น บทเพลงจะมีลักษณะแบบวลีสั้นๆ ทำนองมีโน้ต 2 ตัวหลักคือ ซอล มี แต่สามารถใส่เนื้อเพลงให้สอดคล้องกับทำนอง

1.2 ด้านแผนการเรียน (ก) ความรู้ด้านทฤษฎี (ข) ความรู้ด้านการปฏิบัติคีย์บอร์ดเบื้องต้น (ค) เทคนิคการเรียนการสอนแบบโคคาย

1.3 ด้านวิธีการสอน (ก) ชั้นเตรียม กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนปฏิบัติ รายละเอียด ขั้นตอนการปฏิบัติ เตรียมสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ เอกสารตำราปฏิบัติคีย์บอร์ด อุปกรณ์คีย์บอร์ดสื่อในการอธิบาย เป็นต้น (ข) ขั้นตอนการเรียน ผู้สอนให้ความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ การบันทึกผลการปฏิบัติคีย์บอร์ดของผู้เรียน เช่น อ่านคำร้องที่เห็น อ่านตัวโน้ต ปรบมือตามสัดส่วนโน้ตพร้อมกัน โดยครูผู้สอนนับจังหวะ (ค) ขั้นสรุป ผู้สอนและผู้เรียน ช่วยกันสรุปการปฏิบัติคีย์บอร์ด (ง) ขั้นประเมินผล สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น ความสนใจ พัฒนาการกล้ามเนื้อในส่วนนิ้วมือ บุคลิกท่าทาง สมาธิ ความเอาใจใส่ การใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือ

1.4 แบบบันทึกผลการเรียนการสอน (ก) แบบประเมินรายชั่วโมง แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนปฏิบัติคีย์บอร์ดเบื้องต้น ก่อนเรียน กลางภาคเรียน และปลายภาคเรียน (ข) ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติ (ค) ข้อเสนอแนะ

2. สร้างเกณฑ์การวัดผลการปฏิบัติคีย์บอร์ดเบื้องต้น โดยมีเงื่อนไขดังนี้

2.1 บุคลิกภาพ ท่าทาง การหายใจ การวางมือ

2.2 ผู้เรียนสามารถบรรเลงเพลงตามโน้ต, คำโน้ตและคำตัวหยุด ของบทเพลงได้ถูกต้อง

2.3 ผู้เรียนสามารถบรรเลงเพลงตามอัตราความเร็ว (Tempo) ได้ถูกต้อง

2.4 ผู้เรียนสามารถบรรเลงเพลงโดยมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่สอดคล้องกับบทเพลงได้ถูกต้อง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม แบ่งออกได้เป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปฏิบัติการระดับเบื้องต้นในวิชาสังคีตนิยม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	จำนวน	3	ข้อ
2. ด้านประสิทธิภาพเอกสารการเรียนปฏิบัติ	จำนวน	5	ข้อ
3. ด้านการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรี	จำนวน	5	ข้อ
4. ด้านอุปกรณ์และสถานที่เรียน	จำนวน	2	ข้อ

แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	มีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนปฏิบัติการระดับเบื้องต้นมากที่สุด
4	หมายถึง	มีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนปฏิบัติการระดับเบื้องต้นมาก
3	หมายถึง	มีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนปฏิบัติการระดับเบื้องต้นปานกลาง
2	หมายถึง	มีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนปฏิบัติการระดับเบื้องต้นน้อย
1	หมายถึง	มีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนปฏิบัติการระดับเบื้องต้นน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระด้วยการเขียนระบุถึงประเด็นที่ไม่ได้กล่าวถึงในแบบสอบถาม

การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดขอบเขตของข้อความตามตัวแปรที่ศึกษา
2. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติระดับเบื้องต้น
3. นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามด้วยตัวเองในวันสุดท้ายของการเรียนการสอนปฏิบัติดนตรีในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2554 จำนวนทั้งสิ้น 300 ชุด
2. หลังจากนำส่งแบบสอบถามแล้ว 1 วัน ผู้วิจัยรับแบบสอบถามกลับด้วยตัวเอง
3. ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามทำการคัดแยกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อนำข้อมูลตามที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามมาจัดหมวดหมู่ตามลักษณะตัวแปรที่ศึกษาแล้วหาค่าเฉลี่ยและหาค่าร้อยละแต่ละรายการ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางและการบรรยาย

2. หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสยามต่อการเรียนปฏิบัติคีบอร์คเบื้องต้นในปีการศึกษา 2554 โดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งเป็นช่วงๆ มีความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายความว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนปฏิบัติคีบอร์คเบื้องต้น อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายความว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนปฏิบัติคีบอร์คเบื้องต้น อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายความว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนปฏิบัติคีบอร์คเบื้องต้น อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายความว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนปฏิบัติคีบอร์คเบื้องต้น อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายความว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนปฏิบัติคีบอร์คเบื้องต้น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) จากสูตร

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น} \times 100}{\text{ความถี่ทั้งหมด}}$$

สรุปผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 เอกสารประกอบการเรียนการสอนปฏิบัติคีบอร์คเบื้องต้น โดยใช้วิธีการสร้างแบบโคดาให้เป็นไปตามเงื่อนไขต่อไปนี้ (1) สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เนื่องจากผู้สอนให้แบบประเมินหลังการสอนเพื่อสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมเกี่ยวกับเอกสารประกอบการสอนและเพื่อปรับให้สอดคล้องให้เข้ากับความต้องการของผู้เรียน (2) ผู้สอนสามารถใช้ปฏิบัติงานได้จริง พบว่าสามารถนำไปใช้ได้จริงเนื่องจากผู้สอนได้นำไปทดลองใช้ในการสอนกับนักเรียนโรงเรียนดนตรีสากลผลออกมาคือผู้เรียนสามารถเข้าใจและปฏิบัติได้ (3) ผู้เรียนแต่ละคนสามารถฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หลังจากผู้สอนได้สอนพื้นฐานการปฏิบัติในช่วงระยะแรก หลังจากนั้นมีการให้ผู้เรียนปฏิบัติเอง และผู้สอนใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมผลที่ได้คือผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ สุดท้ายคือ (4) มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีจำนวนมาก ผลที่ได้รับคือ เอกสารเหมาะสำหรับผู้เรียนเริ่มต้น ยังทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ และมีความต้องการศึกษาต่อเนื่องหลังจากจบคอร์สเบื้องต้น

ประเด็นที่ 2 จากแบบสอบถามความพึงพอใจต่อผู้เรียนการปฏิบัติคีบอร์คเบื้องต้น

1. สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาสถานภาพส่วนตัวของนักศึกษาที่เรียนวิชาปฏิบัติคีบอร์คเบื้องต้น พบว่าเป็นนักศึกษาหญิงจำนวน 237 คน และเป็นนักศึกษาชายจำนวน 63 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 มีจำนวนถึง 202 คน โดยส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ จำนวนทั้งสิ้น 99 คน

2. ความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้

2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่าอาจารย์ผู้สอนมีวิธีการสอนมีลำดับการสอนที่เหมาะสมจัดอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.49)

2.2 ด้านเอกสารประกอบการสอนพบว่าบทเพลงช่วยพัฒนาทักษะการปฏิบัติมากขึ้นจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.62$)

2.3 ด้านทักษะการปฏิบัติพบว่าการสอนให้ปฏิบัติคีย์บอร์ดช่วยให้สมาธิดีขึ้นจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.61$)

2.4 ด้านอุปกรณ์สถานที่พบว่าผู้เรียนมีความพอใจต่อห้องเรียนปฏิบัติคีย์บอร์ดจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.59$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่แสดงไว้ในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผลแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 เอกสารประกอบการเรียนการสอนปฏิบัติคีย์บอร์ดเบื้องต้น โดยใช้วิธีการสร้างแบบโคคาย ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่ากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีแบบโคคาย ซึ่งประกอบด้วยเอกสารประกอบการเรียนการสอนปฏิบัติคีย์บอร์ดเบื้องต้น โดยปรับปรุงขึ้นให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีจำนวนมากสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมถึงเทคนิค วิธีการสอนโดยใช้หลักจิตวิทยาการเรียนการสอนดนตรี ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่มีความตั้งใจ มีความสนใจ มีสมาธิและสอบปฏิบัติผ่านตามเกณฑ์การวัดผลทุกคน ซึ่งมีผลค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถามชัดเจนว่าอาจารย์ผู้สอนมีวิธีการสอนมีลำดับการสอนที่เหมาะสมจัดอยู่ในระดับมาก และนักศึกษา มีความพึงพอใจต่อการจัดเตรียมเอกสารประกอบการสอนเกี่ยวกับบทเพลงอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมาได้แก่ เรื่องบทเพลงมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ส่วนในด้านทักษะการปฏิบัติผู้เรียนคิดว่าการสอนให้ปฏิบัติคีย์บอร์ดช่วยให้สมาธิดีขึ้น ส่วนด้านปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอน ผู้เรียนมีความพอใจต่อห้องเรียนปฏิบัติคีย์บอร์ด

ตัวอย่างเอกสารประกอบการสอนปฏิบัติคีย์บอร์ดตามแบบโคคาย

มาเร็ว

ขอล มี ขอล มี ขอล ขอล มี ครูเต๋ย

5 3 5 3 5 5 3 ขอล ขอล มี
5 5 3

มา เร็ว มา เร็ว คืม คืม คืม คืม คืม คืม

การสร้างเอกสารการสอนปฏิบัติเพื่อใช้ในการเรียนการสอนปฏิบัติคีย์บอร์ดระดับเบื้องต้น ให้เป็นไปตามเงื่อนไขต่อไปนี้ (1) สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สรุปได้ว่า เอกสารด้านเนื้อหาทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย และสามารถปฏิบัติได้ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ส่วน (2) ผู้สอนสามารถใช้ปฏิบัติงานได้จริง พบว่าเอกสารที่นำมาใช้การสอนปฏิบัติคีย์บอร์ดสามารถใช้งานได้จริง เนื่องจากการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจได้ผลว่าบทเพลงมีความเหมาะสมกับผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($X = 4.62$) (3) ผู้เรียนแต่ละคนสามารถฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้อย่างได้ด้วยตนเอง หลังจากผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูผู้สอนเบื้องต้นสามารถฝึกปฏิบัติตามสัดส่วนที่เคยเรียนได้อย่างถูกต้อง ทำให้ส่งผลต่อเนื่องไปยังข้อที่ (4) มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีจำนวนมาก เนื่องจากผู้เรียนมีจำนวนมากการสร้างเอกสารประกอบการสอนปฏิบัติต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน เกี่ยวกับความสามารถ เพราะผู้เรียนมีพื้นฐานที่ต่างกัน

ประเด็นที่ 2 จากแบบสอบถามความพึงพอใจต่อผู้เรียนการปฏิบัติคีบอร์ดเบื้องต้น

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยผู้สอน ในภาพรวมพบว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ อาจารย์ผู้สอนมีวิธีการสอนมีลำดับการสอนที่ เหมาะสมจัดอยู่ในระดับมาก
2. ด้านเอกสารประกอบการสอน ในภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดเตรียมเอกสาร ประกอบการสอนเกี่ยวกับบทเพลงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) โดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมาได้แก่ เรื่องบทเพลง มีความเหมาะสมกับผู้เรียน
3. ด้านทักษะการปฏิบัติ โดยภาพรวมพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้ เรียนคิดว่าการสอนให้ปฏิบัติคีบอร์ดช่วยให้สมาธิดีขึ้น ($\bar{X} = 4.61$)
4. ด้านปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอน โดยภาพรวมพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่า เฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้เรียนมีความพอใจต่อห้องเรียนปฏิบัติคีบอร์ด ($\bar{X} = 4.59$)

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้เรียนสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ผู้เรียนมีความเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีวิธีการสอนที่ดี ในการเรียนการสอนมีเทคนิคการสอนที่ดี และ ทำให้เข้าใจง่าย ผู้สอนมีหลักวิธีการใช้จิตวิทยาการเรียนการสอนคนตรีเป็นอย่างดี มีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนในแต่ละชั่วโมงทำให้ไม่น่าเบื่อ วิธีการสอนในส่วนเนื้อหาทฤษฎีเข้าใจง่าย และให้คำแนะนำว่าควรลด รายงานในภาคทฤษฎีลงแล้วเพิ่มจำนวนการปฏิบัติให้มากขึ้น การวางแผนการสอนเป็นขั้นตอน กระบวนการ เรียนการสอนเป็นระบบ มีกระบวนการซักถามให้นักศึกษาได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการปฏิบัติคนตรี คีบอร์ด

2. ด้านเอกสารประกอบการสอนปฏิบัติ

ผู้เรียนส่วนใหญ่คิดว่าบทเพลงที่ใช้สอนซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวทางการสอนคนตรีของโคคาย นั้นมี ความเหมาะสม จังหวะในบทเพลงเข้าใจง่าย นอกจากนี้ผู้เรียนส่วนหนึ่งต้องการให้เพิ่มบทเพลงสมัยนิยมให้ สามารถเล่นเพื่อความสนุกสนานในหมู่เพื่อนได้

3. ด้านทักษะการปฏิบัติ

โดยภาพรวมการจัดการเรียนการสอนในเรื่องปฏิบัติมีวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนทั้งหมด ต้องการให้เพิ่มเวลาในการปฏิบัติเครื่องดนตรีคีบอร์ดให้มากขึ้นและลดจำนวนชั่วโมงของภาคทฤษฎีลง

4. อุปกรณ์และสถานที่เรียน

ผู้เรียนมีข้อคิดเห็นว่าคุณสมบัติคีบอร์ดมีจำนวนไม่เพียงพอต่อผู้เรียน (ปัจจุบันมีจำนวน 10 เครื่อง) และ บางส่วนต้องการให้สัญลักษณ์โน้ตบ่งบอกตามคีย์บนเครื่องคีบอร์ด เกี่ยวกับระดับความดังเบาของระบบเสียง คีบอร์ดควรเพิ่มระดับความดังให้มากขึ้นเองจากการที่ห้องเรียนปฏิบัติในปัจจุบันเป็นห้องเรียนรวมระหว่าง

เครื่องดนตรีคีย์บอร์ด กีตาร์ และอูคูเลเล่ จึงควรแบ่งแยกห้องในการปฏิบัติระหว่างปฏิบัติกีตาร์ กับ ปฏิบัติคีย์บอร์ดให้ชัดเจน สำหรับเรื่องบรรยากาศในห้องเรียนควรปรับเรื่องอุณหภูมิให้เหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน เพราะอากาศในห้องเรียนมีความเย็นจัด

5. ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวอาจารย์ผู้สอน

ผู้เรียนทั้งหมดมีความเห็นว่าตัวอาจารย์ผู้สอนมีธรรมาจริยดี มีความเอาใจใส่ลูกศิษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน ให้ความสำคัญกับตนเองกับนักศึกษา ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคการเล่นและการร้องเพลงได้ดี มีกิจกรรมให้นักศึกษาทำร่วมกัน วิธีการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนทำให้นักศึกษาทุกคนรู้จักและสนิทสนมกันมากขึ้น ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันแบบเป็นทีม อาจารย์ผู้สอนไม่กดดันนักศึกษาแต่ให้กำลังใจและชมเชยเมื่อนักศึกษาสามารถเล่นเพลงที่กำหนดในแบบฝึกปฏิบัติได้

6. ช่วงเวลาในการสอน

ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าช่วงเวลาในการสอนปฏิบัติดนตรีควรเป็นช่วงเวลาเช้า ถ้าเป็นไปได้ควรเริ่มเป็นวิชาแรกของวัน เนื่องจากการเรียนดนตรีทำให้เกิดการผ่อนคลายและทำให้เกิดสมาธิในการเรียนรู้วิชาถัดไปมากขึ้น

7. ศึกษางานนอกสถานที่

ผู้เรียนส่วนใหญ่เสนอแนะว่าควรจัดกิจกรรมงานนอกสถานที่บ้าง เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ของผู้เรียนจากการสังเกตวิธีการและเทคนิคเล่นของนักดนตรีมืออาชีพ

8. ผลลัพธ์จากการเรียนดนตรี (ด้านสุนทรียภาพ)

ผู้เรียนส่วนใหญ่กล่าวว่าการเรียนปฏิบัติดนตรีช่วยทำให้ตนเองมีสมาธิดีขึ้น ผู้เรียนทั้งหมดมีความเห็นว่าได้รับความสนุกสนาน มีความสุขที่ได้เล่นดนตรีและเกิดความผ่อนคลายทางอารมณ์ทำให้ไม่เครียดและมีความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรีมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติคีย์บอร์ดเบื้องต้น
2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไปตามข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาตรฐานและตรงตามความต้องการต่อผู้เรียน
3. ควรมีการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ พชรภรณ์ พิศุทธิสุวรรณ อาจารย์สาขาการจัดการโรงแรมและท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสกลนครที่กรุณาให้การช่วยเหลือ รวมทั้งข้อมูล เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาดนตรีตะวันตก มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จะทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำให้กำลังใจตลอดการศึกษาที่ผ่านมา

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ที่เสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ และช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้คำแนะนำกำลังใจจนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณ คุณบิดา มารดา ขอบคุณญาติ พี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ ร่วมรุ่นทุกท่าน รวมทั้งเพื่อนร่วมงานมหาวิทยาลัยสยามที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นกำลังใจสนับสนุนส่งเสริมผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา และผู้เป็นที่รัก ผู้ให้กำลังใจและให้โอกาสการศึกษาอันมีค่ายิ่ง

บรรณานุกรม

กฤษณา ศักดิ์ศรี.(2530). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น.

การวัดและการประเมินผลทางการศึกษา. **วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://socialscience.igetweb.com/index.php?mo=3&art=91157>. (วันที่สืบค้นข้อมูล 1 มิถุนายน 2554).

ชมพูนุท รัตนา. (2538). **รายงานการสัมมนาทางวิชาการ “แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี”**. กรุงเทพฯ : ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

ชวลิต ชูกำแหง. (2553). **การวิจัยหลักสูตรและการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชุติมา สุวรรณทะเล. (2540). **สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกระบวนวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. การคว่ำแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ญาณเทพ อารมย์อ่อน. (2552). **การประเมินการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติกีตาร์ 1**

ของนักศึกษาสาขาดนตรีและดนตรีศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2544). **ความคิดเห็นของนิสิตในเรื่องสาระและการสอนวิชาสังคีตนิยม** : กรุงเทพฯ. ภาควิชาสารัตถศึกษาและภาควิชาดนตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2536). **พฤติกรรมการสอนดนตรี**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์.(2541). **จิตวิทยาการสอนดนตรี**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิลก บุญเรืองรอด. (2535). **การวางแผนการศึกษา ระดับสถาบันการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยอาจารย์ ผู้สอนสวนสุนันทา

ทบวงมหาวิทยาลัย. (2539). **แผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544)**. ทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ

_____.(2550). **แผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)**. ทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

ทิสนา แคมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 6 ฉบับปรับปรุง) : กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิสนา แคมมณี. (2540). **การวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2543). **การวิจัยในชั้นเรียน**. วิชาการ 3 (5) : 72-77.

ธวัชชัย นาควงษ์. (2541). **การสอนดนตรีตามแนวของโคได (Kodaly Method)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นนทนันท์ เชื้อพลาภิจ. (2551). **การสร้างชุดการสอนเปียโน สำหรับผู้เรียนในระดับขั้นต้นตอนปลายเน้นการ พัฒนาทักษะการจำบทเพลงเปียโนตามหลักทฤษฎี Yvonne Enoch**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

บวร เทศารินทร์. **การจัดบรรยากาศชั้นเรียน 2**. (2552). เข้าถึงได้จาก : <http://www.sobkroo.com> สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2553, จาก <http://www.sobkroo.com/main10.php>.

บุญเรียง ขจรศิลป์. (2530). **วิธีวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ. : ฟิสสิกส์เซ็นเตอร์การพิมพ์.

ประคอง วรรณสุต. (2542). **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง แก้ไข กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์. 7 พฤษภาคม 2553. **ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรี**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://mecbangna.igetweb.com/index.php? mo=3&art=442374>, 2 พฤษภาคม 2554.

ประเวศ วะสี. (2541). **ปฏิรูปการศึกษายกเครื่องทางปัญญา ทางรอดพ้นความหายนะ**. กรุงเทพฯ. มูลนิธิสดสี – สฤทธิวงศ์.

ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. (2540). **การสร้างคู่มือปฏิบัติดนตรีสากลระดับอุดมศึกษา : พิษณุโลก**. มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. (2544). **แนวทางการพัฒนาการสอนดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. คณะศิลปกรรมศาสตร์ : มหาสารคาม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ. (2544). **จิตวิทยาการศึกษา** : กรุงเทพมหานคร. พัฒนาศึกษา.

พิสนุ ฟองศรี. (2552). **การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัทค้าหนังสือการพิมพ์ มปช. บรรยายภาพทางกายภาพ บรรยายภาพทางจิตวิทยา. เข้าถึงได้จาก : <http://gotoknow.org>. สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2553, จาก <http://gotoknow.org/blog/chotiros1>.

มหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย. **วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : ims.thaicyberu.go.th, 22 เมษายน 2554.

ยุทธนา กุดนันท์. (2545). **การศึกษาผลการเรียนปฏิบัติโดยใช้อุปกรณ์เซนเซอร์แบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ** โดยวิธีโครงการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

รศ.เกื้อกูล ทาสีทษ์. **ดนตรีกับพัฒนาพลังสมาธิ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://158.108.70.5/emagazine/emagazine1/musics_04.html (1 มิถุนายน 2554) ราชกิจจานุเบกษา. (2548). เล่มที่ 122 ตอนพิเศษ 39 ง.

วัฒนา ปุญญฤทธิ์. บทบาทครูในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้. (2552). เข้าถึงได้จาก : <http://www.poonyarit.com>. สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2553, จาก <http://www.poonyarit.com/?p=288>.

วิชัย วงศ์ใหญ่. (2542). กระบวนทัศน์ใหม่ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล : กรุงเทพฯ. เอส อาร์ พรินติ้ง. วิธีสืบค้น วัสดุสารสนเทศ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.siam.edu, 20 มีนาคม 2554.

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ. (2535). การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.seal2thai.org/sara/sara150.htm> (1 มิถุนายน 2554).

สำนักงานเขตพื้นการศึกษาสระแก้ว เขต 1. (2551). การบริหารจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สระแก้ว : กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา,

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิธีสืบค้น วัสดุสารสนเทศ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.obec.go.th>, 21 มีนาคม 2554.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. การบริหารจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น. (มปป.). เข้าถึงได้จาก : <http://area.obec.go.th>. สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2553, จาก http://area.obec.go.th/mukdahan1/web/news_file/p62954390746.doc.

สุคนธ์ สินธพานนท์.(2553). นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง.

สุนีย์ ภูพันธ์.(2546). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์ The knowledge Center.

เสาวภา ทศพร้อม. การจัดการในชั้นเรียน. (2553). เข้าถึงได้จาก : <http://saowapa5011103035.blogspot.com>. จาก <http://saowapa5011103035.blogspot.com>. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2553.

ไสว พิภขาว. (2542). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์เอมพันธ์.

อรทัย หงส์ แซ่จ้ง. กระบวนการวางใจไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.learners.in.th/blogs/posts/300183> (1 มิถุนายน 2554).

Alan Joseph, Gamm. (1992). "The Identification and measurement of music teaching styles" **Dissertation Abstract International**. 52(7) : 2454; January 1992.

Edith Irene Colin. (1992). "An examination of factors which associate with a successful outcome in piano lessons". **Dissertation Abstracts International**. 52(7) : 2453; January 1992.

บทบาทของละครย้อนยุคที่มีต่อการสืบสานและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย

THE ROLES OF RETRO DRAMA IN DISSEMINATING AND CONSERVING THAI CULTURAL HERITAGE

กัญจน์ดามาศ โกพล
และ สุพัชรจิต จิตประไพ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของละครย้อนยุค ที่มีต่อการสืบสาน และอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย” นี้ มุ่งเน้นเพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาบทละครย้อนยุค ที่สื่อแสดงให้เห็นมรดกวัฒนธรรมไทย และภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ไทยในแต่ละยุคสมัย รวมทั้งศึกษาบทบาท และความสำคัญของละครย้อนยุคในการถ่ายทอดองค์ความรู้วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทยสู่ผู้ชม อีกทั้งชี้ให้เห็นถึงคุณค่า และความสำคัญของละครย้อนยุคในด้านวัฒนธรรมไทยที่มีต่อสังคม ท่ามกลางกระแสความนิยมวัฒนธรรมและสื่อบันเทิงต่างชาติ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม ในการผลักดันให้ละครย้อนยุค ได้รับความสนใจจากผู้ชม ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาบทละครย้อนยุค จำนวน 4 เรื่อง คือ สายโลหิต รัตนโกสินทร์ สี่แผ่นดิน และวนิดา ซึ่งละครแต่ละเรื่องเป็นตัวแทนของการสื่อแสดงให้เห็นมรดกวัฒนธรรมไทย และภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ไทย ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ถึง สมัยรัตนโกสินทร์ คือช่วงปี พ.ศ. 2300 ถึง พ.ศ. 2500

ผลการศึกษาพบว่า ละครย้อนยุค เป็นละครที่อยู่คู่สังคมไทยมายาวนาน ได้สะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าความเป็นไทย ซึ่งผู้แต่งได้จำลองบรรยากาศของยุคสมัยต่าง ๆ ที่ผ่านพ้นไปแล้วในอดีต ให้คนในสมัยปัจจุบันได้รับรู้ ด้วยการถ่ายทอดสำนวนภาษา และบทสนทนาที่มีความแตกต่างจากยุคสมัยปัจจุบัน รวมถึงการถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ไทย ออกมาให้เห็นในรูปแบบฉาก และการแต่งกาย ได้ชัดเจนที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ละครย้อนยุคมีข้อจำกัดในการผลิตหลายประการ เช่น ต้องใช้งบประมาณในการผลิตสูง ต้องใช้เวลาศึกษาข้อมูลเป็นเวลานาน ดังนั้น จึงควรมีกองทุน หรือองค์กรที่สนับสนุนละครย้อนยุคโดยตรง เพื่อกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนความเป็นไทย ยิ่งไปกว่านั้น บทบรรยายใต้ภาพ (Subtitle) และบทละครควรมีหลายภาษา เพื่อผลักดันให้ละครย้อนยุคได้รับความสนใจทั้งในประเทศ และต่างประเทศอย่างจริงจัง และ เพื่อให้ผู้ชมชาวต่างชาติเข้าใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยมากขึ้น

คำสำคัญ : ละครย้อนยุค มรดกวัฒนธรรม การอนุรักษ์ ความเป็นไทย ละครพีเรียด

ABSTRACT

This research, “The Roles of Lakorn Yorn Yuk (Retro Drama) in Disseminating and Conserving Thai Cultural Heritage”, aims to analyze the content of retro drama that illustrate Thai cultural heritage and historical events in each periods, as well as to examine its roles and significances in delivering Thai culture and history to the audiences, and to indicate cultural values and the significances of retro drama that influences Thai society among the popularity of foreign cultures and entertainment media. Also, the study is to provide appropriate ways to promote the popularity of Retro-drama. This qualitative research was carried out via the content analysis of 4 retro dramas that are; Sailohit, Rattanakosin, See Phaendin, and Wanida. Each story represents Thai cultural heritage and history in different periods from late Ayutthaya to early Rattanakosin, B.E. 2300 – 2500.

The findings reveal that retro-drama has been existed in Thai society for long. It reflects the classical Thainess. The screenwriters demonstrate this value through reproduction of each period setting in the past, and through conversations, along with ancient languages which are different from the ones at present. Thai culture and history are obviously illustrated in terms of scenes and costume. Besides, the research discovers that there are several limitations of retro-drama production such as high budget requirement and time-consuming. Therefore, funding or organizations exclusively supporting retro-drama should be set up to stimulate involvement of all stakeholders in promoting Thainess. Moreover, multi-language subtitles and play scripts should be given to earnestly boost people’s interest in retro-drama at the national and international level, as well as to increase comprehension of unique Thainess among foreign audiences.

Keywords : Retro-Drama, Cultural Heritage, Conservation, Thainess, Period Drama

บทนำ

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในปัจจุบัน มีความผูกพันใกล้ชิดกับสื่อโทรทัศน์เป็นอย่างมาก โทรทัศน์นั้นมีความสามารถในการสื่อสารทั้งภาพ และเสียง สร้างความน่าเชื่อถือด้วยการนำเสนอภาพเหตุการณ์จริงได้อย่างรวดเร็วฉับไว และยังโน้มน้าวใจผู้รับชมได้ลึกซึ้งกว่าสื่อประเภทอื่น ซึ่งโทรทัศน์นับเป็นวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีที่มีราคาไม่แพง บุคคลทุกชนชั้นในสังคมสามารถเข้าถึง และมีกำลังซื้อหาเป็นเจ้าของ สื่อโทรทัศน์จึงกลายเป็นขวัญใจผู้ชม และได้รับความนิยมอย่างสูงในสังคมไทย

เมื่อโทรทัศน์ได้รับความสนใจจากผู้ชมมากขึ้นส่งผลให้พื้นที่สื่อประเภทนี้ได้รับการแข่งขันเป็นอย่างมาก ในการพัฒนาองค์ประกอบ เทคนิคพิเศษ ความทันสมัยต่าง ๆ ในการนำเสนอ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความพึงพอใจ และได้รับความนิยมสูงสุด อันจะนำมาซึ่งรายได้มหาศาลจากผู้สนับสนุนรายการ เมื่อกลไกเศรษฐกิจระบบทุนนิยมเข้ามามีบทบาทต่อการนำเสนอของสื่อโทรทัศน์ ส่งผลต่อรูปแบบรายการที่ผลิตออกมาเพื่อสนองความต้องการผู้ชม ทุกวันนี้คนไทยจึงสามารถรับชมรายการต่างๆ ทั้งรายการบันเทิงของไทย และต่างประเทศในหน้าจอโทรทัศน์ได้ตลอดทั้งวันทั้งคืน ทั้งนี้การรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามานำเสนอมากขึ้น ก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบ มากมาย ทั้งในด้านบวก และด้านลบ หากเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมที่ดีงามก็จะทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า แต่ถ้าเผยแพร่

วัฒนธรรมที่ขัดต่อหลักจารีตประเพณีไทยจนเกินพอดี อิทธิพลความรวดเร็ว และกว้างขวางของสื่อโทรทัศน์ก็จะแพร่กระจายเข้าถึงผู้ชม โดยเฉพาะวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น จนนำไปสู่การลอกเลียนแบบที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่วัยรุ่นให้ความสนใจในการนิยมชมมากที่สุด (ปรัชญา เปี่ยมการุณ, 2549) ดังนั้น กระแสความนิยมบริโภคสื่อบันเทิงต่างประเทศของคนไทย อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ชม โดยเฉพาะวัยรุ่นไทยให้ความสนใจกับวัฒนธรรมต่างชาติมากขึ้น และให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมไทยน้อยลง จนอาจมองข้ามคุณค่าอันดีงามในวัฒนธรรมไทยที่สอดแทรกผ่านสื่อโทรทัศน์ไทยในปัจจุบัน

กาญจนา แก้วเทพ (2539) ได้กล่าวว่า เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายการบันเทิงอื่น ๆ ในโทรทัศน์ เช่น ข่าว เกมโชว์ ซีรีส์ต่างประเทศ นับว่าละครโทรทัศน์มีจุดเหมาะสมที่สุดในการวิเคราะห์อุดมการณ์ของสังคมไทย เหตุผลประการแรกคือ ละครไทยมีภูมิลำเนา เป็นผลผลิตจากบริบทของสังคมไทยเองตั้งแต่แก่นเรื่อง บุคลิกของตัวละคร บทสนทนา ฉาก และองค์ประกอบอื่น ๆ ละครโทรทัศน์ยังเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างเหนียวแน่นในด้านการสะท้อนสังคมที่เป็นอยู่ สอดคล้องกับคำกล่าวของ ชยพล สุทธิโยธิน และ สันติ เกษมสิริทัศน์ (2548) ได้กล่าวว่า ละครโทรทัศน์เป็นสื่อความบันเทิงที่มีบทบาทสำคัญต่อผู้คนในสังคม เป็นเพื่อนผู้บอกเล่าเรื่องราว แก่หงายมทุกข์ใจ เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดประกายความคิดขึ้นมา และละครโทรทัศน์ยังเป็นศิลปะความบันเทิงที่ย่อมเยาวิจิตรใจให้แจ่มแจ้ง เนื่องจากได้พบเห็นชีวิตผู้คนที่หลากหลายผ่านตัวละคร ทำให้เกิดความรู้สึกเปรียบเทียบกับตนเอง เกิดจินตนาการสมมุติเอาตนเองเข้าไปเป็นตัวละครในท้องเรื่อง ดังที่ อริสโตเติล กล่าวถึงละครไว้ว่า “ละครเป็นการเลียนแบบการกระทำของมนุษย์” มนุษย์จึงมองเห็นตนเองในละคร ขณะที่ วิลเลียม เชกสเปียร์ กล่าวว่า “ละคร คือ กระจกส่องมนุษย์” การชมละครทำให้มนุษย์มองเห็นตนเอง คล้ายดังที่เห็นภาพตนเองในกระจก เมื่อละครเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเลียนแบบการกระทำของมนุษย์ และทำให้มนุษย์มองเห็นตนเอง จึงทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกมีอารมณ์ร่วมไปกับเรื่องราวการกระทำของตัวละครได้ง่าย และทำให้เกิดความเข้าใจในชีวิต ดังนั้น ละครจึงถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดเป็นเรื่องราวต่าง ๆ จากผู้สร้างสรรค์ รายการโทรทัศน์ หรือ ผู้จัดรายการโทรทัศน์ โดยผู้จัดรายการโทรทัศน์ได้แบ่งละครตามแนวเรื่องออกเป็นประเภท ได้แก่ 1. ละครในโอกาสพิเศษ 2. ละครชีวิต 3. ละครรัก 4. ละครการต่อสู้ และ 5. ละครพีเรียด (Period) หรือ ที่คนไทยนิยมเรียกว่า “ละครย้อนยุค”

นอกจากรายการโทรทัศน์ประเภทส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ไม่มากนักในปัจจุบันแล้ว “ละครย้อนยุค” ถือเป็นละครที่อยู่คู่รายการโทรทัศน์ไทยมายาวนาน และกำลังทำหน้าที่ในการสร้างความสมดุลให้กับสังคมไทย ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยการนำเสนอภาพวิถีชีวิตในอดีตทั้งด้านความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ “ละครย้อนยุค” ยังเป็นละครประเภทหนึ่งที่คนไทยทั้งรุ่นเก่า รุ่นใหม่ ยังคงมีโอกาสได้เห็นมรดกทางด้านวรรณกรรมไทย ที่ถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของคนไทยในอดีต เป็นบทละคร ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการผลิต เพื่อให้ผู้ชมได้รับชมละครย้อนยุคที่จำลองให้เห็นถึงวิถีชีวิตรากเหง้าของคนไทยในแต่ละยุคสมัย เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไป การแข่งขันทางธุรกิจของแวดวงโทรทัศน์ก็สูงขึ้น ทำให้ละครประเภทนี้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้เป็นที่นิยม และร่วมสมัย มีวิวัฒนาการใหม่ ๆ ก้าวเข้ามา ทั้งเทคนิคพิเศษในการถ่ายทำ การเลือกนักแสดงยอดนิยม การมีผู้จัดละครรุ่นใหม่ การเลือกบทประพันธ์ที่สามารถเข้าถึงอารมณ์คนดูให้มากที่สุด “ละครย้อนยุค” ไม่ว่าจะยุคใด สมัยใด ต่างก็แสดงให้เห็นภาพความเป็นมาเป็นไปของสังคมไทยในช่วงวันเวลานั้น ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมักมีลักษณะ

เลียนแบบบุคคลในสังคม หรือบุคคลในจินตนาการของผู้ประพันธ์เอง ท่ามกลางพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของละครโทรทัศน์ ทำให้เรื่องราวของละครโทรทัศน์มีบทบาทเป็นหัวข้อสนทนาเกือบจะรวมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้น

ด้วยเหตุที่ละครโทรทัศน์ขยายออกไปถึงกลุ่มคนดูที่แตกต่างหลากหลายมากขึ้น ทำให้ละครโทรทัศน์ไม่มีทางเลือกที่จะต้องปรับเปลี่ยนตัวเองในองค์ประกอบทุก ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อเรื่อง หรือวิธีการนำเสนอ อีกทั้งกองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ ได้ร่วมมือกับสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ จัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อกลุ่มผู้ชม เพื่อให้ผู้ชมสามารถเลือกชมได้ว่ารายการใดที่มีความเหมาะสมต่อตัวเอง และคนรอบข้างมากขึ้น ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความคิด วิจารณญาณของแต่ละบุคคลเพราะสื่อเป็นเพียงวัตถุอย่างหนึ่ง สำคัญอยู่ที่ผู้ใช้ว่าจะเลือกใช้อย่างไร “ละครย้อนยุค” ก็เช่นกัน แม้บางฉากอาจดูเหนือความเป็นจริง ไม่สมเหตุสมผลนัก แต่อย่างน้อยที่สุดละครก็เป็นสื่อกลางที่สามารถจำลองภาพวันวานในอดีตของไทยให้คนรุ่นหลังได้ย้อนนึกถึง และได้เรียนรู้ อยากรู้ก็ตาม ในขณะที่วงการโทรทัศน์ไทยยังคงนำเสนอละครไทยสู่สายตาผู้ชมอย่างต่อเนื่อง แต่ช่วงเวลาเดียวกันนั้น กระแสความนิยมในโลกสมัยใหม่ต่าง ๆ โดยเฉพาะปรากฏการณ์ “เกาหลีฟีเวอร์” คือกระแสวัฒนธรรมบันเทิงต่างประเทศรายสำคัญที่เข้ามาสร้าง ปรากฏการณ์ความนิยมในสังคมไทย ละครเกาหลี หรือที่คนไทยนิยมเรียกกันว่า Series นั้น ได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยมากขึ้น อย่างเช่น ละครแนวย้อนยุคเกาหลี เรื่อง “แดจังกึม จอมฉันทาแห่งวังหลวง” เป็นละครที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมชาติโดยการนำเสนอวิถีการทำอาหาร และวิธีการรักษาทางการแพทย์แบบโบราณ ซึ่งคนสมัยใหม่ทั่ว ๆ ไป ไม่ค่อยได้เห็นนัก ละครเรื่องดังกล่าวนี้ได้สร้างกระแสความนิยมวัฒนธรรมเกาหลีอย่างรวดเร็ว จนเกิดวัฒนธรรมการกินแบบเกาหลี ธุรกิจท่องเที่ยวตามรอยซีรีส์เกาหลี และชุดประจำชาติเกาหลีก็ได้รับความสนใจจากนานาประเทศมากเช่นกัน ด้วยความสำคัญของปัญหาวัฒนธรรมด้านค่านิยม ความเชื่อซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดแบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ได้ถูกกระแสวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาทำให้สั่นคลอนจนทำให้คนไทยบางคนเริ่มมองข้ามวัฒนธรรมของตน เขวชชามีความรู้ความสนใจในวัฒนธรรมไทยน้อยลง และให้คุณค่ากับวัฒนธรรมอื่นมากขึ้น (กานต์พิชชา วงษ์ขาว, 2550; ธิษณ์ชัยญญา อภิรัตน์พันธุ์, 2553) ซึ่งการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามา ถ้าเกินความพอดีก็มีอันตรายอยู่อย่างหนึ่งคือ อาจถอนรากวัฒนธรรมเดิมของตน อันเป็นส่วนสำคัญที่คุ้มกันอันตราย และเป็นความเจริญของชาติมาเป็นเวลาช้านานหลายร้อยปีให้กร่อน และค่อยหมดไป ในที่สุดกลายเป็นหมกมุ่นคลั่งคลุ้ม ไม่มีรากฐานแห่งชาติของตน เพราะวัฒนธรรมที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์แก่ชาติ จะต้องเป็นวัฒนธรรมที่มีรากหยั่งลึก และมีอาการเคลื่อนไหวให้เป็นความก้าวหน้า การรับเอาวัฒนธรรมมาแต่ที่อื่นซึ่งเป็นวัฒนธรรมสากล จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องรับไว้เพียงเพื่อแทรกซึมหล่อเลี้ยงชีวิต แต่ในคราวเดียวกันก็ต้องรักษาวัฒนธรรมของตนหรือรากฐานของตนไว้ด้วย (ภัทรวิดิ ภูษฎาภิรมย์, 2550)

ในเมื่อทุกวันนี้กระแสความนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ สื่ออินเทอร์เน็ต และโทรทัศน์ เข้ามามีบทบาทกับคนไทยมากขึ้น โดยเฉพาะละครโทรทัศน์นั้น มีกระบวนการที่สื่อสารจากผู้เขียนบทละครผ่านตัวบท (Text) อันประกอบด้วย ตัวละคร ฉาก บทสนทนา เหตุการณ์ต่าง ๆ ผ่านผู้แสดงไปยังผู้ชม ทำให้ผู้ชมสามารถรับรสอารมณ์ที่พัฒนานั้นตามลำดับ ตั้งแต่ก้าวเข้าสู่บรรยากาศของละคร เสียง และภาพที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า ได้จึงผู้ชมเข้าไปสู่โลกมายาของละครได้เต็มตัว โดยที่ผู้ดูไม่ต้องใช้จินตนาการเข้าเสริมต่อเลย (ศศิวิมล สันติราษฎร์ภักดี,

2539) ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจว่า “ละครย้อนยุค” ที่จำลองเรื่องราวประวัติศาสตร์รากเหง้าความเป็นไทยนั้น นอกจากจะให้ความบันเทิงเรีงรมย์แก่ผู้ชมแล้ว ได้มีบทบาทในการเป็นสื่อกลางถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจด้าน มรดกวัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย แก่ผู้ชมอย่างไร มีการสอดแทรกวัฒนธรรมไทยประเภทใดบ้าง ผ่านเนื้อหาบทละครโทรทัศน์ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเรื่อง “บทบาทของละครย้อนยุคที่มีต่อการสืบสาน และอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย” โดยจะวิเคราะห์เนื้อหาบทละครย้อนยุคจำนวน 4 เรื่อง เพื่อคัดเลือกให้เป็น ตัวแทนช่วงวันเวลาที่สะท้อนภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสมัย ได้แก่ (1) ละครเรื่อง “สายโลหิต” ผลงานการประพันธ์ของ โสภาค สุวรรณ เป็นละครที่นำเสนอเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การปกป้องแผ่นดินไทย ซึ่งมีช่วงเวลาในสมัยอยุธยาตอนปลาย สมัยธนบุรี จนกระทั่งมีการสถาปนาเป็นกรุงรัตนโกสินทร์ (2) ละครเรื่อง “รัตนโกสินทร์” ผลงานการประพันธ์ของ ว.วินิจฉัยกุล เป็นละครที่มีเค้าโครงเรื่องในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 4 ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของข้าราชการไทย และคนไทยเชื้อสายจีนในยุคสมัยนั้น (3) ละครเรื่อง “สี่แผ่นดิน” ผลงานการประพันธ์ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นละครที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ของคนไทย ในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึง สมัยรัชกาลที่ 8 ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงการปกครองต่าง ๆ ของบ้านเมือง และ (4) ละครเรื่อง “วนิดา” ผลงานการประพันธ์ของ วรรณศิริ เป็นละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรัก รวมถึงการสื่อแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ที่คนไทยในสมัยรัชกาลที่ 7 ถึง สมัยรัชกาลที่ 9 ตอนต้น มักนิยมปฏิบัติกัน

ผลที่ได้จากการศึกษานั้น นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงมรดกวัฒนธรรมของไทย ที่ปรากฏในบทละครแล้ว ยังสามารถชี้ให้เห็นถึงคุณค่าความสำคัญของละครย้อนยุคในแง่การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ วัฒนธรรมไทย ประวัติศาสตร์ไทย อีกทั้ง ยังสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในหัวข้อ เกี่ยวกับละครไทย หรือประเพณีวัฒนธรรมไทยต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

ละครย้อนยุค (Retro Drama) หมายถึง ละครที่จำลองให้เห็นภาพบรรยากาศที่เกิดขึ้นในสมัยอยุธยา ตอนปลาย ถึง สมัยรัตนโกสินทร์ คือช่วงปี พ.ศ. 2300 ถึง พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นละครที่ผู้แตงนำภาพจินตนาการสมมุติ หรือภาพเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ไทยมาถ่ายทอดเป็นบทละครย้อนยุค ในขณะที่ **ละครพีเรียด (Period Drama)** เป็นละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอดีต ประวัติศาสตร์ พงสาวดาร (ชยพล สุทธิโยธิน และ สันติ เกษมศิริทัศน์, 2548 และ มัทนี รัตติน, 2546) ได้กล่าวไว้ว่า ละครย้อนยุค มักจะเป็นละครที่แตงขึ้นมาในสมัยปัจจุบัน แต่เป็นเรื่องราวในอดีตสมัยหนึ่งสมัยใด ซึ่งแนวความคิดของละครย้อนยุค จะเป็นแนวความคิดของนักเขียนปัจจุบันที่คิดเกี่ยวกับอดีต

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า “ละครพีเรียด” มีความหมายใกล้เคียงกับละครย้อนยุค และ “ละครชีวิต” ที่ใช้เรื่องราวชีวิตของผู้คนเป็นตัวดำเนินเรื่อง ผู้วิจัยจึงได้นิยามความหมายของ “ละครย้อนยุค” กับ “ละครพีเรียด” เป็นละครประเภทเดียวกันและกำหนดให้ละครย้อนยุคหมายถึงละครอิงประวัติศาสตร์และละครย้อนสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชีวิตผู้คน เพื่อสะดวกในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล และเป็นที่น่าสนใจสำหรับผู้ชมละครในสังคมไทย ที่มักเรียกละคร “พีเรียด” หรือละครที่ย้อนสมัยกลับไปหลายปีว่าเป็น “ละครย้อนยุค”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาบทละครย้อนยุค ที่สื่อแสดงให้เห็นมรดกวัฒนธรรมไทย และภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ไทยในแต่ละยุคสมัย
2. เพื่อศึกษาบทบาท และความสำคัญของละครย้อนยุคในการถ่ายทอดองค์ความรู้วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทยสู่ผู้ชม
3. เพื่อแสดงให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของละครย้อนยุคในด้านวัฒนธรรมไทยที่มีต่อสังคมท่ามกลางกระแสความนิยมวัฒนธรรมและสื่อบันเทิงต่างชาติ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม ในการผลักดันให้ละครย้อนยุค ได้รับความสนใจจากผู้ชม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของละครย้อนยุคที่มีต่อการสืบสาน และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไทย” ครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาวิเคราะห์บทละครโทรทัศน์ ที่สื่อแสดงให้เห็นถึงมรดกวัฒนธรรม และภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ไทยในแต่ละยุคสมัย ตลอดจนศึกษาบทบาท ความสำคัญของละครย้อนยุคในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทยสู่ผู้ชม

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนาโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบทละครโทรทัศน์ รวมถึงเอกสารทางวิชาการ และบทความที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุป และอภิปรายผล ตลอดจนเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม ในการผลักดันให้ละครย้อนยุคได้รับความสนใจจากผู้ชม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกละครสำหรับการศึกษาวิจัย ดังนี้

- 1) เป็นละครที่จำลองให้เห็นภาพเกี่ยวกับพงศาวดารประวัติศาสตร์ชาติไทย รวมถึงวิถีชีวิต และประเพณีวัฒนธรรมของคนไทยสมัยอยุธยา ถึง สมัยรัตนโกสินทร์ คือช่วงปี พ.ศ. 2300 ถึง พ.ศ. 2500
- 2) เป็นละครที่จะต้องสื่อและแสดงให้เห็นถึงมรดกวัฒนธรรม และภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ไทยในแต่ละยุคสมัยอย่างชัดเจน
- 3) เป็นละครที่เคยแพร่ภาพ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่วงเวลาที่ผู้รับชมรายการโทรทัศน์มากที่สุด (Prime Time) คือช่วงหลังข่าวภาคค่ำหลังเวลา 20.00 นาฬิกา เป็นต้นไป

จากเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยจึงคัดเลือกละครย้อนยุค จำนวน 4 เรื่อง ที่ได้ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อันได้แก่ ละครเรื่อง สายโลหิต รัตนโกสินทร์ สีแผ่นดิน และวนิดา ซึ่งละครทั้ง 4 เรื่องนี้ได้มีการจัดทำขึ้นหลายครั้งและถูกนำไปออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- สายโลหิต ออกอากาศ เมื่อปี พ.ศ. 2529 (ช่อง 3), พ.ศ. 2538 (ช่อง 7) และ พ.ศ. 2546 (ช่อง 3)
- รัตนโกสินทร์ ออกอากาศ เมื่อปีปลายปี พ.ศ. 2539 – ต้นปี พ.ศ. 2540 (ช่อง 7)
- สีแผ่นดิน ออกอากาศ เมื่อปี พ.ศ. 2504 (ช่อง 4 บางขุนพรหม), พ.ศ. 2517 และ 2525 (ช่อง 5), พ.ศ. 2534 (ช่อง 3) และ 2546 (ช่อง 9)
- วนิดา ออกอากาศ เมื่อปี พ.ศ. 2523, พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2553 (ช่อง 3)

อนึ่ง งานวิจัยฉบับนี้จะถูกนำเสนอและวิเคราะห์เนื้อหาบนพื้นฐานของแนวคิดหลัก 2 ประการ คือ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมาย และ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาบทละครย้อนยุค ที่สื่อแสดงให้เห็นถึงมรดกวัฒนธรรม และภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ไทยในแต่ละยุคสมัย เป็นการศึกษา และสำรวจประเภทของมรดกวัฒนธรรม จากการอ่าน และดูละคร เรื่อง สายโลหิต รัตนโกสินทร์ สี่แผ่นดิน และวนิดา เพื่อทราบว่ามีมรดกวัฒนธรรมประเภทใดบ้าง ได้ปรากฏในเนื้อหาบทละครในแต่ละยุคสมัย ที่ผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ หรือผู้ผลิตละคร ได้นำเสนอแก่ผู้ชม (วัตถุประสงค์ ข้อ 1 และ 3)

2. ศึกษาบทบาท และความสำคัญของละครย้อนยุคในด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทยสู่ผู้ชม เป็นการศึกษาข้อมูลจากการอ่านงานวิจัย สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อทราบถึงบทบาทของละครย้อนยุคในการถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ไทย แก่ผู้ชม (วัตถุประสงค์ ข้อ 2 และ 4)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การสร้างละครย้อนยุคได้มีการกำหนดรูปแบบ หรือแนวทางละคร ให้มีความเสมือนจริงเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและน่าติดตาม รวมถึงเพื่อการสืบสานและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไทย ให้คงอยู่ต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจะอภิปรายและสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้ (1) ละครย้อนยุคที่สื่อความหมายมรดกวัฒนธรรม และ (2) ละครย้อนยุคต่อการอนุรักษ์และสืบทอดองค์ความรู้มรดกวัฒนธรรม

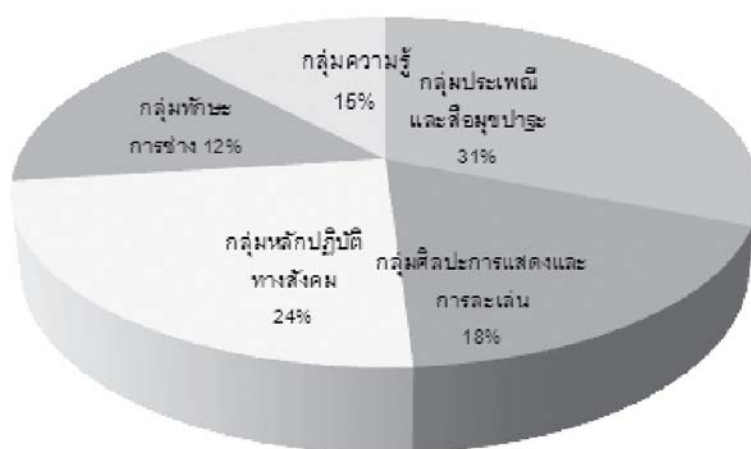
1. ละครย้อนยุคที่สื่อความหมายมรดกวัฒนธรรม

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า ละครย้อนยุคทั้ง 4 เรื่อง นำเสนอเนื้อหาภาพและเรื่องราวด้านมรดกวัฒนธรรมแต่ละประเภทที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับแนวทางการนำเสนอและโครงเรื่องของละครเป็นหลัก มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) นำเสนอภาพกลุ่มวัฒนธรรมที่เคลื่อนย้ายได้ เช่น สิ่งของเครื่องใช้ โบราณวัตถุ ยานพาหนะ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ อาวุธ อาหาร ยารักษาโรค สูงสุดคิดเป็น 57% และนำเสนอภาพกลุ่มวัฒนธรรมที่อยู่ติดที่ เช่น สิ่งปลูกสร้าง โบราณสถาน วัดวาอาราม ป้อมปราการ บ้านเรือนราษฎร สโมสรทหาร ห้างร้าน น้อยที่สุด คิดเป็น 43% (ภาพที่ 1) สำหรับมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) นำเสนอภาพกลุ่มประเพณีและสื่อมุขปาฐะ เช่น เทศกาล งานบุญ งานรื่นเริง รวมถึงภาษา กาพย์ กลอน สุภาษิต สำนวนโวหาร หรือถ้อยคำคล้องจองต่าง ๆ สูงสุดคิดเป็น 31% และกลุ่มทักษะการช่าง เช่น การทำเครื่องทอง การตีดาบ การก่อสร้างบ้านเรือน การจักสานไม้ไผ่ นำเสนอภาพน้อยที่สุด คิดเป็น 12% (ภาพที่ 2)

จากการเปรียบเทียบมรดกวัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภท สรุปได้ว่า มรดกวัฒนธรรมที่พบในละครย้อนยุคทั้ง 4 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ภาษา ความเชื่อ ค่านิยม หลักปฏิบัติทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งปรากฏสอดแทรกในเนื้อหาและถูกกล่าวถึงในบทละครย้อนยุคตลอดทั้งเรื่อง สำหรับมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ มักปรากฏในรูปแบบภาพ ในส่วนของเนื้อหาวรรณกรรม ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์จึงไม่ได้กล่าวถึงในทุกตอน แต่ในฉากแรกของการเปิดเรื่อง ผู้เขียนบทละครได้ให้ความสำคัญกับมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ โดยได้เกริ่นนำถึงฉากสิ่งปลูกสร้าง ภูมิทัศน์ บ้านเรือนราษฎร มากกว่ามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ในละครย้อนยุค

ภาพที่ 2 มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในละครย้อนยุค

สำหรับการนำเสนอเนื้อหา มรดกวัฒนธรรมผ่านงานละครย้อนยุค มีปริมาณที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อปริมาณการนำเสนอ ได้แก่ เนื้อหาสาระและระยะเวลาการแพร่ภาพ เป็นตัวกำหนดความถี่ในการนำเสนอภาพมรดกวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ หรือสื่อความหมายต่อผู้ชม ทั้งนี้ ละครที่มีการนำเสนอภาพเนื้อหาอย่างต่อเนื่องจะมีผลต่อการรับรู้ของผู้ชม และช่วยตอกย้ำการสื่อความหมายในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทยได้เป็นอย่างดี สำหรับองค์ประกอบสำคัญของละครย้อนยุคที่มีการนำเสนอมีมากที่สุด ได้แก่ ฉาก รองลงมาได้แก่ การแต่งกาย เสียง และเทคนิคพิเศษ ตามลำดับ

ฉาก เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบอกเล่าเรื่องราวให้ละครย้อนยุคมีความสนุกสนาน ดูสมจริง สามารถสื่อความหมายถึงผู้ชมให้รับรู้ได้โดยไม่ต้องมีบทสนทนา และสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ไทยได้อย่างชัดเจน โดยเบื้องต้นผู้ชมจึงรับรู้ได้ว่าละครที่กำลังชมอยู่นั้น มีเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน ยุคสมัยใด ฉากได้ถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง ซึ่งโดยภาพรวมของละครย้อนยุคได้มีการสร้างฉากขึ้นมาใหม่ เนื่องจากความสมบูรณ์ของสถานที่ได้เสื่อมโทรมเสียหายไปตามสภาพกาลเวลา โดยเฉพาะในสมัยอยุธยา นั้นสิ่งปลูกสร้างและข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ยังหลงเหลือมีน้อยมาก จึงมีการจำลองฉากเหล่านั้นขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ฉากมีความสอดคล้องตรงตามยุคสมัย ภูมิประเทศ และคงไว้ซึ่งบรรยากาศแบบดั้งเดิม

ในส่วนเครื่องแต่งกาย ก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับฉาก ช่วยสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม ให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกประทับใจและคล้อยตาม อีกทั้ง ยังบ่งบอกถึงลักษณะนิสัย รสนิยม ชนชั้น เพศ และวัยของตัวละครได้เป็นอย่างดี ซึ่งในละครย้อนยุคได้มีการออกแบบตัดเย็บเสื้อผ้า ให้มีความใกล้เคียงกับของเดิมและมีความร่วมสมัยกับปัจจุบัน โดยการใช้ผ้าและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่สามารถทดแทนของเดิมได้ จึงไม่ทำให้เสียอรรถรสในการชมมากนัก เช่นเดียวกับเครื่องประดับตกแต่ง ที่มีการประยุกต์ใช้ของที่มีรูปทรงใกล้เคียงแบบดั้งเดิม ก็จะทำให้ละครย้อนยุคดูเสมือนจริง น่าเชื่อถือ และน่าติดตามมากขึ้น

นอกเหนือจาก ฉาก เครื่องแต่งกาย เสียงพูด เสียงดนตรี และเทคนิคพิเศษต่างๆ ที่มีการนำเสนอและสื่อแสดงให้เห็นมรดกวัฒนธรรมได้ชัดเจนแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้ผลิต หรือผู้เขียนบทละครย้อนยุคจะต้องคำนึงถึงนั่นก็คือ การศึกษาข้อมูลอย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้ข้อมูลทางมรดกวัฒนธรรมบิดเบือน หรือกระทบต่อวัฒนธรรมระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน แม้จะเป็นการหยิบยกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เพียงบางส่วนมากล่าวถึง แต่เนื่องจากละครย้อนยุคเป็นละครที่มีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ทางวัฒนธรรมหลายด้าน ผู้เขียนบทละครจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการนำเสนออย่างถูกต้อง ก่อนออกไปสู่สายตาสาธารณชน

2. ละครย้อนยุคต่อการอนุรักษ์และสืบทอดองค์ความรู้มรดกวัฒนธรรม

คุณค่าของมรดกวัฒนธรรมไม่ได้อยู่ที่ลักษณะทางกายภาพเท่านั้น แต่อยู่ที่ความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมนั้นด้วย โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับผู้ชมในแง่ของจิตใจและจิตวิญญาณ สามารถแสดงให้เห็นคุณค่าของละครย้อนยุค ที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจด้านมรดกวัฒนธรรมได้ ดังนี้

1) คุณค่าทางประวัติศาสตร์

จากการศึกษาวิเคราะห์บทละครย้อนยุคทั้ง 4 เรื่อง พบว่า ละครย้อนยุคได้ให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และการสืบค้นถึงที่มาในอดีตในแง่มุมต่างๆ แตกต่างกันไปตามยุคสมัย ซึ่งผู้เขียนบทละครย้อนยุค ได้หยิบยกเรื่องราวประวัติศาสตร์ชาติไทยบางส่วน ที่ถูกจารึกและบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มาร้อยเรียงเป็นฉากเหตุการณ์ของละครในแต่ละยุคสมัย โดยบางเรื่องผู้เขียนได้ใช้จินตนาการสมมุติตัวละครขึ้นมาใหม่ เพื่อเพิ่มสีสันให้ละคร แต่บางเรื่องก็ใช้นักแสดงสวมบทบาทเป็นบุคคลสำคัญที่มีตัวตนอยู่จริงในประวัติศาสตร์ไทย ตามแต่ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์จะกำหนด ว่าต้องการให้ตัวละครดังกล่าว มีส่วนร่วม หรือมีบทบาทมากนักน้อยเพียงใด ในละคร ซึ่งเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เป็นลักษณะมรดกวัฒนธรรมประเภทหนึ่งที่ยึดต้องไม่ได้ (Intangible) แต่ได้สะท้อนความหมายและคุณค่าออกมาในบทละครย้อนยุคให้ผู้ชมได้เรียนรู้

- **ละครสายโลหิต** ผู้เขียนบทละครได้สร้างเนื้อเรื่องให้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย สมัยธนบุรี จนถึงช่วงการสถาปนาสร้างเมืองหลวงใหม่เป็นกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 1 โดยกำหนดให้ตัวละครเอก มีบทบาทสำคัญในการนำทัพไปออกรบต่อสู้กับข้าศึก และตัวละครอื่น ๆ ก็มีส่วนร่วมในการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกโศกเศร้า สะเทือนใจ เมื่อประสบกับความสูญเสีย ผิดหวัง พลัดพราก จากเหตุการณ์สงคราม ในขณะที่เดียวกันก็เกิดความรู้สึกฮึกเหิม ร่วมแรงร่วมใจสามัคคี ขอมเสียสละเลือดเนื้อเพื่อปกป้องแผ่นดิน ซึ่งอาจกระตุ้นให้ผู้ชมได้ย้อนกลับไปศึกษาเรียนรู้ถึง “รากเหง้า” หรือ “ความเป็นมา” ของตนเองจากเรื่องราวในอดีต ทั้งข้อผิดพลาด การสูญเสียเพื่อเป็นอุทาหรณ์สอนใจให้ดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวังและตระหนักถึงเกียรติยศศักดิ์ศรีความเป็นชาติไทยมากขึ้น

- **ละครรัตนโกสินทร์** ผู้เขียนบทละครได้จำลองภาพเหตุการณ์ให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึง สมัยรัชกาลที่ 4 โดยการนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์บางส่วนมาสอดแทรกให้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับยุคสมัยเวลา เนื้อหาละครส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของผู้คนที่อาศัยอยู่ริมน้ำ โดยเฉพาะความรักอันงดงามของตัวละครเอก อย่างพ่อฟักกับแม่เพ็ง บนพื้นฐานขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคร่งครัด แต่ทั้งสองก็ใช้ชีวิตครองรักกันด้วยความเข้าใจ นอกจากนี้ละครยังสะท้อนให้เห็นถึงการประกอบอาชีพของคนไทยในช่วงสมัยนั้น เช่น การพิจารณาคดีความของศาล การทำกระเบื้องของพ่อค้าคนจีน นับเป็นสีสันที่ผู้เขียนบทละคร นำมาสร้างบรรยากาศย้อนสมัย เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกประทับใจ แม้ว่าจะเป็นการ์จำลอง แต่สิ่งที่ปรากฏในละครย้อนยุคก็ให้หลอมรวมจิตใจให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นไทย และอยากรู้เรื่องราวความเป็นมาเป็นไปของผู้คนในยุคสมัยนั้น

- **ละครสี่แผ่นดิน** ผู้เขียนบทละครได้ใช้ลำดับเหตุการณ์ของละคร มาเป็นกรอบกำหนดช่วงยุคสมัยเวลา และได้นำข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึง สมัยรัชกาลที่ 8 มาอ้างอิง โดยการนำเสนอเรื่องราวหลากหลายแง่มุม ทั้งศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ทศนคติ การวางตัวของสตรีชาววัง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการปกครองของบ้านเมือง ซึ่งได้ถ่ายทอดให้ผู้ชมได้เรียนรู้ถึงความเป็นมาเป็นไปของเหตุการณ์ในแต่ละยุคสมัย แม้ว่าละครสี่แผ่นดิน จะมีเค้าโครงเรื่องที่มีลำดับสมัยเวลาที่ยาวนาน มีเหตุการณ์และตัวละครที่กล่าวถึงจำนวนมาก แต่ใจความสำคัญของละครก็ได้สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่ยิ่งใหญ่และสามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้นั้น คือ พระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะพลอย สตรีที่ยึดมั่นถือมั่นในคุณงามความดี มีจิตใจจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เหนือกว่าสิ่งใด

- **ละครวินิตา** ผู้เขียนบทละครได้ดำเนินเรื่องโดยเน้นที่ตัวละครเอกเป็นหลักและได้นำเสนอภาพสังคมส่วนใหญ่เป็นวิถีชีวิตของคนในเมืองหลวง ซึ่งสะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองและการพัฒนาบ้านเมืองให้ก้าวหน้าตามยุคสมัย ทั้งด้านการแต่งกาย การออกงานเลี้ยงสังสรรค์ การเดินร่ำ และการรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา ตัวละครในวินิตาจึงมีมุมมองแนวคิดที่เป็นสากลมากกว่าละครย้อนยุคทั้ง 3 เรื่อง แม้ว่าเนื้อหาของละครจะมุ่งเน้นไปที่ความรักของตัวละครเอก ในเชิงพ่อแม่เม่งอน ไม่แตกต่างจากละครแนวสมัยนิยมทั่วไปนัก แต่วิธีการนำเสนอของผู้เขียนบทละครก็ไม่ซับซ้อน สามารถสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าถึงได้ง่าย โดยเฉพาะฉากการแต่งกายมีการประยุกต์ออกแบบได้สวยงามมีสีสัน สามารถดึงดูดผู้ชมให้เกิดความรู้สึกประทับใจและช่วยกระตุ้นให้อยากรู้เรื่องราวในสมัยรัชกาลที่ 7 ถึงสมัยรัชกาลที่ 9 ตอนต้น มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าละครย้อนยุคเป็นเพียงการจำลองฉากขึ้นมาใหม่ แต่ได้ชี้ให้เห็นถึงภูมิปัญญาและคุณค่าของเรื่องราวในอดีตที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมา โดยเฉพาะเหตุการณ์การเสียสละพลีชีพ เสียเลือด เสียน้ำตา ในสมรรถุมิรบเพื่อปกป้องแผ่นดินไทย ได้ทำให้ผู้ชมที่เป็นอนุชนรุ่นหลัง ซึมซับถึงคุณงามความดีของบรรพบุรุษ จนเกิดความรู้สึกยกย่อง เชิดชูเกียรติ เห็นคุณค่าความสำคัญของวีรบุรุษ วีรสตรี ผู้กล้าเหล่านั้น ละครย้อนยุคจึงมีบทบาทในการปลูกฝังให้ผู้ชมสำนึกรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ในแง่ของจิตใจและจิตวิญญาณ

2) คุณค่าในการอนุรักษ์และถ่ายทอดความรู้มรดกวัฒนธรรม

มรดกวัฒนธรรมที่ปรากฏในละครย้อนยุค ล้วนมีคุณค่าในด้านอนุรักษ์สิ่งดีงาม อันเป็นศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม และการประเพณีปฏิบัติที่ยึดถือกันมา การปรากฏภาพวัฒนธรรมบางอย่างที่ลางเลือนหายไป ได้ก่อให้เกิดการรื้อฟื้น ซ่อมแซม และสร้างวัฒนธรรมเหล่านั้นขึ้นมาใหม่ นับเป็นผลประโยชน์จากละครที่ได้นำเสนอให้ผู้ชม ซึ่งคุณค่าของละครย้อนยุค มีผลต่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมในด้านการอนุรักษ์สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาไทย และการถ่ายทอดหลักปฏิบัติทางสังคมของไทย

การอนุรักษ์สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาไทย ฉากในละครย้อนยุคเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่ช่วยในการอนุรักษ์สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีได้อย่างมาก เพราะในฉากจะประกอบด้วยภาพมรดกวัฒนธรรม หลากหลายรูปแบบ ทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ สามารถมองเห็นได้ชัดเจน และสร้างความรู้สึกแก่ผู้ชมได้เป็นอย่างดี ขนบธรรมเนียมประเพณี จึงเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์อันดีงามของไทยที่ได้สืบทอดกันมา ทั้งในรูปแบบพิธีกรรม เทศกาล และงานบุญต่าง ๆ

ละครย้อนยุคยังได้มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยที่เกิดจากองค์ความรู้ สติปัญญาของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสรปรุงแต่ง เพื่อนำมาใช้งานเกิดการยอมรับถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นต่อไป ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ทั้งด้านเกษตร งานช่างฝีมือ จิตรกรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ดนตรี เศรษฐศาสตร์ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีคุณค่า เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์ เสริมสร้างทักษะ เสริมสร้างอาชีพ และประสานความสัมพันธ์คนในชุมชน ให้ก่อเกิดความสามัคคี

การถ่ายทอดหลักปฏิบัติทางสังคมของไทย ในละครย้อนยุคทั้ง 4 เรื่อง ได้สะท้อนให้เห็นหลักปฏิบัติทางสังคมของไทย ในบริบทที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นหลักปฏิบัติด้านศาสนา ด้านสถาบันชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และด้านสังคม ซึ่งเป็นแนวคิด ระเบียบแบบแผน ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ที่คนไทยได้ประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยสามารถจำแนกหลักปฏิบัติทางสังคมของไทยออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มศาสนา กลุ่มชาติและพระมหากษัตริย์ และกลุ่มสังคมทั่วไป

- ด้านศาสนา คนไทยมีความผูกพันใกล้ชิดกับหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนาตลอดอย่างยาวนาน จนเกิดความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธา และเกิดข้อปฏิบัติต่าง ๆ อันเป็นลักษณะเฉพาะของชาวไทยพุทธที่ต้องการแสวงหาที่พึ่งทางใจ หากลี้ภัยเหนียวเพื่อให้ชีวิตมีความเป็นสิริมงคล เช่น การบวช การใส่บาตร การเลี้ยงพระ การสวดมนต์ภาวนา ดังนั้นผู้คนจึงสามารถซึมซับ หลักธรรมคำสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม เหล่านี้ได้จากการชมละครย้อนยุค

- ด้านสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ คนไทยมีความหวงแหนและเทิดทูนสถาบันชาติ พระมหากษัตริย์ มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงเป็นค่านิยมพื้นฐานที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้กำหนดไว้ เพื่อเสริมสร้างปลูกฝังให้ประชาชนชาวไทยได้ปฏิบัติตาม การถ่ายทอดฉากต่าง ๆ ในละครย้อนยุค เช่น การกราบไหว้พระบรมสาทิสลักษณ์ของพระเจ้าอยู่หัว การปลูกฝังให้ลูกหลานมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ จึงเป็นเสมือนการช่วยย้ำเตือนให้ผู้ชม ได้ตระหนักถึงบุญคุณของแผ่นดินและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์

- ด้านสังคมทั่วไป ละครย้อนยุคทั้ง 4 เรื่อง ได้กล่าวถึงหลักปฏิบัติทางสังคมในแง่มุมต่าง ๆ แตกต่างกันไปมากมาย โดยจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มค่านิยมและกลุ่มความเชื่อ

ค่านิยม เป็นสิ่งที่คนในสังคมกลุ่มหนึ่งให้ความสนใจและเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การกระทำ น่าสนใจ น่ายกย่อง แสดงถึงตัวตนและรสนิยมความชื่นชอบ ค่านิยมจึงเป็นวิถีความประพฤติที่บุคคลยึดถือเป็นแบบอย่างสำหรับปฏิบัติในสังคม ซึ่งในละครย้อนยุคได้ปรากฏเห็นค่านิยมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ค่านิยมการรับวัฒนธรรมต่างชาติ ค่านิยมการแต่งกาย ค่านิยมการวางตัวของสตรีไทย ค่านิยมการเคารพผู้มียศสูงกว่า ค่านิยมการเคารพผู้อาวุโส ค่านิยมการใช้ภาษาในการพูด ค่านิยมการรับประทาน ค่านิยมการสะสมสิ่งของ ค่านิยมการมอบของฝาก ค่านิยมการเล่นกีฬา และค่านิยมเกี่ยวกับดนตรีนาฏศิลป์ต่าง ๆ

ความเชื่อ เป็นแบบแผนทางความคิดของคนกลุ่มหนึ่งในสังคม ที่มีความเชื่อถือเกี่ยวกับข้อปฏิบัติและสิ่งบอกเหตุก่อนจะเกิดผล ทั้งเรื่องดีและเรื่องร้าย ซึ่งความเชื่อส่วนมากมีความสัมพันธ์กับศาสนาตลอดจนไสยศาสตร์อำนาจลึกลับ โดยมีสมาชิกของชุมชนแต่ละคนนั้น เป็นผู้ควบคุมกันและกันเอง ซึ่งในละครย้อนยุคได้ปรากฏความเชื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความเชื่อเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องนิมิตหรือลางดี ความเชื่อเรื่องอาเพศหรือลางร้าย ความเชื่อเรื่องคำสัจย์สาบาน ความเชื่อเรื่องการทำดีทำชั่ว และความเชื่อทางโหราศาสตร์

ในประเด็นเรื่องค่านิยมและความเชื่อ ได้สื่อแสดงให้เห็นถึงการดำรงชีวิตและแบบแผนของคนไทยที่ได้ยึดถือปฏิบัติกันมา จากการได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาที่สอนให้คนไทยรู้จักเสียสละให้ทาน สอนให้เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำให้คนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารี มีลักษณะสุภาพอ่อนน้อม รู้จักปรับตัวเข้ากับยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็รักเกียรติยศศักดิ์ศรี ไม่ยอมให้ใครดูหมิ่นดูแคลน สื่อละครย้อนยุคจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดหลักปฏิบัติ ข้อคิด และคติเตือนใจที่ปรากฏสอดแทรกไว้ในเนื้อหา ช่วยกล่อมเกลาจิตใจให้ผู้ชมมีสติ มุ่งทำคุณงามความดี

ละครย้อนยุคจึงเป็นสื่อบันเทิงที่มีคุณค่าในแง่การเป็นเครื่องมือสื่อความหมายทางศิลปวัฒนธรรมไทยสู่ผู้ชม สามารถมองเห็น เข้าใจภาพและเข้าใจเนื้อหาที่สะท้อนออกมาได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง ยังช่วยดึงดูดผู้ชมให้มีอารมณ์ร่วมในบรรยากาศของละคร ก่อให้เกิดการรื้อฟื้นเรื่องราวทางวัฒนธรรม จนเกิดการอนุรักษ์ซึ่งเป็นระบบแนวคิดที่ได้รับการสืบทอด และมีคุณค่าในฐานะที่เป็นเครื่องแสดงออกถึงรากฐานความเป็นมาของชาติบ้านเมือง จึงถือเป็นหน้าที่สำคัญของคนไทยที่จะต้องช่วยกันส่งเสริม พัฒนา และอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามเหล่านี้ไว้ เพื่อเป็นมรดกของชาติและให้คนทั่วโลกได้ชื่นชม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย รวมถึงการพัฒนา และส่งเสริมให้ละครย้อนยุคได้รับความสนใจจากผู้ชม ดังนี้

1) ผู้ผลิตหรือผู้สร้างละครต้องขอความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน รวมถึงภาคประชาชนต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้ละครย้อนยุคได้มีบทบาททางสังคมมากขึ้น หรือจัดตั้งกองทุนในการพัฒนาละครย้อนยุคโดยตรง

2) โรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ร่วมกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและกระตุ้นให้คนไทยโดยเฉพาะเยาวชน มีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าของเอกลักษณ์ความเป็นไทยมากขึ้น

3) ผู้ผลิตละครย้อนยุคต้องประชาสัมพันธ์ให้ละครย้อนยุคได้มีพื้นที่ในการเผยแพร่วัฒนธรรมสู่สาธารณชนมากขึ้น โดยเน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่สามารถเข้าถึงผู้ชมส่วนใหญ่ได้ง่ายและสะดวก เช่น โทรทัศน์และ อินเทอร์เน็ต

4) ผู้ผลิตละครและผู้เขียนบทควรแปลบทละครโทรทัศน์และบทบรรยายใต้ภาพ (Subtitle) ให้มีหลากหลายภาษา เพื่อให้ผู้ชมชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสมาชิก ASEAN เข้าถึงและเข้าใจในวัฒนธรรมไทยมากยิ่งขึ้น

ถึงแม้ว่าละครย้อนยุค จะถูกนำมาสร้างใหม่หลายยุคหลายสมัยและบางครั้งก็ได้มีการปรับและคิดเปลี่ยนแปลงหรือสร้างองค์ประกอบต่าง ๆ ของละคร เช่น ฉาก เครื่องแต่งกาย คนตรีประกอบ บทสนทนา ขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับยุคสมัยและกลุ่มผู้ชมในแต่ละช่วงเวลา แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้ด้านมรดกวัฒนธรรม ศิลปะ

ขนบประเพณี วิถีชีวิต ภาษา ความสุภาพอ่อนน้อม ความรักชาติ ความสามัคคี ค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ของคนในยุคอดีตที่สอดแทรกผ่านละครย้อนยุคเหล่านี้จะสะท้อนและเตือนผู้ชมให้ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของมรดกวัฒนธรรม และจะต้องช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน รวมถึงและเผยแพร่ให้ลูกหลานสืบต่อไปอย่างเหมาะสมและถูกต้อง โดยผู้ผลิตละครย้อนยุคไม่ควรปรับเปลี่ยนหรือสร้างละครให้แตกต่างจากต้นฉบับของเดิมมากเกินไปซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรมของไทย ในขณะที่ผู้ชมละคร ไม่ควรดูละครเพื่อความบันเทิงหรือสนุกสนานเท่านั้น แต่ควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับละครดังกล่าวเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ของมรดกวัฒนธรรมไทยที่บรรพบุรุษต้องการสืบทอดให้ลูกหลานอย่างยั่งยืนผ่านละครย้อนยุค

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ. (2539). **สื่อส่งวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

กานต์พิชชา วงษ์ขาว. (2550). **“สื่อละครโทรทัศน์เกาหลีกับการเผยแพร่วัฒนธรรมเกาหลีในสังคมไทย”**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาวิทยุและโทรทัศน์.

ชยพล สุทธิโยธิน และ สันติ เกษมสิริทัศน์. (2548). **การสร้างสรรครายการโทรทัศน์**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธิษณ์ชัยัญญา อภิรัตน์พันธ์. (2553). **“ละครจักรๆ วงศ์ๆ กับบทบาทด้านวัฒนธรรมไทยที่มีต่อเด็กในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”**. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาสื่อสารมวลชน.

ปฐมา บริรักษ์. (2551). **“การสร้างความหมายเชิงวัฒนธรรมญี่ปุ่นและเกาหลีผ่านการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์บนชุมชนเว็บไซต์ www.exteen.com”**. วิทยานิพนธ์ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, สาขาวิชาวารสารสนเทศ.

ปรัชญา เปี่ยมการุณ. (2549). **“ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับชมละครโทรทัศน์ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”**. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาการบริหารสื่อสารมวลชน

ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์. (2550). **วัฒนธรรมบันเทิงในชาติไทย การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมความบันเทิงในสังคมกรุงเทพฯ พ.ศ. 2491-2500**. กรุงเทพฯ: มติชน.

มันนี รัตนิน. (2546). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะการกำกับการแสดงละครคอนเวที**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศศิวิมล สันติราษฎร์ภักดี. (2539). **“การวิเคราะห์เปรียบเทียบการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยผ่านสื่อนวนิยายและสื่อละครโทรทัศน์เรื่อง “สี่แผ่นดิน”**. วิทยานิพนธ์ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาการสื่อสารมวลชน.

การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการรับประทานอาหารของคนไทยและอเมริกันเพื่อการปรับตัวของประชาชนของทั้งสองประเทศ

A COMPARATIVE STUDY OF THAI AND AMERICAN'S EATING CULTURES FOR AN ADJUSTMENT OF PEOPLE OF THE TWO COUNTRIES

Sathita Thanasabkasem
Panyapiwat Institute of Management

Abstract

Sophisticated and contemporary eating cultures appear more complicated than ever. Eating Culture provides an amount of diverse viewpoints and perspective on some of the prominent practices and issues associated with the domain of eating in contemporary culture.

Definitions of 'the cultural globalization of eating' enables us to connect and exchange thoughts instantaneously and communicate anyplace in the world. The contribution to the greater interconnectedness and interaction between people of miscellaneous cultures and means of life, such as an adoption of many Asian ideas in other parts of the world, encourages the ideas to some deeply different and similar perspective of indigenous Thai and American in terms of culture and tradition. This can be conducted through the significant ways of living that can be focused on EATING or CONSUMING.

This article reflects on the significances and differences of the two countries' consumptions (Thailand vs the United States of America) by means of different cultures as well as providing some deliberated suggestions for the two cultures' adjustment into ONE.

Keywords : Thai vs. American Cultures and Traditions, Indigenous, Adjustment, Eating or Consuming

บทคัดย่อ

การกินมิใช่เป็นเรื่องธรรมดาและการกินในยุคปัจจุบันก็ดูเหมือนจะยิ่งซับซ้อนมากกว่าในอดีตที่เคยเป็นมา แม้จะมีการวิเคราะห์ในหลายมิติก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าการลดลงของความคิดเห็นเกี่ยวกับการกินในแง่มุมที่แตกต่างและหลากหลาย เพราะการกินแสดงให้เห็นวิถีการดำเนินชีวิตในความเป็นจริงในหลากหลายมุมมองซึ่งนำไปสู่ตัวแปรที่ทำให้การกินเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทั้งปัจจุบันและร่วมสมัย

วัฒนธรรมแห่งโลกาภิวัตน์ (Cultural Globalization) คือ ความสามารถในการเชื่อมต่อแลกเปลี่ยนความคิดที่หลากหลายและไม่หยุดนิ่งของคนทั่วโลก เช่น ความคิดของคนเอเชียที่ได้ปรับเปลี่ยนเมื่ออยู่ต่างแดน คนไทยก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นเราจึงควรเรียนรู้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่างในแง่มุมต่างๆ ของประเพณีและวัฒนธรรมผ่านความโดดเด่นของวิถีชีวิต จากประเพณีการรับประทานอาหารที่บ่งบอกความแตกต่างของบุคคล

บทความนี้จะสะท้อนให้เห็นความสำคัญและความแตกต่างในการรับประทานอาหารของประชาชนของสองประเทศคือชาวไทยและชาวอเมริกัน พร้อมทั้งเสนอคำแนะนำที่น่าสนใจสำหรับการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของแต่ละประเทศการศึกษาวิถีการรับประทานอาหาร

คำสำคัญ : ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยและสหรัฐอเมริกา, ท้องถิ่น, พื้นเมือง, โดยกำเนิด, การปรับ การปรองดอง, การบริโภคหรือการรับประทานอาหาร

Introduction

The contribution to greater interconnectedness and interaction between peoples of different cultures promotes the idea to some deeply different and similar perspective of indigenous Thai and American in terms of culture and tradition which has led to one of the problematic depictions of living abroad - the differences of the culture of eating. It's hard to be living in an alien country and surrounded by strangers, with different lifestyle. The feeling of discomfort when attending a party or even a dinner with the native promotes more and more unconfident.

Culture is an integrated pattern of human knowledge, belief, and behavior that depends upon man's capacity for learning and transmitting knowledge to succeeding generations... the customary beliefs, social forms, and material traits of a racial, religious, or social group. Culture means many different things to different people: the clothing, the food, the values, the laws, the beliefs, the music and dance, the material things, the language, the art, the medicine or healing practices, the shared history, the kinship system (whom you consider to be family) , the stories, the hairstyles, the economic system, and much more, of a group of people. Families, neighborhoods, ethnic groups (groups of people from the same part of the world), religious groups, regions, countries, all have their own cultures. Culture is constantly changing as people and places change. (White, 2005)

Eating in globalized culture is a currently prominent in society. Food provides nourishments, entertainments and gratifications. Insufficient food develops extreme problems, while excess amount of

food consumption can be fatal affection. Some of these issues will be considered when examining the issues around change in society's approach to food. The current concern with food, health, and eating has evolved as a consequence of new social patterns globalization, marketing, industry and state policy. (Lury, 1996)

Distinctive Differences between Thai and American Eating Culture

Although Thailand is positioned between two great and very different countries, China and India, the uniqueness of Thai eating has been persevered until today. The uniqueness of Thai cuisine has been mentioned worldwide because of its exquisite savory flavors, colors, and textures. Eating does not only signify consumption but the manifestation. While all the members of a family sitting around to have a meal together, the sense of familyships emerges. Thai people generally share meals with the family and friends. Steamed rice is consumed in combination with several Thai dishes and is usually served in the middle of meals. Everyone apportions the meals, talks and laughs contentedly. An accountability of eating classifies social verification and levels through how luxury containers and types of food that are consumed are.

Likewise, food has performed a distinctively cultural role among the American people; it is not only for the nourishment, food is an active cultural force that defines social status of people from their consuming alternatives, reject, or reform both culinary and cuisine. Food's dual role as a universal requirement and as a defining oblige in human culture provides an explanation why food history is such an undeniable subject. Food history (not to be confused with culinary history, the study of specific recipes and preparations) is the examination of the economic, environmental, cultural and sociological impact of what is consumed. Food arrangement acts an important role of lubricant of a camaraderie and congeniality atmosphere productive. An emphasizing on religious rituals, holidays and festivals, food's power fastens individuals into communities and symbolizes their unity and goodwill toward one another. Divergently, eating is generally indispensable to human continued existence; foodways have become inseparable from cultural connotation and powerful agents of social revolution and transformation deployment. Differences of eating distinctive forms are based upon the situations- either formal or informal of the serving and tabled- arrangement styles.

Values of Eating Culture

Existences on a small planet with countless cultures are sometimes complicated to recognize someone from another culture without the perception of the nation's belief. Culture and food are so invariably inter-connected to each other that any culture can be mentioned without referring to the food and food habits of the natives of that area. An additional erudition about cultures values excellent atmosphere of the communities and respectful tradition for each other's ways of life, without misunderstanding or hurting each other by increasing people's sense of community belonging.

The proposable definitions of ‘sense of belonging to a community’ involve the feeling and satisfaction, agreement with the values and beliefs, and expectation that one appropriates for the group and populates a community, a feeling of acceptance by the community, and a willingness to sacrifice for the community (Doolittle & Mac-Donald, 1978; Riger, LeBailly, & Gordon, 1981; McMillan, 1976). Therefore the acknowledgements of the aliens to the eating culture promote one’s confidence in living in the foreign country. This also directs the aliens to realize that various attempt of the adjustment to the new country with different culture and lifestyle should be seriously made.

Similarities and Differences of the Thais and the Americans’ Eating Cultures

A confrontation to become acquainted with the complexity of the differences and similarities of food cultures by the specification in the ways in which people in Thailand relates to the US on the basis of “eating” becomes significant among the globalized communication and interaction. Cultures are very complex systems-of differences and similarities - intertwined with each other, which confronted by. However consciousness of differences and similarities becomes apprehensive when it is often massive to wonder at the peculiarities, and the culture members are guided by their alternatives. Coming from a different culture is concerning about food, it is an unavoidable confrontation. Concerning to the reflection of dissimilarity, 3 dimensions can be identified as regional cuisine, names of the foods and serving and setting.

1. Regional Cuisine

As mentioned above, good cuisine reflects the central influence of people’s lifestyle. Regional cuisine may vary based upon food availability and trade, varying climates, cooking traditions and practices, and cultural differences. One prominent worthy definition is based upon traditional cuisine, a coherent tradition of food preparation that rises from the daily lives and kitchens of a people over an extended period in a specific region of a country, and the daily lives and kitchens which, when localized, have notable distinctions from the cuisine of the country as a whole. Regional food preparation traditions, customs in combination to ingredients are often progenitive dishes unique to a particular region.

1.1 Thai Native Cuisine of the Food of Each Region

The native cuisine of Thailand, characteristically flourishing flavor and attractive utilization of scented herbs and spices, has produced a flavorful cuisine. The staple is rice, either ordinary or glutinous, accompanied by a variety of dishes that can be eaten in almost any order, and seasoned to individual taste with several condiments such as fish sauce and chili peppers. Most often there will be a soup of some kind, a curry, a steamed or fried dish, a salad, and one or more basic sauces. Desserts may consist of fresh fruit or one of the many traditional Thai sweets. Thai food is differentiable from region to region.

It is comprised of four culinary regions, each with their own specialties, and each having slight deviations in flavor profile from that of the Central region, which is considered the 'classic' Thai culinary style by most. (Regional Styles of Thai Cuisine: Madam Mam's Article:) Individually, the region typically differentiates its own ingredient and flavor. The significance of food flavor in a culture equalizes overestimation. The ways that foods are prepared and seasoned demonstrate variability on the consequent of the initial selection of ingredients in the development of food habits.

The food of the North is a distinctive as its culture. Consuming with the fingers, steamed glutinous rice is preferred. Northern curries are generally milder. The influence of neighboring Burma is evident in such popular dishes as. A favorite regional specialty is Kaeng-Hang-Lay, Khao-Soy as well as a spicy pork sausage called Nam and Moo-Yor including Thai chili sauces such as "nam prik noom", "nam prik dang", "nam prik ong" which mostly a part of a traditional kantoke dinner (Myhrvold, 2007) .

The Northeast, where glutinous or sticky rice is popular, insects were traditionally a cheap and quick source of protein in the Isarn area. One of the most popular dishes throughout Thailand is Som-Tam, a spicy salad that is made from shredded green and firm papaya and dressed with a sweet, sour, and spicy dressings. Other dishes include Kai Yang, Nam-tok and Larb, a spicy salad of minced beef, pork, chicken, or fish.

Food in the central region of Thailand mainly consists of shrimp, crab, fish and vegetables in addition to rice and pork; even dessert can be made from these animals such as Khao-Niew-Na-Pla-Haeng. Although the presence of Bangkok in the heart of the Central Region has acted like a magnet to draw in regional influences, there are still many local specialties that mark out the food styles here as distinctively Central. The best rice is grown in this region, notably the hom mali, or jasmine rice, that is so highly rated as a Thai export. There are three curries typical of the region; namely, the familiar green curry (Kaeng khieo wan) to which is usually added poultry or fish; a hot curry known as kaeng phet, and a milder version called kaeng phanaeng. All are based on coconut milk. Tom yam, the famous hot and sour soup, originates from the Central Region. A creamy coconut milk soup made with chicken called tom kha kai and Gang- Keow-Wan (green chicken curry) are the best known to the tourists coming to Thailand. Haw mok, little banana leaf cups of a souffl-like mix made from red curry paste, egg and coconut milk, with seafood added, are a popular item. Phat phet is a stir-fry with basil and curry paste. Most meals in the Central Region will include an omelets of some kind, either a plain one served with a thick sweet chili sauce, or with oysters added. There is a more substantial omelets filled with ground pork, tomato and onion, called khai yat sai. Furthermore Thai dishes with fish as their main ingredient are Kaeng-Som, Thord-Mon- Pla, Pla- Phao, Hor- Mok and Nam- Phrik- Pla-Too. (Regional Thai Cuisine, 1996-2010) .

Southern Thai food is typically the most spicy and colorful. The emphasis on seafood and vegetables, are both in abundance in the region. Cashew nuts from local plantations are consumed as

appetizers or as a part of a dish. A pungent flat bean called Sator provides an additional exotic flavor. Kang Lueng and Kang Tai-pla, very hot and spicy curries of the south, are often renowned as the originally indigenous food of the South. (Thai Food in Southern Thai, 2013)

1.2 American Native Cuisine of the Food of Each Region

American cuisine is also regionally differentiated which causes differences in flavors. The dissimilar regions have their own significant culinary. For example, the Northern region (which was once occupied by the Native American tribe) of the United States, has typical foods as Indian pudding, Boston brown bread, Boston Baked Beans, New England clam chowder, Succotash, Johnny cakes, and Coffee Milkshake. (Native American Cuisine, 2010) The sustenance was designated by their states and regions.

Western region is well-known for spicy chicken lettuce, chipotle gravy, Chili Verde-green pork stew, and chimichangas. In addition, the most distinctive local foods are the fish tacos which is currently becomes popular across the world as well as in Thailand. (Wood, 2008) . As a lot of food shops and restaurants in Thailand especially in city centers in big cities like Bangkok, tacos are easily found.

The Central- Region people consume the grain production such as wheat, corn and soybeans.

The upper or Northern Central is a prime fruit-growing region, extensiveness of exploitations of apples, blueberries, cranberries, cherries, peaches and other cold-climate fruit in its cuisine. Swedish pancakes and Polish pierogi are original while fish fry, horseshoe sandwich, barbecue, fold over pizza, pork sausages and potatoes are prevalent. Chicago-style deep dish pizza, Cole slaw and French fries of Chicago are distinctive. Minneapolis and Saint Paul pioneered the Jucy Lucy (or “Juicy Lucy”), a hamburger with a core of melted cheese. . (Welcome to America the Bountiful, 2001)

Southern region has been recognized for the most delicious flavor sausage and shrimp, jambalaya, red velvet cupcake, peach and mustard, glazed pork chops, low-fat Southern fried chicken, sweet potato steak fries, and etc.; especially, fried chicken which has become a stereotype of Southern food, popularized by Colonel Sanders’ Kentucky Fried Chicken. (Cuisine of the Southern United Staes - 2013)

2. Sustenance Designation Foods are initially designated based on their origins, sources and incipencies. Signification of Plantation’s culinary is usually the same designation of the vegetations, such as carrot, potato, peas, and spinach. Names for prepared foods follow several patterns. One uniqueness of conventional simplicity signifies the sustenance or nourishment after its places. The significance only indicates an origin and/or procedures. The meaning is initially performed in Polish sausage, Belgian waffle, or Spanish omelet. The inconspicuous remarks with the majority of ingredients as: chicken almond, beef and mushrooms, creamed tuna casserole, or with the cooking method as well as the food: poached eggs on toast, pork and vegetable stir-fry.

2.1 The Designation of Thai Food

The characterized denominations of Thai food's identifications are significantly combined by two distinctive variations of places and procedures, as followed;

2.1.1 The Denominations Reflected by Gastronomic Methods in Combination with Ingredients

Some parochial or regional Thai traditionally gastronomic are inherited through many generations. Significantly, the gastronomy segregation initiates the designations of those foodstuffs as followed:

- **Tam** is to pound food with mortar and pestle. Food that uses this method of cooking is traditional papaya salad "Som Tam"

- **Yum** is another popular method to gastronomize Thai food. It is the combination of favorite cooked meat with vegetables, fresh herbs and seasoning with salad dressing. Thai salads have three balanced flavors; sour, sweet and salty. For example, Yum Tua Poo, Yum Sai Krok (sausage), Yum Moo Yor, Yum Woonsen, etc.

- **Gaeng** means to gastronomise food with either water (soup) or coconut milk with meat and vegetables. Gaeng also means curry dishes or a clear soup dish (Gaeng jue) . Here are examples of Thai "Gaeng"; Gaeng Som (Southern curry dish) , Gaeng Ped Ped Yang (Roasted Duck Curry) , Gaeng Jud Moo sab (clear soup with minced pork) .

- **Tom** is by boiling water and cooking meat, vegetables or eggs, such as, Tom Jued Pakkad Khao, Tom Yam Koong, etc.

- **Yang** is to grill or roasted food until cooked through with charcoal over low to medium heat. such as Gai Yang (grilled chicken) or Pla Yang (grilled fish) .

- **Larb** is to mince or ground pork, duck or chicken with spicy seasoning with Thai herbs and toasted rice

- **Tom Yum** is to make spicy soup by putting lemon grass, kaffir lime, and chilly, and seasoned with lime juice, and fish sauce. Different types of meat or seafood can be put to make them more specialties. Tom Yam Goong or Tom Yam with prawn is one of the most popular ones among the tourists. Rather than prawns, you may like to add squid, fish, shells etc. to make seafood tom yum.

- **Ping** refers to the method of cooking by grilling over a medium fire until done with a crispy surface such as Ping pla (fish), ping kai (chicken), ping mu (pork)... (Methods of Thai cooking-2013)

2.1.2 The Denominations Reflected by the Provenances (Toponymy), in Combination with Ingredient and Gastronomy

Cultural value identifies what should be judged as good or bad. It reflects normative behaviors, and displays an increased interest in indigenous prosperity. Indigenous food of individualist

provenance dominantly intensifies certain cultural value. For example, different social classes of people consume different types of food. Population studies show there are clear differences in social classes with regard to food and nutrient intakes. Low-income groups in particular, have a greater tendency to consume unbalanced diets and have low intakes of fruit and vegetables. (Tomlinson – 1998)

The majority reason of the popularity of indigenous food is based upon the excellent attribution of ingredient of that area including the culinary procedures as the following example;

- Kai Yang Vichienburi - grilled chicken of Vichienburi District, Petchboon Province
- Kai Yang Hoob -born - grilled chicken of Hoob-born District, Chonburi Province
- Larb Ped Udorn – spicy minced duck of Udonthani Province
- Mee Pad Poo Hadyai – stirred noodle and crab of Hadyai district, Songkla Province

2.2 The Designation of American Foods

Significant similar characteristic of the American denominational designation to those of Thai is the significantly composing of the ingredients comprised with the provenance and the culinary procedures in combination; moreover, this plays important roles in clarificationally characterized the designation of the American cuisine as exhibited in the following examples:

- Baked Alaska (also known as glace as four, omelet la norvgienne or Norwegian omelet) is a dessert made of ice cream placed in a pie dish lined with slices of sponge cake or Christmas pudding and topped with meringue.

- Boston cream pie - a cake fulfillment with a custard or cream filling and frosted with chocolate denominated after the city in which it was invented. For example, a Buffalo wing, from Buffalo-New York, is a hot wing or wing of chicken (drumette or flat) that is traditionally deep-fried unbreaded and then surfaced in sauce.

Mississippi mud pie - a chocolate-based dessert pie that is likely to have originated in the US state of Mississippi or Philadelphia Sandwich -invented in Philadelphia, but without adding cheese to it.

3. Food Provision or Serving Performance

The procedures between gastronomy and consuming are far from insignificant. With sophisticated production and preparation, the serving of food involves important role divisions, etiquette, and cultural forms. The social identifications and cultural pressures that being served at an unfamiliar table or even just the arrival of an unfamiliar food can make diners uncomfortable. Consequently, gaining knowledge of cultural differentiations of Thai and American etiquette serving procedures is significantly essential to be acknowledged.

3.1 Thai Serving Performance of Food

Generally Thai people apportion repasts with the family and friends. For a big family, steamed rice preparation is initially terminated while several combined Thai dishes are performed up at the plateau, “family style” and are apportioned in the middle of the meals in no particular regulation.

Parenthetically, traditional allocation of an elderly initiates the meal at the table before the other members or companions of the family, and the sustenance from the table are allocated to an elderly first before the others can start.

Traditional embracement of a dish of soup called **Tom-jued**, a dish of stir fry called **Pad** or **Pad-pak**, a dish of curry called **Kaeng** or **Kaeng-ped**, a dish of fried food called **Tord**, and a dish of dips (the most traditional typical food that has been part of Thai cuisine for centuries) called **Nam Prik** or **Nam Prik Kapi** are served with an assortment of fresh veggies. All of these food dishes excluding the rice are called **Kab Kaow** literally means “with rice”.

Thai people like to have 3 to 5 meals a day with a small portion for single serving in comparison to western servings which are normally 3 meals a day with a more immense serves.

Non-tradition breakfast, majority of Thai people don't specific a certain breakfast at home. Breakfast is certainly not the “most important meal of the day” in Thailand, and many people slightly consume or omit it entirely. (Shelli, 2010) One typical breakfast food is a thick rice porridge called Joke. The fried yeast donut, patongco, is an alternatively common breakfast food, in some areas of Thailand and some groups of people, served with green pandan custard, alongside a cup of hot Thai coffee, Thai tea, sweetened soy milk, or sweet ginger tea. Additionally, rice soup or Khao Tom performs an imperative function on typical Thai breakfast.

Thai lunch and dinner portions mostly perform almost equivalent menu. Generally, the combination of spicy and mild flavors balances the sensational flavors and to counterbalance tastes. A prosperous Thai portion of individual meal habitually consists of a soup, a curry dish with condiments, a dip with accompanying fish and fresh vegetables. A spiced salad may replace the curry dish. The soup can also be spicy, the curry may be able to be replaced by non spiced items though. Harmonious flavor and texturizes within individual dishes and the entire meal typically, culmination of Thai lunch is fruit while dinner can be dessert or/and fruit. (Shelli, 2010)

3.2 American Serving Performance of Food

In dissimilarity, the Americans eat individually. Breakfast seems the easiest of the day. Fruit may be served at every breakfast, but not acid fruits like oranges and grapefruit when having a cereal. However traditional breakfast can be simply found and called full breakfast. It is comprised of bacon and eggs, fried sausages, mushrooms, bread or toast and baked beans. Making someone breakfast in bed might be strange for Thai culture, but it's a nice gesture forwards to the special person you love. Making breakfast and putting it on a tray or table so that the person can put it on their lap is special more fun and romantic.

At lunch time there's nothing special, most American and Europeans have their lunch boxes containing sandwiches and some fruit, some of them may have salad during their summer months.

However, casual lunch is prepared formally with cheese and crackers, fresh fruits and nuts for a starter. Small sandwiches or slices of pizza or chips and dip are followed with simple drinks. Americans generally prefer coffee or tea, with more than half the adult population drinking at least one cup a day, especially after lunch.

Dinner is considered an important meal of a day. It is mostly including three to four or five courses or dishes a meal together with sweet and some drinks after the meal. Traditional formal meals has several different servings of food is called a full course meal contains the most 20 dishes situated for really formal or royal occasion. It can be from a three course meal to a 20 course meal.

The meal begins with an appetizer, mostly only when there is the celebration with some guests at home. It is a small serving that usually does not include red meat. This may be followed by a variety of dishes, including a possible fish course or other relevs (lighter courses) , or a shrimp cocktail, each with some kind of vegetable.

Second main dish can include meat as well, but something with a different preparation approach than the first. Subsequently the salad course is provided, accompany by the cheese course, with appropriate selection of wine.

The meal is often culminated with a dessert, either hot or cold, sometimes followed with a final serving of hot or cold fruit and accompanied by a suitable dessert wine. One more tip or suggestion but not a rule about the drink for dinner is 'WINE'. Wine and food were meant for each other. It is said that red wine is paired with red meat like pork, meat or lamb while white wine tends to be drunk with white meat as fish, chicken or duck. Furthermore, white wine is good matched with many cheeses and desserts. Actually, NO rules states when matching your favorite wines with your beloved recipes. There are hints and popular, even "famous" matches, but ultimately the best match is what pleases your palate. It is truly personal preference. (eHow.com, 2012)

Americans generally prefer coffee or tea, with more than half the adult population drinking at least one cup a day, especially after lunch.

4. Table arrangements

Table arrangement or place setting refers to the procedure of the table setting with tableware - such as eating utensils and dishes for serving and eating. The arrangement for a single diner is called a place setting. The practice of dictating the precise arrangement of tableware has varied across cultures and historical periods. The Thai and American styles of arrangement are absolutely different.

4.1 Thai table-arrangement distinctiveness

Indigenous style of Thai eating- table arrangement presents the uniqueness of Thai culture. As mentioned above concerning with the Thai serving style performs the assumption that the requirement

of a table arrangements are far from necessity. Necessary utensils are individual plate and a spoon, together with a fork deployed as majority. Knife is relinquished used for the reason that some dishes required slicing into small portions before cooking, an indigenous wisdom.

Specifically, traditional form of meal typically in the north called a Kantoke dinner performs special style of dining arrangement. During Kantoke diners, the members sit around a small low table. Nightly gala performances of a royal version of the Kantoke banquet can be enjoyed at reconstructed wooden palaces. These performances include troupes of local dancers, resplendent in traditional costume.

4.2 American table-arrangement distinctiveness

The difference of the style between the Thais and the Americans is that the Americans eat individually, so they have their unique style of eating table arrangement, formal and informal styles. Generously, the eating table is arranged by allocation of a spoon and a knife, closer to the service plate (main plate) on the right side, a fork situated on the right before a napkin. A bread plate and knife are located on the far left opposite to the water and wine glasses. Formal table arrangement is displayed by the addition of a desert spoon and a cake fork on the top of the service plate together with a salad plate on the service plate and a cup with a saucer of coffee or tea on the far right. (Shelli , 2001)

Conclusion

Foods differentiate the U.S. from Thailand, majority in flavors, extent, varieties, and ingredients. Nevertheless, serving as well as table arrangement and sustenance of designation perform significant differences of the two countries' cuisines and styles of eating

Conversely, the two countries are similar in values of eating which concentrates cultural reflection and deliberation of the individual country. Additionally, food consuming identifiably exhibits the senses of physical and mental well being as well as promotes the sense of community belonging when allocating in domestic countries.

The necessity of trying different meals, different ways of serving, different ingredients and specialties might cause consternation. More open mindedness to miscellaneous cuisines of the domesticated countries after making more acknowledgement of diversification of regional cuisine consequently accommodates possible and uncomplicated adjustment. Etiquette habitual performance at the table when eating suffices more profitably to comprehend serving and setting styles of the dinner table in a formal occasion.

References

Authentic Thai Recipes to Enjoy. (2013). Methods of Thai Cooking ://www.thai-recipes-today.com/thai-food.html : retrieved on 12/7/2013.

Cuisine of the Southern United Staes. (2013). The American South retrieved on July 2013 from http://en.wikipedia.org/wiki/Cuisine_of_the_Southern_United_States.

Doolittle, R. J., & MacDonald D. (1978). **Communication and a sense of community in a metropolitan neighborhood: A factor analytic examination.** Communication Quarterly, 26, 2-7.

eHow.com. (2012). **Seven-Course Meal Ideas.** retrieved on November 12,2012, from http://www.ehow.com/list_7283234_seven_course-meal-ideas.html#ixzz2BykzwrpV.

Lury Celia. (1996). Consumer Culture. Nottinghamshire: England and Wales Company.

Madam Mam's Article (2013). **Regional Styles of Thai Cuisine retrieved on July 12,2013 from** <http://www.madammam.com/articles/region.html>.

Methods of Thai Cooking. (2013). Ping / Yang / Tod/. retrieved on July 12,2013 from http://library.cmu.ac.th/ntic/en_lannafood/classify_food_by_type.php?ID=9.

Myhrvold Nathan. (2007). **Global Gourmet** retrieved on December19, 2012, from <http://www.globalgourmet.com/destinations/thailand/thairegi.html#ixzz2Gy9I5VXY>.

Native Cuisine of Thailand. (2012). Retrieved December 20,2012, from www.kitchenthai.com/thai-cuisine.html- 2012.

Regional Thai Cuisine. (1996-2010). Thai Food and Fruit. Retrieved on July 12,2013 from <http://www.sawadee.com/thailand/food/regional.html>.

Regional Thai Food. (2013). Retrieved on July 12,2013 from <http://www.sawadee.com/thailand/food/regional.html> retrieved on 12/72013.

Shelli. (2001). American and Continental Styles of Eating Posted by Shelli @ Style Ingenuity. retrieved on November 12,2012, from <http://www.blogger.com/profile/11573574186792155838>.

Thai Food in Southern Thai. (2013). retrieved on November 12,2012, from <http://www.thai-food.in.th/Southern-Thai-Food.html>.

Tomlinson. (1998). The European Food Information Council (EUFIC). retrieved on July 12, 2013 from www.cric.ac.uk/cric/pdfs/dp9.pdf-life style and social class).

Welcome to America the Bountiful. (2001).
Food in Every Country. retrieved on
November 12,2012 form [http://
www.foodbycountry.com/Spain-to-
Zimbabwe-Cumulative-Index/United-
States-Northeast-Region.html](http://www.foodbycountry.com/Spain-to-Zimbabwe-Cumulative-Index/United-States-Northeast-Region.html).

Wood. (2008). Cuisine of the Midwestern
United States. Retrieved November
12,2012 form [http://en.wikipedia.org/
wiki/Cuisine_of_the_Midwestern_
United_States#cite_note-0-2012](http://en.wikipedia.org/wiki/Cuisine_of_the_Midwestern_United_States#cite_note-0-2012).

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารกระแสดนธรรมเป็นวารสารราย 6 เดือน (2 ฉบับต่อปี) ผลงานที่รับตีพิมพ์ อาจอยู่ในรูปแบบบทความวิจัย บทความย่อผลงานวิชาการ และบทพินิจหนังสือ (Book review)

เงื่อนไขการรับบทความ

1. การพิมพ์ต้นฉบับจะต้องพิมพ์ตามรูปแบบและขนาดตัวอักษรตาม template ที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถดาวน์โหลดได้ที่ http://hotel.siam.edu/?page_id=122
2. ผู้ส่งต้นฉบับผลงานเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ต้องรับรองว่าไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานการวิจัยวิทยานิพนธ์) และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์
3. ผลงานทางวิชาการที่รับพิจารณาตีพิมพ์ ให้พิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ บทความวิจัย ความยาวไม่น้อยกว่า 5 หน้า และไม่เกิน 15 หน้า (ระยะ double-spaced) พิมพ์ต้นฉบับด้วยกระดาษขนาดเอ 4 หน้าเดียว ใช้แบบอักษร Angsana New ขนาด 16
4. เพื่อการกลั่นกรอง (double blind review) จากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอย่างน้อย 2 คน ขอให้ผู้ส่งต้นฉบับพิมพ์ชื่อ ตำแหน่งทางวิชาการและวุฒิการศึกษาสูงสุด สังกัด เมล์ติดต่อ โทรศัพท์ โทรสาร ที่อยู่ รหัสไปรษณีย์ของผู้แต่งทุกคนบนหน้าปกผลงานเท่านั้น ข้อความที่บ่งบอกถึงผู้แต่งต้องไม่ปรากฏในที่อื่นของผลงานแต่อย่างใด
5. โครงสร้างบทความผลงานประกอบด้วยบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษประมาณ 100 - 250 คำ พร้อมคำสำคัญ (keywords) บทนำ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา อภิปรายผล สรุป / ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง
6. ตารางหรือรูปภาพประกอบต้องระบุลำดับและหัวข้อใต้ภาพ หากเป็นภาพถ่ายควรมีความชัดเจน และให้แยกออกจากเนื้อเรื่องหน้าละ 1 รายการ และระบุว่าจะอยู่ในหัวข้อใดของเนื้อหา
7. การอ้างอิงในเนื้อหาและการอ้างอิงส่วนท้ายเล่มและรูปแบบการเขียนผลงานเพื่อตีพิมพ์อย่างอื่น ให้ใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง APA style (www.apa.org) ตีพิมพ์ล่าสุด (latest edition of the *Publication Manual of the American Psychological Association*) การอ้างอิงให้เป็นไปตามลำดับอักษร
8. ผู้เขียนบทความต้องรับผิดชอบในเรื่องลิขสิทธิ์ตามกระบวนการทางกฎหมายทุกประการ
9. เมื่อบทความได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ในกรณีที่ผลการประเมินระบุให้ต้องปรับปรุงหรือแก้ไข ผู้เขียนจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จตามกำหนด
10. ส่งต้นฉบับมาที่ คุณธนัญชนก จันทร์แดง กองบรรณาธิการ วารสารกระแสดนธรรม เลขที่ 38 ถนนเพชรเกษม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 10160 หรือทาง email ที่ cultural.su@gmail.com หากมีข้อสงสัยประการใดสอบถามที่ภาควิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว โทรศัพท์ 0-2457-0068 ต่อ 5398

ใบสมัครสมาชิกวารสารกระแสวัฒนธรรม

ชื่อ.....สกุล.....

ที่อยู่ เลขที่.....ซอย/ตรอก.....ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

สถานที่ทำงาน.....

ที่อยู่ เลขที่.....ซอย/ตรอก.....ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ต้องการสมัครเป็นสมาชิกวารสารกระแสวัฒนธรรม ฉบับที่.....ประจำเดือน.....

พ.ศ.ถึง ฉบับที่.....ประจำเดือน.....พ.ศ.

ราคาจำหน่าย : เล่มละ 60 บาท

สมัครเป็นสมาชิก : 1 ปี (2 เล่ม) 120 บาท (ราคาส่ง)

2 ปี (4 เล่ม) 200 บาท (ราคาส่ง)

สมัครสมาชิกทางเว็บไซต์หรือทางไปรษณีย์โดย

โอนเงินเข้าบัญชี ธนาคารทหารไทย

เลขที่ 138-2-23504-0 ชื่อบัญชี วารสารกระแสวัฒนธรรม

สาขาซีคอนบางแค ประเภทออมทรัพย์

แล้วส่งสำเนาการชำระเงินมาที่

ผศ.ดร.ชลลดา มงคลวนิช

บรรณาธิการวารสารกระแสวัฒนธรรม

38 ถนนเพชรเกษม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160

หรือส่งโทรสาร 02-868-4351

ทั้งนี้ท่านสามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มสมาชิกได้ที่ http://hotel.siam.edu/?page_id=122